ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΒΕΚΚΟΣ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ
Ο
ΛΑΤΙΝΟΦΡΩΝ

τῷ φιλομαθεῖ
P. Vitaliano Laurent
δωρεῖται
ὁ συγγραφεὺς
Ἀρ. Ἀλ. Ζώτος

«Οὕτως ἰσχυρὸν ἡ ἀλήθ
ὥστε ἐπικρατεῖν τῶν ἀνθρωπίν
λογισμῶν»
(Βακχυλ. Στοβ. 11, 1

ΥΠΟ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Λ. ΖΩΤΟΥ
ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΑΤΗΧΗΤΟΥ
ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ

27 VI 1926

ΕΝ ΜΟΝΑΧΩ
1920

ΠΗΓΑΙ

1.— *Γεωργίου Παχυμέρους*

Μιχαὴλ VIII ὁ Παλαιολόγος

Ἀδρόνικος ὁ Παλαιολόγος

Ἔκδ. Bekker Λειψία. 1835.

2.— *Νικηφόρου Γρηγορᾶ, Βυζαντινὴ Ἱστορία*

Ἔκδ. Bekker Λειψία. 1829

3.— *Ἀνέκδοτον χειρόγραφον τῆς ἐν Μονάχῳ Βιβλιοθήκης ὑπ' ἀριθμὸν 28*

4.— *Alois Maimburg. Histoire du Schisme des Grecs. Paris*

5.— *Λέοντος Ἀλλατίου de eccl. perpet. conses. Rom. 1652*

6.— *Hergenröther. Photii Constantinopolitani liber de Spiritus Sancti mystagogia. Regensburg—1854*

7.— *Werner. Geschichte der apol. und pol. Literatur der Christl. Theol. Schaffhausen, 1864.*

8.— *Lämmer. Script. Graec. orthod. biblioth. selecta. Freiburg. 1869*

9.— *Δημητρακοπούλου. Ὀρθόδοξος Ἑλλάς, Λειψία 1882. Ἱστορία τοῦ σχίσματος, Λειψία, 1867. Ἐκκλησιαστικὴ Βιβλιοθήκη, 1873, Λειψία*

10.— *Pichler. Geschichte der Trennung zw. Occid. und Orient. Kirchen, München, 1864*

11.— *Norden. Papstum und Byzanz. Berlin, 1903.*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΒΕΚΚΟΣ

Ο ΛΑΤΙΝΟΦΡΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Γενικῶς πᾶσαι αἱ μετὰ τὴν κατὰ τὴν ἀποφράδα ἐκείνην ἡμέραν τῆς 16 Ἰουλίου 1054 δι᾽ ἀφορισμοῦ πρῶτον τῶν Λατίνων καὶ εἶτα δι᾽ ἀνταφορισμοῦ τῶν Γραικῶν, ὁριστικὴν πλέον διάρρηξιν τῶν ἐπισήμων σχέσεων τῶν πρὶν ἀδελφικῷ δεσμῷ ἡνωμένων καὶ συνεργαζομένων ἐκκλησιῶν, τῆς ἑῴας καὶ ἑσπερίας, αἱ ὑπ᾽ αὐτῶν κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ ἐκ διαφόρων ἐλατηρίων ἐπιχειρωρηθεῖσαι πρὸς ἕνωσιν ἀπόπειραι, ἐπὶ ὑφάλου προσκρούσασαι τελείως ἐναυάγησαν(1).

Ὡς αἴτια τοῦ ναυαγίου τούτου ἦτο μὲν καὶ ἡ σχολαστικὴ θεολογία, ἥτις οὖσα ξένη καὶ ἔκφυλος τῇ μέχρι τοῦδε τοῦ θεολογεῖν μεθόδῳ, τὴν διάστασιν ἐπέτεινεν καὶ τὸν φραγμὸν τῆς ἀπ᾽ ἀλλήλων ἀποξενώσεως ἐστερέου, ὡς ἐπίσης καὶ αἱ σταυροφορίαι, αἵτινες διὰ τῆς ἐν αὐταῖς ἐνασκηθείσης ὠμότητος ἐκ μέρους τῶν Λατίνωι(2) κατὰ τῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ

---

1) Ἀνατ. περὶ τούτου. Δημητρ. Ἱστορ. Σχίσμ. Λειψ. 1867.
Pichler Geschichte der Trenn zw. Occid und Orient. Kirch. München. 1864.
Revue international. de Theolog. anno. 1893 P. 39-57.
2) Γ. Ἀκροπολ. Χρονικ. σελ. 32. ἔκδ. Bonn. Ἱστορ. Νικήτα Χωνιάτου, Migne. τομ.

γραικῶν, [illegible] ἀνεξαλείπτως τὸ μῖσος καὶ τὴν [illegible] ἐγένη-σαν ὡς οὐχὶ ἔλαττον καὶ ἀνεγεφύρωτον κώλυμα τῆς συναδελφώσεως χρησιμεύσασαι, ὁ ἀληθὴς ὅμως σκόπελος, ἐφ' οὗ προσκρούσασαι πᾶσαι αἱ πρὸς ἕνωσιν διαπραγματεύσεις, ἦτο κυρίως ὁ πολιτικὸς λόγος, ὁ ὁδηγῶν τὴν πρὸς ἕνωσιν ἐκφαινομένην τάσιν ἀμφοτέρων τῶν ἀπ' ἀλλήλων διϊσταμένων ἐκκλησιῶν:

Καὶ ἡ μὲν Δυτικὴ ἐκκλησία, διώκουσα τὴν ἐν τῇ πίστει ἑνότητα, ἐσκόπει κυρίως τὴν καθυπόταξιν τῆς ἀνατολικῆς ὑπὸ τὸ μοναρχικὸν παπικὸν σκῆπτρον, ἡ δὲ ἀνατολικὴ ἐκκλησία μοιραίως καὶ κατ' ἀνάγκην ἀδήρητον, ἔτεινε τῇ Ρωμαϊκῇ τὴν χεῖρα αὐτῆς πρὸς ἕνωσιν, βοήθειαν θέλουσα νὰ προσφέρῃ εἰς τὸ βυζαντινὸν κράτος, τὸ πιεζόμενον ὑπὸ πολλῶν κινδύνων, ἀπειλούντων ἔκ τε Δυσμῶν καὶ Ἀνατολῶν τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθοῦσα τὴν πολιτικὴν τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, ἐμβλεπόντων τὴν σωτηρίαν τοῦ κράτους μόνον ἐν τῇ συμμαχίᾳ μετὰ τῆς Δύσεως καὶ ἰδιαιτέρως μετὰ τῆς Παπικῆς αὐλῆς ἐπὶ τῇ ἐλπίδι βοηθείας στρατιωτικῆς πρὸς ἀποτροπὴν τῶν πολλαπλῶν αὐτοῦ ἐχθρῶν.

Οἱ πλείονες τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων καὶ ἰδίως ὁ ἱδρυτὴς τοῦ οἴκου τῶν Παλαιολόγων, ὁ Μιχαὴλ ὁ VIII καταλιπὼν πᾶσαν φροντίδα, περὶ τῆς διοργανώσεως τοῦ ἑτοιμορρόπου Βυζαντινοῦ κράτους, καὶ τῆς ἑδραιώσεως τῶν δυνάμεων αὐτοῦ, ἠκολούθησε τὸ σύστημα τῆς μετὰ τῆς μετὰ τῶν ξένων συμμαχίας(1) καὶ ἰδίως τῆς μετὰ τῶν παπῶν συνεννοήσεως, εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ὁποίας ἐνέβλεπε τὴν ἀσφάλειαν τοῦ κράτους ἐγκειμένην. Καὶ τὸ σύστημα τοῦτο τοῦ πολιτεύεσθαι ἤγαγε ἐπὶ τέλους τὸ κράτος εἰς καταστροφήν, ἀνοῖξαν τὰς θύρας πρὸς εἴσοδον τῶν τούρκων εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰς τοῦτο συντελεσάσης καὶ τῆς παπικῆς αὐλῆς(2).

---

139. σελ. 604. Cotelerrii Eccl. Graec. Monusuenta τομ. V σελ. 458. Ἀλλάτιος. de perpet cons. p. 693. Müler—Byjantinisch—analekt p. 43. Wien. 1852.

1) Παπαρηγ. Ἱστορ. Ἑλλ. ἔθνους σελ 130 τομ. Ε'. Ἀθῆναι 1887.

2) Norden. Papstum und Byzanz. P. 398. "Wir werden die päpstliche Unionspolitik als einne Ursache der Eroberung des Byzantinischen. Reiches durch die Türken Kennen lernen,,.

Οὕτω λ. χ. ὁ πρωτοτελευταῖος τῶν Παλαιολόγων, ὁ Ἰωάννης ὁ VIII ὑπὸ φόβου κατεχόμενος ἐκ τῆς ἐπικειμένης ἐπιδρομῆς τῶν Τούρκων, συνέλαβε τὸ ἀτυχῆσαν σχέδιον τῆς μετὰ τῆς ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας ἑνώσεως τῆς ἀνατολικῆς, ἐφ' ᾧ καὶ προσωπικῶς παρουσίασεν ἐν Φλωρεντίᾳ, προσπαθῶν, ὅπως διὰ τῆς ἐν αὐτῇ συγκροτηθείσης συνόδου ἀσφαλίσῃ τὴν ἕνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν, συνασφαλίζων καὶ τὴν βοήθειαν τῆς Δύσεως τὴν ὑπεσχημένην μὲν οὐδέποτε ὅμως πραγματοποιηθεῖσαν. Ὁ δὲ Μιχαὴλ ὁ Παλαιολόγος VIII, ὅπως ἀποτρέψῃ τὸν ἐκ τῆς Δύσεως κίνδυνον τῆς προετοιμαζομένης, τῇ ὑποκινήσει τοῦ τελευταίου ἐν Κωνσταντινουπόλει ρωμαίου αὐτοκράτορος Βαλδουΐνου II ἐπιθετικῆς κατὰ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ἐκστρατείας Καρόλου τοῦ Ἀνδεγαβικοῦ, Ρηγὸς τῆς Σικελίας, πρὸς ἐπανάκτησιν τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, πρὸς ἀνακοπὴν τοῦ πολέμου τούτου ἐκ πολιτικῆς περινοίας, ὡς ἔλεγε αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ: «μηδὲ χάριν ἄλλου πραγματεύεσθαι τὴν εἰρήνην (τὴν ἐκκλησιαστικήν) ἢ δεινοὺς πολέμους ἀνακοπῆναι»(1) ἔτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ πρὸς ἕνωσιν εἰς τὴν παπικὴν αὐλὴν τὴν τότε ἱκανήν, ὅπως ἀναχαιτίσῃ πᾶν ἐν τῇ δύσει παρασκευαζόμενον πολεμικὸν ἐγχείρημα.

Οὕτω λοιπὸν οἱ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, χάριν πολιτικοῦ κέρδους ἐξωθοῦσι τὴν ἐκκλησίαν πρὸς ἀνάληψιν τοῦ μετὰ τῆς ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας δεσμοῦ, καὶ ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία πολιτευμένη καὶ αὕτη ὁμοιοτρόπως ἔρρεπε πρὸς τὴν ἕνωσιν, ἣν τινὲς ἔκ τε τοῦ κύκλου τῶν πολιτικῶν καὶ τοῦ κύκλου τῶν κληρικῶν, τῶν λόγῳ παιδείας καὶ θέσεως σημαινόντων, εἰλικρινῶς ἐπόθουν καὶ δραστηρίως ἐπεδίωκον.

Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιοχῆς τῆς Ἀνατολῆς ἀνεφάνησαν κατὰ καιροὺς ἄνδρες μεγάλης πνευματικῆς μορφώσεως καὶ θελήσεως, οἵτινες στοιχοῦντες τῷ στυλοβάτῃ τῆς ὀρθοδοξίας καὶ σωτῆρι τῆς ἑλληνικῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίος καὶ ἀπρὶξ ἐχόμενοι τῆς ὑπ' αὐτοῦ χαραχθείσης πορείας, οἷοι Μιχαὴλ Κηρουλάριος, Μάρκος ὁ Εὐγενικός, Γεννάδιος ὁ Σχολάριος, ἐδείχθησαν μὲν καὶ οὗτοι ἀμύντορες τῆς πατρικῆς κληρονομίας, προυβλήθησαν δὲ ὡς σιδηρόπλεκτοι θώρακες, ἐφ' ὧν τὰ ἐκ πολιτικῶν λόγων ἑνωτικὰ σχεδιάσματα προσκρούσαντα τελείως κατεστράφησαν.

---

1) Γ. Παχυμ. I σελ. 126 ἐκδ. Bonn.

Ἡ ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἐν τῇ σειρᾷ τῶν προμνησθέντων στυλοβατῶν αὐτῆς τούτων, παρουσιάζει καί τινας ὑπὸ γνησίου μὲν πόθου πρὸς ἕνωσιν φλεγομένους καὶ λόγοις καὶ ἐργοις πρὸς ἄρσιν τῶν πρὸς ἕνωσιν κωλυμάτων ἀγωνιζομένους. Μεταξὺ τούτων συναρριθμεῖταικαὶ ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννης XI ὁ Βέκκος, Τὴν ὑπ' αὐτῶν ὅμως ἄστοχον χρῆσιν τῶν μέσων πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ, ἡ ἐκκλησία τῆς Ἀνατολῆς χαρακτηρίσασα ὡς παραχάραξιν τῆς ὀρθῆς καὶ ἀδόλου πίστεως τῆς καθόλου ἐκκλησίας, μετὰ πολυκυμάντους ἀγῶνας τὸ μὲν ἔργον αὐτῶν κατέστρεψε, αὐτοὺς δὲ ἐστιγμάτισεν ὡς λατινόφρονας.

Ὁ Βέκκος ἦν μὲν ἀληθῶς νοῦς ὀξὺς καὶ εὔπορος, ῥήτωρ εὐφραδής, τῇ εὐθυνίᾳ τῆς γλώττης τὰ τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ προβλήματα διαλύων, καὶ πολλαῖς ἄλλαις ἀρεταῖς περιηνθισμένος, καὶ ποικίλαις σπουδαῖς ὡπλισμένος, τρόφιμος τῆς νομικῆς ἐπιστήμης, τῆς ἑλληνικῆς παιδείας ἐγκρατέστατος καὶ θεολογικῶν ζητημάτων ἐντριβής. Εἰς τὸ ζήτημα ὅμως τῆς εἰρήνης καὶ ἑνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν ταμὼν ὁδὸν ἀντίστροφον, τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, ἣν ἡ ἀπ' ἀρχῆς παράδοσις τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας διέγραψε διὰ συνόδων οἰκουμενικῶν καὶ διὰ σαφοῦς σοφῶν κεφαλῶν διδασκαλίας, καὶ διὰ τῆς ἐρεύνης τῶν γραφῶν ἐν τῇ ἀντιλήψει τῆς ὀρθῆς καὶ ἀληθοῦς γνώμης τῶν πατέρων περὶ τοῦ δόγματος τῆς εὐπορεύσεως τοῦ ἁγ. πνεύματος παραπαίσας καὶ σφαλών, καὶ τολμήσας τὸ δόγμα τὸ Λατινικὸν ὡς εὐσεβοῦν νὰ κηρύξῃ, καὶ ἐπὶ τούτου τὴν δυνατότητα τῆς ἑνώσεως νὰ στηρίξῃ, καθῃρέθη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, ὡς λατινόφρων. καὶ ἐν ὑπερορίοις τὸν βίον αὐτοῦ κατέστρεψε, ἐν τῷ τάφῳ συνθάψας καὶ τὸ ἔργον, ὑπὲρ οὗ τόσον θερμῶς καὶ ἐναγωνίως λόγοις καὶ ἔργοις ἠγωνίσθη.

Ὅθεν προβάλλεται νῦν ἡ ἀκόλουθος ἐρώτησις. Ὑπὸ ποίου ἐλατηρίου κινούμενος ὁ Βέκκος, ὁ κατ' ἀρχὰς τοὺς Ἰταλοὺς ἐπὶ αἱρέσει ἐνόχους ἀναγνωρίζων, τὴν γνώμην τὴν ρωμαϊκὴν περὶ τῆς τοῦ ἁγ. πνεύματος ἐκπορεύσεως, ὡς εὐσεβοῦσαν καὶ μὴ σφαλλομένην παρεδέξατο καὶ εὐστερνίσθη, διὸ καὶ τὴν ἕνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν θερμῶς ἐπόθει καὶ δραστηρίως ἐδίωκε ;

Πρὸς ἐξακρίβωσιν τούτου εἶναι ἀνάγκη πρῶτον μεν, ἵνα προβῶμεν εἰς τὴν ἀφήγησιν ἐκείνων, ὅσα περὶ τοῦ βίου Ἰωάννου τοῦ Βέκκου

ὑπὸ τῶν συγχρόνων αὐτῷ ἱστορικῶν ἱστοροῦνται, τὰ διαζωγραφοῦντα
τὴν εἰκόνα τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ ἀρετῶν καὶ τὴν ἠθικὴν ποιότητα καὶ
καθορίζοντα τὸν κύκλον τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτοῦ μαθήσεως. Εἶτα δὲ τὰ
πολυπίκοιλα ἐκεῖνα γεγονότα, τὰ ἐπὶ τῆς βασιλείας Μιχαὴλ VIII τοῦ Πα-
λαιολόγου διαδραματισθέντα, τὰ τὴν ἕνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν ἀπαιτοῦντα
εἰς ἃ μέρος ἔλαβε καὶ ὁ Βέκκος ὥς τε Χαρτοφύλαξ καὶ ὡς Πατριάρχης.

Κυρίως ὅμως εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐνδιατρίψωμεν εἰς τὴν ἐπισταμένην
ἀνίχνευσιν τοῦ περὶ εἰρήνης καὶ ἑνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν συγγράμματος
τοῦ Βέκκου, ἐν ᾧ τὸ περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος φρόνημα
αὐτοῦ κατοπτρίζεται, ἀκροθιγῶς μόνον ἐπισκοποῦντες καὶ τὴν περὶ τοῦ
αὐτοῦ θέματος γνώμην Νικηφόρου τοῦ Βλεμμύδου, διότι οὗτος ὑπό τινων
παρίσταται ὡς διδάσκαλος τοῦ φρονήματος τοῦ Βέκκου, ὑπ' ἄλλων δὲ
τὰ συγγράμματα αὐτοῦ χαρακτηρίζονται ὡς θεμέλια, οἷς ὁ Βέκκος χρη-
σάμενος εἰς τὴν γνώμην τῶν Ἰταλῶν προσέκλινε. Τὰ τρία ταῦτα σημεῖα
μελετῶντες ἐπισταμένως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πηγῶν, ἃς τινὲς παρέδωκαν
ἡμῖν οἱ σύγχρονοι αὐτῷ ἱστορικοὶ οἷοι, Γεώργιος ὁ Παχυμέρης, καὶ ὁ
περὶ τὰ ἑξήκοντα περίπου ἔτη μετ' αὐτὸν ἀκμάσας Νικηφόρος ὁ Γρηγο-
ρᾶς, ἀξιόπιστοι ἱστορικοὶ τοῦ XIII αἰῶνος, δυνάμεθα καὶ τὸ ἐλατήριον
τῆς λατινοφροσύνης νὰ ἐξακριβώσωμεν καὶ τὴν περὶ τοῦ δόγματος ἐκπο-
ρεύσεως γνώμην καὶ διδασκαλίαν αὐτοῦ ἀκριβῶς νὰ καθορίσωμεν.

Η ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΒΕΚΚΟΥ

Ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἐγεννήθη καὶ ὁ τόπος, ἔνθα εἶδε τοῦ ἡλίου τὸ φῶς, Ἰωάννης ὁ Βέκκος, ὁ καὶ Βέκκος καὶ Βέκκων(1) ἐπικαλούμενος ἔτι δὲ οἱ γονεῖς, παρ' ὧν τὸ ζῆν ἔλαβε καὶ ἡ σχολή, ἐν ᾗ πνευματικῶς ἐμορφώθη, καὶ τὰ ἑλληνικὰ μὲν γράμματα σπουδάσας ἐπιμελῶς, καλλιεπὴς χειριστὴς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἀνεδείχθη, καὶ τὰ νομικὰ μορφωθείς, τὸ ἀξίωμα τοῦ Μ. Χαρτοφύλακος περιεβλήθη, καὶ γενικῶς πάντα τὰ ἀπὸ γεννήσεως μέχρι τῆς ἐπὶ τοῦ δημοσίου σταδίου ἐμφανίσεως αὐτοῦ παραμένουσι ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἄγνωστα, διότι οὔτε τις τῶν ἀρχαίων τῶν συγχρόνων αὐτῷ ἱστορικῶν ἱστορεῖ τι, οὔτε τῶν νεωτέρων τις ἀνεκάλυψέ τι περὶ τούτου, ἅτινα ἠδύναντο νὰ βοηθήσωσι εἰς τὸν δικαιότερον χαρακτηρισμὸν τοῦ τε χαρακτῆρος καὶ τῆς ἱστορικῆς αὐτοῦ δράσεως.

Ἐκ τῶν θεολογικῶν αὐτοῦ πονημάτων καταδείκνυται, ὅτι ὁ Βέκκος ἦν τρόφιμος καὶ τῆς θεολογικῆς παιδείας. Ἐὰν ὅμως τὴν θεολογίαν, ἔν τινι σχολῇ ἢ παρὰ τῶν τότε θεολόγων ἐπαιδεύθη, καὶ τοσοῦτον βαθὺς θεολόγος καὶ ἐντριβὴς τῶν θεολογικῶν ζητημάτων ἀπέβη, ὥστε ν' ἀναμετρηθῇ πρὸς σοφοὺς καὶ ἐντριβεστάτους τῆς θεολογίας διδασκάλους, καὶ τοῦτο παραμένει ἱστορικῶς ἀνεξακρίβωτον. Ἀλλ' ἐρειδόμενοι ἐπὶ τῆς ἰδίας ὁμολογίας, ὡς ἀναφέρει ὁ Παχυμέρης(2), ἀποδεχόμεθα, ὅτι ὁ Βέκκος ἦν ἠσκημένος ἐν τῇ ἑλληνικῇ παιδείᾳ ἢ τῇ θεολογίᾳ καὶ ἑπομένως, ὅτι ἦτο μᾶλλον φιλολόγος παρὰ θεολόγος.

1) Fabricius Bibliotheca Graeca. tom XI p. 334. ed. Harles. καὶ Boivini natas ad Niceph. Gregor. p. 728 καὶ 752.

2) Γεωρ. Παχυμ. Μιχ. Παλ. Ι σελ. 381 ed. Bonn.

Περὶ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ προσόντων καὶ τῶν ἄλλων τῶν φυσικῶν καὶ ἐπικτήτων προτερημάτων ὡραίαν περιγραφὴν ἔχει Νικηφόρος ὁ Γρηγορᾶς(1) τὰ ἑπόμενα ἀφηγούμενος. «Βέκκος συνετὸς ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλιστα καὶ λόγου καὶ παιδείας τρόφιμος. Τοσούτοις δὲ καὶ παρὰ τῆς φύσεως συγκεκροτημένος χαρίσμασιν, ὅσοις τῶν τότε ἀνθρώπων οὐδείς, σώματος γὰρ εὐμήκει μεγέθει καὶ ὄψει μετὰ τοῦ χαρίεντος ἐμβριθεῖ καὶ μεγαλοπρεπεστάτῃ, καὶ γλώττης εὐκολίᾳ καὶ δρόμῳ συντόνῳ, ἄλλοις τε πλείστοις καὶ ἔτι διανοίας εὐπορίᾳ τε καὶ ὀξύτητι πρὸς ἅπαν τὸ προτιθέμενον τούτοις ἅπασιν ἄριστα τοῦτον ἡ φύσις ἐξώπλισεν, ὡς εἶναι βασιλεῦσι καὶ ἄρχουσι καὶ πᾶσι σοφοῖς αἰδέσιμον καὶ λαμπρὸν περιλάλημα».

Ἡ οὕτως, κατὰ τὴν ἄνω περιγραφὴν τοῦ Γρηγορᾶ, ἐν χαρίσμασι βρίθουσα μεγαλοπρεπὴς τοῦ σώματος κατασκευή, ἡ ἀπαρτιζομένη ὑπὸ μεγέθους εὐμήκους καὶ ἐπιβάλλοντος ἐξωτερικοῦ παραστατικοῦ, διατυποῖ τὴν ὡραίαν εἰκόνα τοῦ Βέκκου(2)· τὰ σωματικὰ δὲ ταῦτα χαρίσματα μετὰ τῶν ἄλλων τῶν φυσικῶν προτερημάτων συνδυαζόμενα, ἤτοι τῆς εὐφραδοῦς καὶ μελιρρύτου γλώσσης καὶ τῶν τοῦ πνεύματος προσόντων, ἤτοι νοῦ ὀξυτάτου, εὐχερῶς ἀντιλαμβανομένου πᾶν τὸ προτιθέμενον καὶ ἐπιτυχῶς διαλύοντος τὰ προβλήματα τῶν ἀντιπάλων, καθίστων πράγματι τὸν ἄνδρα αἰδέσιμον μὲν τοῖς ἄρχουσι καὶ βασιλεῦσι καὶ πᾶσιν ἐν γένει λαμπρὸν περιλάλημα.

Πρὸς τὰ ἔξοχα ταῦτα φυσικὰ χαρίσματα καὶ πνευματικὰ προσόντα οὐκ ἦν ἀνάλογος καὶ ἠθικὸς αὐτοῦ χαρακτὴρ ὁ ἐκ τῶν πράξεων καὶ τῆς καθόλου δράσεως τῆς κυμαινομένης ἀναδυόμενος. Διότι ἐν ᾧ κατ' ἀρχὰς ἦτο φίλος τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἑνότητος, ἀποστολεὶς ὡς τοιοῦτος μετὰ τοῦ κεκηρυγμένου ὀπαδοῦ αὐτῆς Κωνσταντίνου τοῦ Μελιτινιώτου(3), πρὸς τὸν Λουδοβῖκον τὸν Ἅγιον τῷ 1269—70 ἵνα κομίσηται αὐτῷ τὴν

1) Ν. Γρηγ. Βυζαντ. Ἱστορ. V σελ. 128 ed Bonn.

2) Πρῶτος ὁ Goar ἐξετύπωσέ τὴν ὡραίαν εἰκονογραφίαν τοῦ Βέκκου ἐν τῷ εὐχολογίῳ αὐτοῦ, ἐξ οὗ παραλαβὼν ἀνετύπωσε ταύτην καὶ ὁ Γεδεὼν ἐν τοῖς Πατριαρχικοῖς αὐτοῦ Πίναξι. Μ. Γεδ. Πατρ. Πίνακ. σελ. 396.

3) Παχυμ. Μιχ. Παλ. Ι σελ. 361 ed Bonn.

περὶ ἑνώσεως πρότασιν τοῦ βασιλέως Μιχαήλ, XIII, ἐν τούτοις κατὰ τὸν μετ' ἔπειτα χρόνον, ἐνώπιον τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ Πατριάρχου, προκληθεὶς ὑπὸ τοῦ δευτέρου, κατήγγειλε τοὺς Ἰταλοὺς ἐν αἱρέσει ἐνόχους(1). Ἡ ἐπίσημος αὕτη δήλωσις, πολεμία τῷ δόγματι τῷ αὐτοκρατορικῷ καὶ τῷ σχεδίῳ τῆς ἑνώσεως, δυσηρέστησε τὸν βασιλέα Μιχαήλ, ὃς καὶ περιορίζει αὐτὸν ἔν τινι φρουρίῳ(2) ἐν ᾧ καὶ μεθ' ὃ μεταπεισθεὶς περὶ τῆς τῶν Λατίνων διδασκαλίας καὶ ταύτην ἤδη ἀποδεχθεὶς εὐσεβοῦσαν καὶ μὴ τὸ παράπαν σφαλλομένην ἀποδεξάμενος, στοιχῶν τῷ φρονήματι τοῦ αὐτοκράτορος ἐνεργητικώτερον ἐπεδίωκε τὴν ἕνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν ὑπὲρ τῆς ἑδραιώσεως αὐτῆς δραστηρίως ἀγωνιζόμενος. Ἡ τοιαύτη ἡ εἴτε ἐκ φόβου πρὸς τὸν ἀμείλικτον τιμωρὸν παντὸς τῇ ἑνώσει ἀνθισταμένου Βασιλέα, εἴτε ἐκ πεποιθήσεως περὶ τῆς εὐσεβείας τοῦ λατινικοῦ δόγματος, δευτέρα αὐτοῦ γνώμη προκληθεῖσα, δίδει ἀφορμὴν τῷ Γρηγορᾷ ἵνα εἴπῃ τὰ ἀκόλουθα(3) «ὁ πρὶν μάχαιρα δίστομος κατὰ Λατίνων ἱστάμενος πρύμναν ἤδη κρουσάμενος, ἑτεραλκέα τὴν νίκην ποιεῖται»(4). Ἡ τοιαύτη πρᾶξις τοῦ Βέκκου ἡ ἀναμφιβόλως ἀστασίαν μαρτυροῦσα, ὡς ἔκ τινος ἠθικοῦ ἐλατηρίου προκληθεῖσα, δηλ. ἐκ τῆς εὐλαβείας πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἰωσὴφ ἐπαπειλούμενον ἀναθεματισμὸν ἐπὶ τῇ ἐναντίᾳ τῆς ἐκκλησίας γνώμῃ, καὶ ἄλλαι τινές, ἃς κατωτέρω μνημονεύομεν, παρώρμησαν καὶ τοὺς νεωτέρους ἱστορικούς, ὅπως ἐλέγξωσιν τὸν Βέκκον ὡς ἄστατον καὶ παλίμβουλον(5).

---

1) Nordon Papstum und Byzanz. p. 455.

2) Παχυμ. I σελ. 378 ed Bonn.

3) Ὁ Γρηγορᾶς καλεῖ τὸν Βέκκον μ ά χ α ι ρ α ν, ὅπερ σημαίνει ἐναντιότητα, ἥτις ἐπιτείνεται διὰ τοῦ ἐπιθέτου δ ί σ τ ο μ ο ς, ὡσεὶ ἔλεγε, ὅτι ὁ Βέκκος ἦν δηκτικὸς τῶν Λατίνων πολέμιος.

4) Ν. Γρηγορ. V'I' 130. ed Bonn.

5) Σ τ ε φ. Κ α ρ α θ ε ο δ. (Παπιστ. Ἔλεγχ. τομ. II III. σελ. 117) «ἦν δὲ κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου Βέκκος τοὐπίκλην, παιδείᾳ καὶ λόγοις δόκιμος, τἄλλα δὲ ἀστάθμιτος καὶ εὐμετάβολος». Γ ε δ ε ὼ ν (Πατρ. Πινακ. σελ. 395) ἦν μὲν ἀνὴρ (ὁ Βέκκος) πεπαιδευμένος παλίμβουλος δὲ καὶ λατινόφρων». Ἀ ν ώ ν υ μ. (Συμμ. Ἐκκλ. σελ. 10) πασίδηλος οἷος ἐγένετο ἀλαζονικός, δοξομανής, παλίμβουλος καὶ ἄστατος». Καὶ ὁ Maimburg λέγει περὶ τοῦ ἠθικοῦ τοῦ Βέκκου χαρακτῆρος (Hist. du Schisme des Grecs p. 29) ὅτι ἦν ὁ Βέκκος ὁρμητικὸς καὶ πείσμων, a r-

Ἐν τῇ ἱστορικῇ κονίστρᾳ παρουσιάζεται ὁ Βέκκος κεχειροτονημένος ὡς ἱερεὺς καὶ τετιμημένος τῷ ἀξιώματι τοῦ Μεγάλου Χαρτοφύλακος, καὶ ἀπὸ τῆς 6ης Ἰουνίου τοῦ 1275 ἐμπεπιστευμένος τὸ πηδάλιον τῆς ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Πατριάρχης τῆς νέας Ρώμης ἀναγορευθείς. Ὅθεν διῄρεται ἡ ἐνεργὸς αὐτοῦ δρᾶσις, ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἑνώσεως, τὸ ἐξαρτώμενον καὶ ἐκ τῆς γνώμης περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκπορεύσεως, εἰς δύο στάδια, πρῶτον μὲν τὸ τοῦ Χαρτοφύλακος, εἶτα δὲ τοῦ Πατριάρχου.

Ποῦ, πότε καὶ ὑπὸ τίνος εἰς διάκονον προεχειρίσθη καὶ εἶτα εἰς ἱερέα, οὐδεὶς τῶν ἱστορικῶν ἀφηγεῖται, γνωστοῦ παραμένοντος, ὅτι ἦν κεχειροτονημένος διάκονος καὶ ἱερεύς, διότι τὸ ὀφφίκιον τοῦ Χαρτοφύλακος(1) μόνον τοῖς κεχειροτονημένοις κληρικοῖς ἀπονέμεται, ὅστις ὡς τοιοῦτος ἔπρεπε νὰ ᾖ καὶ πρόσωπον ἔμπιστον, ἅτε θεωρούμενος ὡς στόμα καὶ δεξιὰ χεὶρ τοῦ ἐπισκόπου ἢ τοῦ Πατριάρχου. Ἐπίσης ἄγνωστον μένει ἐὰν ὁ Βέκκος ὡς Χαρτοφύλαξ, διάκονος ἢ ἱερεὺς ἦν μέχρι τοῦ χρόνου τῆς εἰς τὸ Πατριαρχικὸν ἀξίωμα προχειρίσεως αὐτοῦ. Γνωστὴ ὅμως εἶναι ἡ παιδεία, ἧς τρόφιμος ἔπρεπε νὰ ᾖ, ὅπως περιβληθῇ τὸ μέγα τοῦτο σημαῖνον ἀξίωμα τῆς πατριαρχικῆς αὐλῆς. Ἐκ δὲ τῶν καθηκόντων τῶν τῷ ἀξιώματι τούτῳ ἀνατεθειμένων, κατανοοῦμεν, ὅτι ὁ Βέκκος ἦν τρόφιμος καὶ πάσης ἄλλης ἑλληνικῆς παιδείας, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖ (2), ἀλλὰ κυρίως ἐγκρατὴς ἦν τὰ νομικὰ καὶ ἰδίως κάτοχος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κανονικοῦ Δικαίου, διότι ὡς χαρτοφύλαξ ἐκράτει τὰ χαρτῷα ἐκκλησιαστικὰ δικαιώματα, κριτὴς ὢν τῶν γαμικῶν ὑποθέσεων, ἔκδικος τῶν ὑποθέσεων τῶν κληρικῶν, ἐπιστάτης παντὸς τοῦ κλήρου μετ' ἐξέτασιν τὴν χειροτονίαν καὶ προαγωγὴν τῶν διακόνων καὶ ἱερέων ἐπιτρέπων καὶ ὡς λέγει ὁ Παχυμέρης διακονιστὴς τῶν ἱερολογιῶν(3).

---

dent et opiniâtre, ὡς καὶ Παχυμ. I σελ. 450 «ὁ ρ μ η τ ί α ν καὶ θ ε ρ μ ο υ ρ γ ὸ ν ὄ ν τ α».

1) Γ. Παχυμ. Μιχ. Παλαιολ. I σελ. 225 ed Bonn.

2) Αὐτόθι 361.

3) Γ. Παχυμ. I σελ. 225 ed B. "Προνόμιον δ' ἐστὶ τοῦτο τὸ προτροπαῖς ἐκείνου τὰς ἱερολογίας γενέσθαι,, ἀλλὰ τοῦτο μᾶλλον ἁρμόζει τῷ σκευοφύλακι. ὅστις οὐ μόνον τῶν ἱερῶν

Πρὸς τοῖς ἄνω, ὡς Χαρτοφύλαξ, εἶχε καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ διορθοῦν τὰ ψυχικὰ σφάλματα καὶ ἀφορισμὸν ἐπιβάλλειν τοῖς τε κληρικοῖς καὶ κοσμικοῖς τοῖς ἐπὶ παραπτώμασι κατακεκριμένοις(1).

Ὡς χαρτοφύλαξ λοιπὸν ὁ Βέκκος προὐκάθητο τοῦ μεγάλου δικαστηρίου καὶ ἐδίκαζε πάσης φύσεως ὑπόθεσιν καὶ πᾶσαν αἰτίασιν ἐκκλησιαστικὴν χρηματικὴν καὶ ἐγκληματικὴν παντὸς μὲν ἀνθρώπου κυρίως ὅμως μοναχῶν καὶ ἱερωμένων, **«τοῦ μεγάλου δικαστηρίου προκάθηται (ὁ χαρτοφύλαξ) καὶ δικαιοδοτεῖ, κατὰ παντὸς μὲν ἀνθρώπου καὶ οἵας ἂν εἴη τύχης καὶ φύσεως περὶ ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων καὶ σφαλμάτων διορθώσεως καὶ κατὰ ἱερωμένων καὶ μοναχῶν περὶ ἐγκληματικῆς καὶ χρηματικῆς αἰτιάσεως»**(2).

Ὁ Παχυμέρης ἀποδίδει αὐτῷ καὶ τὸ ὀφφίκιον τοῦ Σκευοφύλακος, ὡς τοιοῦτος δὲ οὐ μόνον τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν κειμηλίων φροντιστὴς ἦν, ἀλλὰ καὶ προνοητὴς τῶν ἱερῶν τελετῶν καὶ ὕμνων ὥστε τὸ τοῦ Παχυμέρους περὶ χαρτοφύλακος λεγομένου **«προνόμιον δ' ἐστὶ τοῦτο τὸ προτροπαῖς ἐκείνου τὰς ἱερολογίας γενέσθαι»** ἁρμόζει μᾶλλον τῷ Σκευοφύλακι.

Τὸ τοῦ Χαρτοφύλακος ἀξίωμα φέρων ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ VIII ἐν συνοδείᾳ τοῦ βασιλικοῦ ἀρχιδιακόνου Κωνσταντίνου τοῦ Μελετινιώτου πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Φράγγων, Λουδοβῖκον τὸν Ἅγιον (κατὰ τὸ ἔτος 1269—70) τὸν ἀδελφόν Καρόλου τοῦ Ἀνδεγαυϊκοῦ διαπραγματευσόμενον τὴν τῶν ἐκκλησιῶν ἕνωσιν, ἐπὶ σκοπῷ, ὅπως πείσῃ διὰ δώρων καὶ λόγων τὸν Λουδοβῖκον(3). **«τὸ θράσος ἐκμαλάττειν καὶ τὰς ὁρμὰς ἐκείνου (τοῦ Κάρολου) ἀνέχειν καὶ οὕτως ἐκκόπτειν πει-**

σκευῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν κειμηλίων, ἦν ἀλλὰ καὶ προνοητής τῶν ἱερῶν τελετῶν καὶ ὕμνων. Σημειωτέον ὅτι ὁ Βέκκος ἦν συγχρόνως καὶ Σκευοφύλαξ ὡς ὁ Παχυμέρης ἀφηγεῖται.

1) Glossarium p. 1736.

2) Godini, Curupalatae, De officiis. P. 127 ed Bek. 1839.

3) Γ. Παχυμ. (V 9. σελ. 361 ed B). „Ἔπεμπε δὲ καὶ ἄνδρας ἐκκλησιαστικοὺς πολὺ τὸ ἀξιοπρεπὲς ἔκ τε τοῦ τρόπου καὶ τῶν ὀφφικίων ἔχοντας, πρὸς τὸν Ρῆγα τῆς Φραγγίας. Οἱ δὲ ἦσαν, ὁ τῆς Ἐκκλησίας Χαρτοφύλαξ Βέκκος καὶ ὁ τοῦ Βασιλικοῦ ἀρχιδιάκονος κλήρου Μελιτινιώτης„.

ράσθαι τὰ κατὰ τῶν Ρωμαίων **τοῦ ἀδελφοῦ μηχανήματα»**(1).
Ἡ ἐκ μέρους τοῦ βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος ἐμπιστευτικὴ αὐτὴ ἀποστολή, τάττει τὸν Βέκκον μεταξὺ τῶν φίλων τῆς ἑνώσεως ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς ἐκκλησίας. Ἔχομεν ἓν ἀσφαλὲς καὶ βέβαιον τεκμήριον τῶν πρώτων καὶ ἀρχικῶν φρονημάτωνν τοῦ Βέκκου ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἑνώσεως διότι εἰ φίλος οὐκ ἦν τῆς ἑνώσεως, οὐκ ἂν ἀπεστέλλετο εἰς τοιαύτην ἀποστολήν, ἔχουσαν σκοπὸν τὴν συμμαχίαν μετὰ τῆς Δύσεως καὶ ἀποτροπὴν τοῦ ἐκ τῆς Δύσεως ἐπαπειλουμένου κινδύνου(2).

Μετὰ τὴν ἐπίσημον ὅμως ἐκείνην καὶ πεπαρρησιασμένην δήλωσιν, ὅτι Ἰταλοὶ εἰσὶν ἔνοχοι ἐπὶ αἱρέσει, ὁ Βέκκος θεωρηθείς, ὡς ἀντίπαλος τῇ ἑνώσει ἐμπίπτει εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Αὐτοκράτορος. Καὶ κατάπληξιν προκαλέσασα, ἡ μὴ ἀναμενομένη ὑπὸ τοῦ φιλικοῦ καὶ τοῦ ὁμόφρονος κύκλου γνώμη αὐτὴ τοῦ Βέκκου, ἀμέσως μετὰ τὴν τῆς συνόδου ταύτης διάλυσιν συγκεντροῖ περὶ αὐτὸν τοὺς φίλους, οἱονεὶ ἐπιπλήττοντας καὶ καταδικάζοντας τὸν Βέκκον ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ αὐτοῦ δηλώσει, ὅπερ ἀποδείκνυσι, ὅτι ὑπό τε τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῶν αὐτῷ ὁμογνωμόνων δηλ. τῶν τὴν ἕνωσιν ποθούντων καὶ ὀρεγομένων, ἡ τοῦ Βέκκου γνώμη ἐχαρακτηρίσθη ὡς μέγα κώλυμα αὐτῆς(3).

Πόσην βαρύτητα εἶχε ἡ κρίσις τοῦ Βέκκου ἐν τῷ ζητήματι τῆς ἑνώσεως, ἐμφαίνεται οὐ μόνον ἐκ τούτου, ὅτι ἐν τῇ κοινῇ ἐκείνῃ συναθροίσει προὐκλήθη ὁ Βέκκος ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου, ὅπως περὶ τῶν Ρωμαίων ἀποφανθῇ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ἡ μὴ προσδοκωμένη ὑπὸ τοῦ

---

1) Ι. Παχυμ. v. 9. σελ. 332 ed B. Παχυμ. Ι σελ. 85. Ὡς χαρτοφύλαξ ἀπεστάλη ὡς πρέσβυς καὶ πρὸς τὸνἡγεμόνα τῆς Σερβίας Στέφανον Οὔρεσιν διὰ τὸ συνοικέσιον τῆς δευτέρας θυγατρὸς τοῦ αὐτοράτορος Ἄννης. (Παχ. Ι. σελ. 351).

2) Παρουσιάζεται τὸ ἀξιοπαρατήρητον τοῦτο γεγονός, ὅτι ὁ Παπισμὸς ἐν τῷ προσώπῳ τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων ἔπρεπε νὰ ἀντιπροσωπεύηται. Διὸ καὶ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ, δηλ. τῆς χηρείας τοῦ παπικοῦ θρόνου, ὁ Λουδοβῖκος, οὗ τὸ στῆθος ἐστόλιζε ὁ Σταυρός, τὰ καθήκοντα τοῦ Πάπα ἐξεπλήρου ἀπέναντι τῆς Χριστιανωσύνης κρίνων μεταξὺ τῶν διαμαχομένων μερίδων καὶ καταπολεμῶν τοὺς ἀπίστους. Διὸ καὶ ὁ Μιχαὴλ ὁ VIII πρὸς αὐτὸν προσεκολλήθη ὡς πρότερον πρὸς τοὺς Πάπας τῆς Ρώμης. (N o r d e n P a p. u n d B y z. p. 465).

3) (Παχυμ. Ι. σελ 370).

Αὐτοκράτορος καὶ τῶν αὐτῷ ὁμοφρονούντων γνώμη τοῦ Βέκκου, κατάπληξιν καὶ δυσαρέσκειαν προὐκάλεσεν ὡς ματαιοῦσα τὸ σχέδιον τῆς ἑνώσεως.

Ὁ αὐτοκράτωρ δυσαρεστηθεὶς ἐπεζήτει τὴν τιμωρίαν τοῦ Βέκκου, καὶ πρὸς νομιμοποίησιν τῆς τιμωρίας ταύτης, ἐνοχοποιεῖ αὐτὸν διὰ Μανουὴλ τοῦ Χούμνου, ὅστις παρουσιάζει αὐτὸν ἐπὶ συνόδου πρὸς κρίσιν(1). Ὁ Πατριάρχης ὑπερασπίζεται τὸν Βέκκον ὡς ὁμολογήσαντα τὴν γνώμην τῆς Ἐκκλησίας, οὕτως ὥστε ὁ παρὰ τῇ συνόδῳ ἐκείνῃ αὐτοκρατορικὸς ἀπεσταλμένος Γεώργιος ὁ Ἀκροπολίτης ἐλέγχει σύνοδόν τε καὶ Πατριάρχην ὡς συρομένους ἀπὸ ρινὸς ὑπὸ τοῦ Βέκκου.

Ἀναπόφευκτος ἦν ἡ «ἐκ μέρους τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ ἐκποδὼν ποιοῦντος πᾶν τὸ προστυχὸν τῆς ἑνώσεως κώλυμα, τιμωρία τοῦ Βέκκου, ἣν καὶ προαισθανόμενος οὗτος προετοιμάζεται διὰ τὴν ὑπερορίαν(2), τὴν περιουσίαν αὐτοῦ ἐν ἀσφαλείᾳ θέσας καὶ τὸ πτωχικὸν μοναχικὸν τριβώνιον περιβληθείς.

Ὁ Αὐτοκράτωρ τὴν δυσαρέσκειαν αὐτοῦ ἐκδηλῶν τιμωρεῖ τὸν Βέκκον διὰ τοῦ ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ Ἀνεμᾶ περιορισμοῦ(3).

Ὁ ἐν τῷ Πύργῳ τοῦ Ἀνεμᾶ περιορισμὸς εἶναι τὸ σημαντικώτερον σημεῖον τῆς βιοτῆς τοῦ Βέκκου. Διότι ἐνταῦθα διατρίβοντι ἀποστέλλονται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος κατὰ τὰς ἀφηγήσεις τοῦ Παχυμέρους τεμάχια βιβλίων καὶ λόγοι Ἁγίων «ὅσοι καὶ ὑπὲρ Ἰταλῶν ἐδόκουν εἶναι». Τὰ τεμάχια ταῦτα ἦσαν περικοπαὶ συγγραφῶν καὶ ποιη-

---

1) Παχυμ. Ι 377 ed. ὅτι προύδωκε τὰ τοῦ βασιλέως συμφέροντα ἐν μιᾷ πρεσβευτικῇ ἀποστολῇ.

2) Γεωργ. Παχυμ. Μ. Παλαιολ. Ι 378 ἐκ. Β.

VIII.p. 332. Ὡς λέγει καὶ ὁ Dräseke—Kirchenunionsversuch des Kais. M. Pal. —" er rüstete sich für den bitteren Gang in die Verbannung brachte sein Habe in Sicherheit und verbarg sich in ärmlicher Kleidung an heiliger Stätte „.

3) Ἀντίθεσις, Μεταξὺ τῶν ἀφηγήσεων τοῦ Παχυμέρους καὶ τοῦ Γρηγορᾶ παρατηρεῖται ὁ μὲν πρῶτος λέγει ὁ Βέκκος ἐγκλείεται εἰς τὸν Πύργον τοῦ Ἀνεμᾶ, ὁ δὲ Γρηγορᾶς ὅτι ὁ Βέκκος ἐν δεινοτάτοις δεσμωτηρίοις ἐγκλείεται καὶ τοῖς Κελτοῖς σωματοφύλαξιν παραδίδοται„.

μάτων ἀγνώστων τινῶν συγγραφέων ἢ καὶ ὑπὸ τοῦ ἱστοριογραφοῦντος τὰ γεγονότα ταῦτα μὴ ὀνομαζομένων. Τὴν ποιότητα ὅμως τῶν βιβλίων συμπεράνομεν ἐκ τῆς τοῦ Παχυμέρους παρατηρήσεως, ὅτι συγκροτεῖν ἐδόκουν τὴν γνώμην τῶν Ἰταλῶν, δῆλα δὴ τὴν περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος διδασκαλίαν τῶν ρωμαίων δὲν ἀπεδέχοντο ὡς θεολογικῶς ἀστήρικτον καὶ ἑπομένως ὡς ἀφορμὴν τῆς τῶν ἐκκλησιῶν διαστάσεως, ἀλλ' ἀπεδείκνυον τὸ ἰταλικὸν δόγμα ὡς μὴ λυμαῖνον τὴν εὐσέβειαν καὶ ἐκ τούτου ἐνέβλεπον καὶ τὴν ~~δεινότητα~~ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν συνενοήσεως. Ἐκ τῆς ἱστορίας γνωστὸν εἶναι, ὅτι ἀπὸ τῆς ἐπισήμου ἀποσχίσεως πολυπληθεῖς ἔλαβον χώραν διαπραγματεύσεις μεταξὺ Γραικῶν καὶ Λατίνων, αἵτινες πολλοὺς ἄνδρας σοφοὺς καὶ διὰ θεολογικῆς μορφώσεως περιηνθισμένους, παρώρμησαν εἰς μελέτην καὶ διατύπωσιν τοῦ κυριωτέρου σημείου τοῦ χωρισμοῦ, ἤτοι τοῦ περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου πνεύματος δόγματος. Οἱ ἐκ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ἐλατηρίου κινούμενοι, δηλαδὴ εἴτε ἐκ πραγματικῆς ἀγάπης πρὸς τὸ ἔργον τῆς ἑνώσεως, εἴτε ἐκ τῶν γνωστῶν καὶ ὡμολογημένων ζημιῶν τοῦ χωρισμοῦ, εἴτε θέλοντος βοήθειαν νὰ προσφέρωσι εἰς τὸ κλονιζόμενον βυζαντινὸν κράτος, διότι ἐνέβλεπον τὴν διάσωσιν αὐτοῦ μόνον ἐν τῇ μετὰ τῆς Δύσεως ἑνώσει τῆς ἀνατολῆς, ἀνιχνεύσαντες λεπτομερέστερον καὶ ἐπισταμένως μελετήσαντες τὸν τρόπον τῆς ἑνώσεως, συνέταξαν συγγραφὰς συγκροτεῖν δοκούσας τὴν τῶν Ἰταλῶν γνώμην. Πρὸς τοῖς βιβλίοις τούτοις ὑπῆρχον καὶ λόγοι Ἁγίων, οἷον Μ. Βασιλείου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Γρηγορίου τοῦ Νύσσης, Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, οἵτινες μετεχειρίσθησαν ἐκφράσεις καὶ φωνάς, αἵτινες τοῖς μὴ δυναμένοις νὰ ἐμβαθύνωσι εἰς τὸ ἀληθὲς αὐτῶν νόημα ἐφαίνοντο ὑποστηρίζουσαι τὸ λατινικὸν δόγμα. Τὰ τεμάχια ταῦτα τῶν συγγραμμάτων καὶ οἱ λόγοι οὗτοι τῶν ἁγίων παρεδόθησαν τῷ Βέκκῳ ἐν τῷ φρουρίῳ περιορισμένῳ πρὸς μελέτην καὶ ἔρευναν, ἧς σκοπὸς ἦτο ἡ μετάπεισις αὐτοῦ καὶ ἡ ἀλλαγὴ τοῦ φρονήματος περὶ τῆς λατινικῆς διδασκαλίας. Ταῦτα ὁ Βέκκος, διερχόμενος ἠρέμα μὲν ἀλλ' ἐμβριθῶς πράγματι πρὸς τὴν εἰρήνην συνεκλίνετο(1). Καὶ ἐνταῦθα σημειωτέα

---

1) Ι. Παχυμ. Μιχ. Παλαιολ. Ι. σελ. 381. ed Bonn.

ἀντίθεσίς τις μεταξὺ τῶν ἀφηγήσεων τοῦ Παχυμέρους καὶ Νικηφόρου. Καὶ ὁ μὲν Παχυμέρης ἱστορεῖ,(1) ὅτι ἐν τῷ τοῦ Ἀνεμᾶ πύργῳ διατρίβων ὁ Βέκκος ἐδέχθη τὰ τεμάχια τῶν βιβλίων καὶ τοὺς λόγους τῶν Ἁγίων καὶ προφασιζόμενος ὅτι αὐτὸς περὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα σχολάζων ἦν καὶ οὐδέποτε τὰς ἁγίας γραφὰς ἐπισταμένως ἐμελέτησε, δηλαδὴ ὁμολογήσας, ὅτι ἐντριβὴς τῆς ἑλληνικῆς παιδείας ἦν καὶ οὐχὶ θεολόγος(2) ἀπελευθεροῦται τῆς φυλακῆς πρὸς ἀνετωτέραν τῶν συγγραφῶν μελέτην καὶ ἔρευναν. Ὁ δὲ Γρηγορᾶς παρέστησε τὸν Βέκκον ὡς ἀνθιστάμενον τῷ βασιλικῷ δόγματι καὶ διαλύοντα ὡς ἱστὸν ἀράχνης(3) τὰ τῶν ἐναντιοφρονούντων προβλήματα, μετὰ τὰς ματαίας προσπαθείας τοῦ βασιλέως, ὅπως διὰ πολλῶν λογίων πρὸς τὸ ἑαυτοῦ φρόνημα αὐτὸν προσελκύσῃ καταδικαζόμενον δεινοτάτοις δεσμωτηρίοις, ἐν οἷς τὰ συγγράμματο Νικηφόρου τοῦ Βλημμύδου δέχεται, ἐνῷ κατὰ Παχυμέρην μετὰ τὴν ἐκ τῆς φυλακῆς ἀπελευθέρωσιν μελετᾷ τὰ αὐτῷ ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀποσταλέντα συγγράμματα τοῦ Βλεμμύδου(4).

Ὀφείλοντες ὅμως ὅπως δῶμεν πλείονα προσοχὴν καὶ πίστιν εἰς τὰς ἀφηγήσεις τοῦ Παχυμέρους, τοῦ συγχρόνου τοῖς γεγονόσι μάρτυρος, δεχόμεθα, ὅτι ὁ Βέκκος ἐνέσκηψε εἰς τὴν μελέτην τῶν συγγραμμάτων τοῦ Βλεμμύδου μετὰ τὴν ἐκ τοῦ φρουρίου ἀπελευθέρωσιν(5). Ἀλλ' οὐ μόνον τὰς τοῦ Βλεμμύδου συγγραφὰς ἐμελέτησε, ἀλλὰ καὶ τὰ συγγράμματα τοῦ Νικήτα τοῦ ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης ὡς ἀναφέρει ὁ Παχυμέρης. **«Ἐμπίπτει εἰς χεῖρας Βέκκου καὶ βίβλος ἄλλη τοῦ Μαρωνείας**

1) Πσχ. Μ. Παλαιολ. Ι σελ. 381 ed Bőnn.

2) Αὐτόθι τῷ αὖ φιλαλήθει οὐκ ἔδοξε ὁμολογεῖν μὴ εἰδέναι μήτε μὴν εὐτυχεῖν καὶ ἡ αἰτία τὸ ἐφ' ἑλληνικοῖς σχολάζοντι μὴ θείαις γραφαῖς ἐγγενεύεσθαι οἱ ἐμμελετῆσαι. (Παχ. Ι 381).

3) Ν Γρηγορᾶς. Ι. σελ. 129 ed. Bonn· «Ἀλλ' ἐκεῖνος τῇ εὐθηνίᾳ τοῦ νοῦ καὶ τῆς γλώσσης, ἅπασαν συγκικῶν, ὡς εἰπεῖν ἀκοήν, ἀνέλυε, τὰ τούτων προβλήματα καθάπερ τινὰ Πηνελόπης ἱστόν».

4) Παχυμ. Ι. σελ. 383 ed Bonn.— Ὁ Βέκκος ἐνσχολήσας ταῖς βίβλοις καὶ συνορῶν πολλὴν ἐνταῦθα ἐπὶ τῇ πράξει (ἑνώσει) βοήθειαν ......

5) Παχυμ. Μιχ. Παλαιολ. Ι σελ. 375, ed Bonn.

Νικήτα, . . . ἐν ὅλοις πέντε λόγοις τὰ τῶν θείων γραφῶν ὑπὲρ εἰρήνης τῶν ἐκκλησιῶν ἀνελίττουσα»(1).

Ὁπουδήποτε ὅμως εἴτε ἐντὸς εἴτε ἐκτὸς τῆς φυλακῆς ἐνδιατρίψας περὶ τὴν μελέτην τῶν τε τεμαχίων τῶν βιβλίων, καὶ τῶν λόγων τῶν ἁγίων, καὶ τῶν πονημάτων τοῦ τε σοφοῦ μοναχοῦ Νικηφόρου τοῦ Βλεμμύδου καὶ τοῦ Νικήτα,(2) τοῦτο τὸ σημεῖον μένει ἀπαραγνώριστον· ὅτι ὁ Βέκκος μετὰ τὴν ὅλων τούτων ἀναδίφησιν καὶ ἐπισταμένην ἔρευναν, μετέβαλε τὸ πρότερον φρόνημα αὐτοῦ. Πρότερον ἤλεγξε τοὺς Ἰταλοὺς **ἐπὶ αἱρέσει ἐνόχους**, ἤδη δὲ τὴν γνώμην τῶν αἱρετικῶν τούτων ἀποδέχεται **ὡς εὐσεβοῦσαν**, θερμότερον ὅθεν τὴν τῶν ἐκκλησιῶν ἕνωσιν, ἐδίωκε καὶ στερεώσας τὴν πεποίθησιν ἐπὶ τῆς δυνατότητος ταύτης, ἠγωνίζετο διὰ τὴν ἑδραίωσιν τῆς ἑνώσεως τῆς συντελεσθείσης ἐν Λουγδούνῳ τῷ 1274(3).

1) Παχ. Μιχ. Παλ. ΙΙ σελ. 28 ed Bonn.

2) Χειρογ. Μονάχ. ἀριθ. 28.σελ. 160. Ὁ Νικήτας οὗτος ἔγραψε πόνημα κατὰ τοῦ Οὔγγενος, τοποτηρητοῦ τοῦ πάπα Ἀλεξάνδρου ΙΙΙ ἐν ἔτει 1177 παρὰ τῷ αὐτοκράτορι Μανουὴλ τῷ Κομνηνῷ. Ἴδε Παχυμ. Ι σελ. 477 ed B. Τὸ σύγγραμμα ἐσχηματισμένον εἰς διάλογον διαιρεῖται εἰς λόγους ἕξ.

3) Βέκκος, περὶ ἑνώσεως καὶ εἰρήνης τῶν ἐκκλησιῶν § II 4 σελ. ἔκδ. Lâmmer. Ἰδοὺ πῶς ἀποφαίνεται περὶ τῶν αἰτίων τοῦ σχίσματος καὶ τῆς τῶν Ἰταλῶν γνώμης περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος.

«Ἐπεὶ δὲ πᾶσα ἀνάγκη ἅψασθαι, ὧν ἅπαξ καὶ προεθέμεθα, καὶ δὴ φαμέν, ὡς τὸ τοῦ λόγου ἡμῖν σκοπιμώτερον πρὸς ἀπόδειξιν ἀφορᾷ τοῦ κακῶς παρεισφαρῆναι ταῖς ἐκκλησίας τὸ σχίσμα, καὶ μὴ κατὰ λόγους ἐκκλησιαστικούς, μηδ' ἐπ' αἰτίαις εὐλόγως διϊστώσαις λαοὺς καὶ κλήρους, ποιμένας καὶ ἱερεῖς, ἀλλὰ διά τινα σμικρολογίαν ἦχου, οὐδὲν μέντοι λυμαίνοντος τὴν εὐσέβειαν, εἰς διαφορὰν δὲ πίστεως ὅμως ἑκατέροις τοῖς μέρεσι δείξαντος». Καὶ περαιτέρω ὁ αὐτὸς λέγει· εἰ γὰρ καὶ ἣν ἡμᾶς ἀποδείξαντας ἀπὸ ῥήσεων γραφῶν μηδέν τι σφαλλομένην ἐπὶ τῇ εὐσεβείᾳ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης» «ἡ δὲ τῶν Ρωμαίων ἐκκλησία ἐν τοῖς ὅροις τῆς εὐσεβείας ἀσαλεύτως καὶ ἀπεριτρέπτως μεμένηκεν» (Βέκκ. περ. ἑνώσ. καὶ εἰρήνης § 8).

Τὰ συγγράμματα τοῦ Βλεμμύδου καὶ τοῦ Νικήτα δὲν ἐχρησίμευσαν τῷ

Ὡς διδάσκαλοι τῆς δευτέρας γνώμης τῆς ἀποκλινούσης πρὸς τὴν τῶν Ἰταλῶν διδασκαλίαν, ἐχρησίμευσαν κυρίως οἱ πατέρες τῆς ἐκκλησίας. οἵτινες ἀληθῶς μετεχειρίσθησαν εἰς τὰς ἐκ διαφόρων ἀφορμῶν συνταχθείσας συγγραφὰς αὐτῶν, ἐκφράσεις τινὰς ἑτεροδόξως τῷ ὑπὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καθωρισμένῳ δόγματι τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκπορεύσεως. ἠχούσας, καὶ προερχομένας ἐξ ἐλλείψεως ἀκριβῶν θεολογικῶν ὅρων, τῶν μετέπειτα καθορισθέντων ἐν τῇ θεολογικῇ γλώσσῃ, καὶ ἑρμηνευθείσας ὑπὸ τοῦ Βέκκου μονομερῶς καὶ οὐχὶ ἐν παραλληλισμῷ πρὸς ἑτέρας τῶν ἰδίων φωνάς, αἵτινες διαλύουσι πᾶσαν ἐπὶ ἑτεροδοξίᾳ ὑπόνοιαν.

Δὲν ἀποδεχόμεθα τὴν γνώμην τινῶν, ἐν οἷς καὶ τοῦ Werner(1), ὅτι ὁ Βέκκος ἦν μαθητὴς καὶ ὀπαδὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ Βλεμμύδου, διότι ὁ σοφὸς οὗτος μοναχὸς οὐκ ἦν λατινόφρων, ὡς ὁ Βέκκος, ὃς ἐπὶ λατινοφροσύνῃ ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας κατεδικάσθη, δὲν ἀναγνωρίζομεν τὸν Βέκκον παρασυρθέντα εἰς τὴν πρὸς τὴν ἰταλικὴν γνώμην ἀπόκλισιν αὐτοῦ ἐκ τῆς μελέτης τῶν ὀρθοδοξούντων συγγραμμάτων τοῦ Νικήτα(2), ἀλλ' ὡς πηγὴν τῆς δευτέρας αὐτοῦ γνώμης ἀποδεχόμεθα τοὺς πατέρας, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Παχυμέρους(3), ὧν πάσας σχεδὸν τὰς γραφὰς ἐμε-

Βέκκῳ ὡς θεμέλια, ἐφ' ὧν τὴν γνώμην αὐτοῦ περὶ τῆς εὐσεβείας τοῦ λατινικοῦ δόγματος ἐστήριξε, ὡς πολλοὶ τῶν ἡμετέρων καὶ ὁ Πατρ. Δοσίθεος ἀποδέχεται διισχυριζόμενος, «ὅτι ταῦτα ὡς θεμελίους χρησάμενος πρὸς τὴν γνώμην τῶν Ἰταλῶν ἀπέκλινεν». (Δοσιθ. Τόμ. Ἀγάπ. Προλ. σελ. ȝ). ἀλλὰ ταῦτα ἔδωκαν μόνον ἀφορμὴν καὶ ὤθησιν πρὸς πλατυτέραν καὶ ἐμβριθεστέραν μελέτην τῶν ἁγίων γραφῶν, ἐφ' ὧν τὴν λατινικὴν γνώμην ἐστήριξε.

Ὡς φιλολόγος δὲν ἠσχολήθη εἰς θεολογικὰ ζητήματα καὶ δὴ τὸ μέγα θεολογικὸν ζήτημα τῆς τοῦ πνεύματος ἐκπορεύσεως, μελετήσας ὅμως Βλεμμύδην καὶ Νικήταν διέγνω ὅτι ὑπάρχουσι γραφαὶ ἐφ' ὧν τὸ δόγμα τὸ λατινικὸν θεμελιοῦται

1) Werner Gesch. der apot. und pol. Liter. § 27 p. 380.

2) Τοῦτον ὁ Νεῖλος ὁ Καβασίλας παρέστησε σφόδρα οἰκεῖον τοῖς Λατίνοις, ἡμῖν δὲ πολέμιον, ὁ Βησσαρίων ὅμως ὡς ὀρθόδοξον αὐτὸν ἀνακηρύττει ἐκφράζων τὴν γνώμην αὐτοῦ ἐν τῇ πρὸς τὸν Φιλανθρωπικὸν ἐπιστολῇ. (παρ' Allatius de cons. perp. p. 706). Καὶ ὁ Δημητρακόπουλος (Ὀρθοδ. Ἑλλ. σελ. 36—37) τάσσεται ὑπὲρ τῆς ὀρθοξίας αὐτοῦ.

3) Γ. Παχυμ. I σελ. 383 ed Bonn.

λέτησε, ὡς αὐτὸς οὗτος ὁμολογεῖ(1), διότι τὴν μὲν φιλειρηνικὴν αὐτοῦ τάσιν κατοχυρεῖ ἐπὶ τοῦ φιλειρηνικωτάτου Μ. Ἀθανασίου, τὴν δὲ ὁμοφροσύνην αὐτοῦ τῇ λατινικῇ δοξασίᾳ θεμελιοῖ ἐπὶ τῇ διδασκαλίᾳ τῶν μεγάλων πατέρων, Μ. Βασιλείου τῶν δύο Γρηγορίων καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ Κυρίλλου τοῦ Ἀλεξανδρείας ἐξ οὗ «τὸ ἐξ ἀμφοῖν οὐσιωδῶς ὑπάρχειν τὸ πνεῦμα ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ» παρέλαβε καὶ ἐδιδάχθη(2). Ὥστε ὅτε Βλεμμύδης καὶ ὁ Νικήτας ἐχρησίμευσαν τῷ Βέκκῳ οὐχὶ ὡς διδάσκαλοι τῆς παρεκκλήσεως, ἀλλ' ὡς ἁπλοῖ εἰσηγηταὶ τῆς βαθυτέρας ἐρεύνης τῶν γραφικῶν ῥήσεων τῶν ἄνω μνησθέντων πατέρων, ἐφ' ὧν καὶ τὴν γνώμην τῶν ρωμαίων ἐστήριξε ὡς μὴ λυμαίνουσαν τὴν εὐσέβειαν, ἀλλ' ὡς ὑγιᾶ καὶ μὴ τὸ παράπαν σφαλλομένην.

Ὁ τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ἱστοριογράφος Alois Mainburg συγκαταρριθμεῖ καὶ τὸν Βέκκον μεταξὺ τῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ εἰς Ρώμην ἀποσταλέντων πρεσβευτῶν διὰ τὸ ἔργον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἑνώσεως τῷ 1274, ἀναφέρων ἐπὶ λέξει τὰ ἀκόλουθα: Et pour l'orde ecclesiastique Germain qui avait été Patriache de Constantinople et toujours opposé à la fraction des chismatiques, Theophanes de Nicée et quelques uns des principau du elergé entre les quels le celebre Jean Béccos, chartophylax tenait le premier rang»(3). Ἡ ἀφήγησις τοῦ Mainburg, στερεῖται πάσης ἱστορικῆς ἀκριβείας, διότι περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου σημείου τῆς βιοτῆς τοῦ Βέκκου, οὐδεὶς τῶν ἀρχαίων, οὔτε Ἑλλήνων, οὔτε λατίνων ἱστορικῶν ἀφηγεῖται(4). Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν γεγονότων τῶν διαδραματισθέντων κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην πειθόμεθα, ὅτι ἦν ἀδύνατος ἡ ἐκλογὴ τοῦ Βέκκου ὡς μέλους τῆς πρεσβείας, διόνι αὕτη ἐξελέγη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἐκ προσώπων, φίλων αὐτῷ καὶ φιλικῶς διατεθειμένων πρὸς τὴν ἕνωσιν, καὶ ἦν μὲν πράγματι καὶ ὁ Βέκκος τῆς ἑνώσεως ὀπαδός, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἀκριβῶς ταύτην, ἐπὶ τῇ ὑπ' αὐ-

1) Ἰωάννης Βέκκος περὶ ἑνώσ. καὶ εἰρήνης.

2) Παχυμ. I σελ. 384 ed Bonn.

3) Mainburg Hist du Schis. des Grecs. Tom. I bos. X p. 95.

4) Maimburg Hist du Schis. des Grecs. τόμ. I βιβλ. V σελ. 95.

τοῦ καταγγελία τῶν Ἰταλῶν ὡς αἱρετικῶν, δυσηρέστησε τὸν αὐτοκράτορα τὸν τὴν δήλωσιν αὐτοῦ ταύτην θεωρήσαντα ὡς ἐμπόδιον πρὸς τὴν σχεδιαζομένην ὑπ' αὐτοῦ ἕνωσιν, καὶ ἐχαρακτηρίσθη ἄρα, ὡς λέγει καὶ ὁ Γρηγορᾶς(1) ἀντίπαλος τοῦ βασιλικοῦ δόγματος, διὸ ἦτο ἀδύνατον ὡς τοιοῦτος νὰ συναρριθμηθῇ μεταξὺ τῶν τοῦ αὐτοκράτορος ἀποκρισσαρίων. Ἐπίσης σφάλλεται καὶ ὁ Pichler, ὃς καταπολεμῶν τὴν ἀνωτέρω ἀφήγησιν τοῦ Mainburg, ἰσχυρίζεται, ὅτι ὁ Βέκκος, καθ' ὃν χρόνον ἡ πρεσβεία ἀπεστάλη εἰς τὴν Δύσιν καὶ ἐν Λουγδούνῳ τὴν ἕνωσιν διαπραγματεύετο, ἐκάθητο ἤδη ἐν φυλακῇ ἐγκεκλεισμένος, διότι συμφώνως ταῖς τοῦ Παχυμέρους ἀφηγήσεσιν, ὁ Βέκκος ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀκριβῶς ἦν ἐκ τῆς φυλακῆς ἀπολελυμένος καὶ ἀπησχολημένος εἰς τὴν μελέτην τῶν αὐτῷ παραδοθέντων συγγραμμάτων.

Καὶ οὕτω λήγει ἡ δρᾶσις τοῦ Βέκκου ὡς Χαρτοφύλακος ἡ ἄγναστον πότε ἀρξαμένη γνωστὴ δὲ μόνον ὡς λήξασα τῷ 1275.

Περιττὸν εἶναι νὰ δηλώσωμεν, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ὅ,τι διὰ πολυμαθῶν ἀνδρῶν προσεπάθει(3) τοῦτο διὰ τῶν βίβλων ἐπέτυχε, ἐπίσης περιττὴ εἶναι ἡ ὑπόδειξις τῆς μεγάλης ἐπιρροῆς, ἥν, τὰ τεμάχια βίβλων καὶ λόγοι ἁγίων καὶ τὰ πονήματα τὰ τὴν γνώμην τῶν Ἰταλῶν συγκροτεῖν δοκοῦντα ἤσκησαν ἐπὶ ἀνδρὸς πολυμαθοῦς μὲν τἄλλα μὴ γευσαμένου ὅμως τῆς θεολογικῆς παιδείας καὶ μὴ εἰδικῶς ἐπὶ θεολογικῶν ζητημάτων ἀσχοληθέντος.

Ἡ μεταβολὴ τῶν φρονημάτων συνετελέσθη. Ἡ γνωσιμαχία τοῦ Χαρτοφύλακος ἦτο ἤδη γεγονός. Ὁ Βέκκος ἐδέχετο νῦν τὸ λατινικὸν δόγμα ὡς εὐσεβοῦν καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἁγίων γραφῶν καὶ τῶν περὶ

---

1) Μόνον ὁ ἀνώνυμος συντάκτης τῶν παθημάτων τῶν μοναχῶν τοῦ ἁγίου ὄρους διηγεῖται ὅτι εἰς Ρώμην μετέβησαν ὅτε αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ καὶ ὁ Πατριάρχης Βέκκος. Ἀλλ' οὐκ ἦν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ Βέκκος Πατριάρχης. (Δημ. Ἱστορ. σελ. 70) ἀλλ' ὁ ἀνώνυμος οὗτος συγγραφεὺς ἀνέγνωσε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Πάπα Γρηγορίου Χ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἐν ᾗ οὗτος καλεῖ αὐτόν τε καὶ τὸν Πατριάρχην Βέκκον εἰς Ρώμην ἢ καὶ ἀκούσας περὶ τῆς προσκλήσεως αὐτῶν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν ἢ τὸ ἄκουσμα τοῦτο ἔδωκε μορφὴν γεγονότος.

2) Pichler Gisch. der Trennung. tom. 1 p. 432).

3) Γρηγορ. Ι σελ. 129 ed Bonn.

τοῦ Ἁγίου πνεύματος θεολογησάντων διεγράνου ἤδη διαρρήδην «τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τῆς οὐσίας ὑπάρχειν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, ὅπερ ἡ τῶν Ρωμαίων ἐκκλησία πρεσβεύει, ἐξ ἀμφοῖν αὐτὸ λέγουσα ἐκπορεύεσθαι»(1) διὸ καὶ κατεδίωξε τοὺς σπουδαστὰς τοὺς σχίσματος «οὐκ ὀρθῶς χρησαμένους ταῖς ἐπὶ τῷ σχίσματι ἀντιρρήσεσι»(2).

Καὶ οὕτω ἐφωδιασμένος διὰ νέων φρονημάτων, καὶ μετὰ πλουσίων γραφικῶν ἐπιχειρημάτων ὡπλισμένος ἀποδύεται εἰς τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἑνώσεως καὶ διορθούμενος τὰ σφάλματα τῶν πρὸ αὐτοῦ(3) πυρετωδῶς ἀγωνίζεται διανοούμενος, λαλῶν, πράττων καὶ συγγράφων ὑπὲρ ταύτης ὡς Πατριάρχης τῆς νέας Ρώμης(4).

Καὶ ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ δρᾶσις τοῦ Βέκκου κατὰ τὸ δεύτερον στάδιον τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, καθ' ὃ συγγράφει τὰ μεγάλης ἀξίας φιλολογικῆς εἴκοσι συγγράμματα αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐπιλάμπει καὶ ἡ εὔστροφος δύναμις τοῦ θεολογικῶς σκέπτεσθαι ἐφ' ᾧ ἀναδείκνυται ὁ σημαντικώτερος πρόμαχος τῆς ἑνώσεως.

Αἱ συγγραφαὶ αὗται εἰς τὰς ἑπομένας ἑκατονταετηρίδας ἐχρησίμευσαν ὡς πηγὴ διὰ πάντας ἐκείνους, οἵτινες τὴν δογματικὴν καὶ ἐκκλησιαστικοπολιτικὴν ἰσχυρογνωμοσύνην τῶν Γραικῶν καταπολέμησαν.

Ὁ Βέκκος, ὡς Ἰωάννης ὁ ΧΙ, πατριαρχεύει ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ 26 Ἰουνίου 1275 μέχρι τῆς 24 Δεκεμβρ. 1282.

Γνωστὸν εἶναι, ὅτι συμφωνία συνήφθη μεταξὺ Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ καὶ τοῦ Πατριάρχου Ἰωσήφ, καθ' ἣν ὁ δεύτερος ὤφειλε ν' ἀποσυρθῇ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου(4) ἐν ᾗ περιπτώσει ἡ εἰς Ἰταλίαν ἀποσταλεῖσα πρεσβεία ἐπετύγχανε τοῦ σκοποῦ αὐτῆς ἤτοι τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἑνώσεως(5). Τῇ 6 Ἰουλίου 1274 ἐν Λουγδούνῳ τελεῖται ἡ ἕνωσις, καὶ τῇ ἀνωτέρᾳ συμφωνίᾳ συνῳδά, ὁ πατριαρχικὸς θρόνος τῆς νέας Ρώ-

---

1) Βέκκος "περὶ ἑνώσεως καὶ εἰρήνης ἐκκλ. § σελ. 4. ἔκδ. Lämmer.

2) Αὐτόθι.

3) Βέκκος περὶ ἑνώσεως καὶ εἰρήνης, § 4 ἔκδ. Lämmer.

4) Αὐτόθι.

5) Παχυμ. Ι σελ. 385 ἔκδ. Β. " Ἑνδεκάτη μηνὸς ἑκατομβιῶνος ζψπβ' ,,

μης κενοῦται, ὃν πληροῖ ὁ Βέκκος, *ἱκανώτερος θεωρηθεὶς ὡς λόγιος καὶ* **πεπειραμένος καὶ τὸν** *σάλον τῆς ἐκκλησίας νὰ κατασυγάσῃ καὶ τὴν παγίωσιν τῆς ἐκκλησίας νὰ ἀσφαλίσῃ·* **«ἅτε ἀξιώτερος τά τε ἄλλα καὶ ὅτι λόγιος ὁ ἀνὴρ καὶ καταστέλλειν ἔχειν τὸ σχίσμα τῇ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας πολυχρονίῳ πείρᾳ καὶ λογιότητι»**(1).

Ἀργήσαντος λοιπὸν τοῦ Πατριάρχου *Ἰωσήφ, πολλοὶ μὲν ἐνεκρίνοντο διὰ τὸν χηρεύσαντα πατριαρχικὸν θρόνον, ἡ ψῆφος ὅμως τῶν πλειόνων πολιτικῶν ἐδίδετο εἰς τὸν* Πρίγκηπα *τῆς* Πελοποννήσου *καὶ αὐτὸν ὁμοφρονήσαντα τῷ αὐτοκράτορι καὶ φίλον τῆς ἑνώσεως δειχθέντα.* Ἡ ψῆφος(2) *ὅμως τῶν ἀρχιερέων ἐδόθη τῷ* Βέκκῳ *τῇ ὑποδείξει τούτων,* ὁ Βασιλεὺς *ἀνεβίβασε εἰς τὸν θρόνον τὸν* Βέκκον, *τῇ* 26 Ἰουνίου Κυριακῇ *τῶν ἁγίων πατέρων τὸν ἐν* Νικαίᾳ *προβληθέντα καὶ τῇ ἑπομένῃ* Κυριακῇ *τῆς* Πεντηκοστῆς *τῷ* Ἰουλίου *εἰς* Πατριάρχην *ἀναγορευθέντα·*

Ὁ δὲ Γρηγορᾶς *ἀναφέρει ὅτι ὁ* Βέκκος *ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀναβιβεβηκώς,* **«πάντα ἦν αὐτὸς τῷ βασιλεῖ καὶ γλῶττα καὶ χεὶρ καὶ κάλαμος γραμματέως ἐξογράφου καὶ λέγων καὶ γράφων καὶ δογματίζων»**(3) *διὰ νὰ παραστήσῃ τὴν φιλίαν, τὴν ὁμοφροσύνην καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιρροὴν τοῦ* Βέκκου(4), *καὶ* δικαιολογήσῃ *τὸν σκοπὸν τῆς ὑπὸ τῆς βασιλέως ἀναδείξεως αὐτοῦ εἰς* Πατριάρχην *ἐν ἡμέρας χαλεπαῖς, ἃς διέτρεχε ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία συνεπείᾳ τοῦ διχασμοῦ τῶν ὑπὲρ καὶ κατὰ τῆς ἑνώσεως φρονημάτων τοῦ τε κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, αὐτοῦ μόνου ἱκανοῦ διὰ τῆς πολυχρονίου πείρας θεωρουμένου, ὅπως τὸ σχίσμα τοῦτο ἄρῃ ἐκ τοῦ μέσου τῆς ταρασσομένης ἐκ-*

---

1) Παχυμ. I σελ. 402 ed B.

2) Παχυμ. I V 24 σελ. 404 ed B. Διηγεῖται ὁ Παχυμέρης ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ ἐκπεπτωκὼς Πατριάρχης Ἰωσὴφ εἰς τὸν αὐτοκράτορα, τὸν συμβουλευσάμενον αὐτὸν περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ καταλλήλου προσώπου ὑπέδειξε τὸν Βέκκον. Ὥστε διὰ τῆς κοινῆς ψήφου τοῦ Πατριάρχου Ἰωσὴφ καὶ τῶν τότε ἀρχιερέων ὑποδεικνύεται ὡς οἰακοστρόφος τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς.

3) Γρηγ. Βυζαντ. Ἱστορ. I σελ. 130 ed Bonn.

4) Παχυμ. Μιχ. Παλαιολ. I σελ. 418 ed Bonn.

κλησίας. Καὶ οὕτω ὁ βασιλεύς, ἀφ' οὗ ἡ διοίκησις καὶ ἡ διακανόνισις τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων εἰς χεῖρας ἱκανὰς ἀνετέθη, τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἠδύνατο νὰ ἀφιερώσῃ πλέον μόνον εἰς τὰ πολιτικὰ τοῦ κράτους συμφέροντα.

Μετ' ὀλίγον ἀπὸ τῆς πατριαρχείας χρόνον ὁ Βέκκος *νόσῳ δεινῇ καὶ λυγρᾷ προσβάλλεται, ἐξ ἧς πολλὰ παθὼν καὶ ῥαΐσας, τῇ συμβουλῇ τῶν ἰατρῶν μεταβαίνει πρὸς ἀνάρρωσιν εἰς τὴν κατὰ τὸν* Ἀνάπλουν *μονὴν τῆς* Λαύρας, *ἔνθα ἐφησύχαζε καὶ ὁ πρῴην* Πατριάρχης Ἰωσήφ. Ἐπειδὴ *ὅμως ἐκρίθη οὐκ εὐπρεπές, ὁ ἀργὸς* Πατριάρχης *μετὰ τοῦ ἤδη πατριαρχεύοντος ὅπως συνδιατρίβῃ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, ὁ βασιλεὺς μὲν ἠθέλησε τὸν* Ἰωσὴφ *εἰς ἄλλον τόπον νὰ μεταφέρῃ, ὁ* Βέκκος *ὅμως, γνωρίζων τὸν ἱλαρὸν χαρακτῆρα τοῦ* Ἰωσὴφ(1) *καὶ εὐγνωμονῶν αὐτῷ ὅτι καὶ τῇ ψήφῳ ἐκείνου ἀνῆλθε ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, ἀνέστειλε τὴν ἐκ τῆς μονῆς τῆς* Λαύρας *ἀπομάκρυνσιν τοῦ* Ἰωσήφ.

Καὶ ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ ἐπ' ἀναρρώσει τὰς διατριβὰς ποιούμενος ὁ Βέκκος *ἐλάμβανε γράμματα, δι' ὧν οἱ ἀποστέλλοντες ὑπεδείκνυον αὐτῷ τὴν συντελεσθεῖσαν πρᾶξιν, (δηλ. τὴν ἕνωσιν) ὡς σφαλερὰν καὶ πόρρω τοῦ* Θεοῦ *βάλλουσαν, ἅτε τῶν* Ἰταλῶν *οὐχὶ ἐπ' ἀμφιβόλοις, ἀλλ' ἐμφανέσι αἱρέσεσι ἐνόχων ἀποδεδειγμένων*(2). Ὁ Πατριάρχης *ἦν ἑπόμενον νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὰ γράμματα ταῦτα τῶν σχιζομένων, ἀλλὰ πρὸς ἀποφυγὴν ἐρεθισμοῦ καὶ πρὸς καταστολὴν τοῦ διχασμοῦ προτιμᾷ νὰ σιγήσῃ, τοιαύτην ὑπόσχεσιν δοὺς τῷ* Μεγ. *οἰκονόμῳ* Μιχαὴλ *τῷ* Ξεφιλίνῳ. *Μετὰ τὴν τελείαν ἀποκατάστασιν τῆς ὑγείας ἐπιστρέφει εἰς τὰ* Πατριαρχεῖα. *Οἱ δὲ σχιζόμενοι, ἐν τῇ* Μονῇ *τῆς* Λαύρας *τὸν πρῴην πατριάρχην* Ἰωσὴφ *ἐπισκεπτόμενοι, προὔτρεπον καὶ αὐτὸν σχίζεσθαι*(3) *οὕτως ὥστε ἐφαίνετο, ὅτι τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας κατατέμνετο. Διὸ ὁ* Αὐτοκράτωρ *μεταθέτει τὸν* Ἰωσὴφ *ἀπὸ τοῦ ἡσυχαστηρίου τούτου εἰς τὸ παρὰ τὴν* Χιλὴν

---

1) Παχυμ. Μιχαλ. Παλαιολ. I σελ. 415 ed Bonn.

1) Παχυμ. Μ. Παλαιολ, I σελ. 415 ed Bonn,

2) Αὐτόθι I σελ. 417.

τοῦ Εὐξείνου Πόντου φρούριον καὶ τὸν μαθητὴν αὐτοῦ Ἰὼβ τὸν Ἰασίτην ὡς τὸ φρούριον τῆς Καβαίας παρὰ τῷ Σαγγάρει ποταμῷ ἐγκλείει.

Τὸ ρεῦμα ὅμως τῶν ἀντιπάλων ὁλονὲν ὠγκοῦτο, τέσσαρα ἔτη ὑπὸ τῆς πατριαρχείας τοῦ Βέκκου φοβεροὶ κατηγορίαι κατ' αὐτοῦ συρράπτοντα, καὶ ὁ συρράπτων αὐτὰς ἦν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἐφέσου Ἰσαάκ, ὁ ἰδιαίτερος πνευματικὸς τοῦ αὐτοκράτορος. Καὶ ὁ σκοπὸς τῶν διαφόρων τούτων κατηγοριῶν ἦν, ὅπως ἐξαναγκασθῇ ὁ Βέκκος εἰς παραίτησιν(1) καὶ πράγματι ὁ σκοπὸς οὗτος ἐπιτυγχάνεται, διότι κατὰ μῆνα Κρόνιον καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς ὁ Βέκκος παραιτεῖται τοῦ θρόνου καὶ ἀποσύρεται εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Παντοκράτορος(2).

Τὸν χρόνον ὅμως τοῦτον τῆς πατριαρχικῆς ἀργίας δὲν δαπανᾷ εἰς ἀεργίαν, ἀλλ' ἐνσκήπτει εἰς τὴν μελέτην καὶ ἀναδίφησιν τῶν πονημάτων τοῦ μοναχοῦ Βλεμμύδου καὶ τοῦ Νικήτα Μαρωνείας καὶ εἰς τὴν συγγραφὴν τῶν ἰδίων αὐτοῦ συγγραφῶν(3) ἀπὸ γραφῶν συνιστῶν τὴν γνώμην τῶν Λατίνων μὴ σφαλλομένην, καὶ ἐπὶ μαρτυριῶν τῶν σοφῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας συγκροτουμένην.

Ἐπιλαθόμενος λοιπὸν τῆς τῷ Ξιφιλίνῳ δοθείσης ὑποσχέσεως καὶ ἀπὸ τὰς γραφὰς τῶν σχιζομένων τὰς ἀφορμὰς λαβὼν συντάττει ὁρμα-

---

1) Παχυμ. Μ. Παλαιολ. Ι σελ. 455 ed Bonn. «σκοπὸς δ' ἦν ἐκεῖνον ἀπειρηκότα πρὸς τὰς ἐπιφορὰς τῶν ὕβρεων παραιτεῖσθαι τοῦ θρόνου».

2) Αὐτόθι.

3) Ὁ Βέκκος δὲν ἐτήρησε τὴν ὑπόσχεσιν, ἣν τῷ Ξιφιλίνῳ ἔδωκε περὶ τηρήσεως σιγῆς ἀπέναντι τῶν σχιζομένων.

Μελετᾷ τὰ δύο πονήματα τοῦ Βλεμμύδου, α) πρὸς Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν καὶ β) πρὸς Ἰάκωβον τὸν Βουλγαρίας ἐπίσκοπον, ὡς λέγει καὶ ὁ Γρηγορᾶς (I V. σελ. 129 ed Bonn.) «ἅπερ ὁ Βέκκος ἀναγνοὺς μετὰ πολλῆς τὰς ἀγχινοίας τὰς τῶν ἁγίων ἐζητήκει βίβλους, ἐξ ὧν ὁ Βλεμμύδης τὰς μαρτυρίας ἦν ἐκείνας ξυνειλοχῶς».

Μελετᾷ καὶ τὸ πόνημα τοῦ Νικήτα, ὅπερ οὗτος ὡς Χαρτοφύλαξ τῆς Ἐκκλησίας ἔγραψε κατὰ τοῦ συγγράμματος Οὕγωνος τοῦ τοποτηρητοῦ τοῦ Παπᾶ Ἀλεξάνδρου III παρὰ τῷ αὐτοκράτορι Μανουὴλ τῷ Κομνηνῷ. (Ἴδε Παχυμ. Μ. Παλαιολ. Ι σελ. 477 ed Bonn.

θόν, ὡς λέγει ὁ Γρηγορᾶς(1), συγγραφῶν ἀπὸ γραφῶν τὴν γνώμην τῶν Ἰταλῶν περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος στηρίζων, καὶ ἐντεῦθεν ὡς λέγει ὁ Παχυμέρης «**μάχη τις ἐπ' οὐ καιρίοις καὶ φιλονεικία συνέσταται, τὸ δὲ τῆς μάχης κεφάλαιον. ὅτι ἐκινοῦνται δόγματα**»(2). Ὁ Πατριάρχης βαρέως φέρων τὰς συκοφαντίας, ἀπὸ τῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος αἰτεῖται παρὰ τοῦ βασιλέως τὴν ἐκδίκησιν τῶν συκοφαντῶν, ἀλλὰ ὁ βασιλεὺς πείσας τὸν Βέκκον, ὅπως ἐπιδείξηται Χριστοῦ μίμησιν ἀναγκάζει αὐτόν, ὅπως ἐπαναλάβῃ τὰ πατριαρχικὰ αὐτοῦ καθήκοντα. Ὡς χριστοῦ μιμητὴς ἀφεὶς τὸ πταῖσμα τῶν συκοφαντῶν τῇ 6ῃ Πασειδεῶνος ἀνακηρύσσεται τὸ δεύτερον Πατριάρχης καὶ οὕτω συχνὰς συνόδους καθιστῶν καὶ πολλοὺς τῶν ἔξω προσκαλούμενος καὶ βίβλους ἀνελίττων ἐδείκνυ τὸ ἀσφαλὲς τῆς μετὰ τῶν ρωμαίων εἰρήνης καὶ ἑνώσεως(3).

Ὁ χρόνος ἐκεῖνος τῆς παραιτήσεως ἀπὸ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου, συνεπείᾳ τῶν συκοφαντιῶν, καὶ τῆς διαμονῆς ἐν τῇ τοῦ Παντοκράτορος μονῇ, καὶ ὁ χρόνος ὁ ἀπὸ τῆς δευτέρας αὐτοῦ πατριαρχείας, εἶναι ὁ δημιουργὸς τῶν πολλῶν αὐτοῦ θεολογικῶν πονημάτων, τῶν μεγάλην μὲν φιλολογικὴν ἀξίαν ἐχόντων σφαλλομένων ὅμως ὡς πρὸς τὸ θεολογικὸν θέμα, διότι τὰς γραφὰς τῶν πατέρων(4), ἐφ' ὧν τὸ δόγμα τὸ λατινικὸν στηριζόμενον εὑρίσκει, καὶ μὴ σφαλλόμενον ἐδείκνυ, ἀλλ' εὐσεβοῦν, ἠρεύνησε καὶ ἐμελέτησε καὶ ἐπωφελήθη μονομερῶς.

Οὕτω ἔδρασεν Ἰωάννης ὁ Βέκκος ὥς τε Χαρτοφύλαξ καὶ Πατριάρχης.

---

1) Γρηγ. Βυζ. Ἱστ. Ι. σελ 130 ed Bonn.

2) Παχυμ. Ι σελ. 479 ed Bonn.

3) Οἱ περὶ τὸν Ἐφέσου Ἰσαὰκ καὶ τὸν Μελέτιον Ἀθηνῶν καὶ πλεῖστοι ἄλλοι τῶν ἀρχιερέων ἐσκανδαλίζοντο ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ τοῦ Βέκκου πολιτείᾳ καὶ δράσει, καὶ δὴ ὁ Μελέτιος παρρησίᾳ ἐκήρυττε, ὅτι εἰς ἐξορίαν ἦν ἕτοιμος. Καὶ μὴ θέλοντες σκάνδαλα εἰσάγειν προνοητικῶς διὰ τὸν Βασιλέα ἐδείκνυον μόνον τὸν Βέκκον ὡς αἴτιον τῶν ταραχῶν τούτων καὶ «ἐβούλοντο τὸν Πατριάρχην ἐκποδὼν ποιεῖν» ὡς λέγει ὁ Παχ. (Ι σελ. 483, ed Bonn.)

4) Παχυμ. ΙΙ σελ. 36.

Τῆς δράσεως ταύτης τοῦ Βέκκου ὑπὲρ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἑνώσεως ἀτελέσφορον τέρμα θέτει ὁ θάνατος τοῦ Αὐτοκράτορος. Τοῦ ἰσχυροῦ στηρίγματος αὐτοῦ πεσόντος, πίπτει τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου καὶ ὁ Βέκκος «ὁ μὲν Ἰωάννης... ἀφεὶς τὰ πάντα τῇ ὑστεραίᾳ τῆς ἑορτῆς (τῶν Χριστουγεννῶν) κάτεισι, καὶ τῇ τῶν Παναχράντου Μονῇ φέρων ἑαυτὸν δίδωσι» (1), ζητήσας παρὰ τοῦ βασιλέως Ἀδρονίκου σωματοφύλακας ἐπὶ τῇ προφάσει μὲν ὑπερασπίσεως κατὰ τοῦ και' αὐτοῦ παρωργισμένου δημιδίου, πράγματι ὅμως ὅπως μὴ φανῇ ὡς λιποταξίας ἐκ τοῦ θρόνου ἀπομακρυνόμενος. Μετὰ τέσσαρας ἡμέρας καλεῖται εἰς τὴν διοίκησιν τῆς ἐκκλησίας ὁ γέρων Ἰωσήφ, καὶ ἀμέσως συγκαλεῖται ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ἀλεξανδρείας Ἀθανασίου, ἀσθενοῦντος τοῦ Ἰωσὴφ σύνοδος, ἐν ᾗ ἔκριναν τὸν Βέκκον «ὅτι καὶ ἐπὶ τοῖς τῶν πατέρων ἀληθέσι ρητοῖς λιχνευσάμενος ἀντιλαβὰς διδόναι τοῖς αἰτιωμένοις ὡς εἰκὸς ἐκινδύνευε, καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς ταῖς ἐννοίαις τῶν ρητῶν ἐμβαθύνων ἐπὶ τοῖς ὑπὲρ νοῦν ἀνθρωπίναις διανοίαις παρατολμῶν...καὶ τὴν προσθήκην τῶν Ἰταλῶν ἰᾶσθαι μετρίως ἴσως...ἀλλὰ καὶ διδοὺς ἐξετάσεσι καὶ τὰ ὑπὲρ νοῦν ἐρευνῶν ἀνθρωπίνοις νοήμασι ἀληθῆ οὐκ οἴσταῖς αἰτίαις περιβαλὼν ἑαυτόν» (2). Εἰς τὴν σύνοδον ταύτην προσκαλούμενος ὁ Βέκκος ἀπεπυιεῖτο τὴν παρουσίαν, τὸ ἄλογον τῆς ὁρμῆς τοῦ λαοῦ δεδιώς· καταπεισθέντος ὅμως τοῦ πλήθους ὑπὸ τοῦ Μ. Λογοδέτου, προσῆλθε, ὅπως δῷ λόγον τῶν γεγραμμένων, καὶ λιβέλλῳ ἐκθέσας εἰς ὁμολογίαν μὲν τοῦ ὀρθοῦ ἀποβολὴν δὲ παντὸς ὅ,τι παρεξελέχθη, καὶ ἔγγραφον παραίτησιν τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου δώσας, τῇ ἐντολῇ τῆς συνόδου καὶ τῇ ἀδείᾳ τοῦ Βασιλέως παρὰ τὴν Προῦσαν τῆς Βιθυνίας ὑπερόριος καταδικάζεται.

Ἰδοὺ καὶ δευτέρα πρᾶξις τῆς ἀλλαγῆς τῶν φρονημάτων διὰ τῆς

1) Παχ. ΙΙ σελ. 18 "τῇ 23 μηνὸς Σκιρροφοριῶνος,, καὶ κατὰ τὴν 30 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἀναβιβάζεται ὁ Ἰωσήφ,,. Τοσοῦτον τὸ μῖσος τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ ἦν κατὰ τοῦ Βέκκου, ὥστε μετὰ τὴν πτῶσιν αὐτοῦ τελεῖται ἁγιασμὸς καὶ διὰ ραντισμοῦ ἡγιασμένου ὕδατος ἀπολυμαίνεται ὁ ναὸς καὶ ὁ λαός. (Παχ. ΙΙ σελ. 20). Ὁ χωλὸς Γαλακτίων ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ σταθεὶς βοᾷ "παρανενόμηται μὲν τὰ μέγιστα, παραβέβασται δὲ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον,, (Παχυμ, ΙΙ σελ. 21).

2) Παχυμ. ΙΙ Ἀνδρ. σελ. 36 ed Bonn. Δημ. Ἱστορ. Σχίσμ. σελ. 82,

ὁμολογίας τοῦ ὀρθοῦ ἐν μεγάλῃ συνόδῳ ὁ Βέκκος ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ γνώμην, ὅτι οἱ Ἰταλοὶ αἱρετικοὶ εἶναι, καὶ ὅτι πάντα τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεχθέντα καὶ γραφέντα πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς γνώμης τῆς ρωμαϊκῆς ὡς εὐσεβούσης καὶ μὴ σφαλλομένης ἦσαν λελανθασμένα.

Τὰ δὲ ἄξια μνείας τεμάχια τοῦ λιβέλλου τοῦ ὑπογραφέντος ὑπὸ τοῦ Βέκκου ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ εἶναι τὰ ἀκόλουθα. «Ἐπειδὴ περ..... συνέβη λαλῆσαι με καὶ γράψαι περὶ δογμάτων, ἐν οἷς εὑρέθησαν καί τινα ρηθέντα παρ' ἐμοῦ ἀπᾴδοντα τοῖς ἱεροῖς καὶ θείοις δόγμασι καὶ ἐπισφαλῶς ἔχοντα.... ταῦτα πάντα καὶ εἴ τι ἕτερον.... ἐνώπιον θεοῦ καὶ τῶν φοβερῶν αὐτοῦ ἀγγέλλων, ἔτι ἐνώπιον τῆς θείας καὶ ἱερᾶς συνόδου ἐκ ψυχῆς μέσης χωρίς τινος δολιότητος τοῦ ἄλλα μὲν κρύπτειν, ἄλλα δὲ λέγειν, ἀποτρέπομαι καὶ ἀθετῶ καὶ ἀποβάλλω». Καὶ ἐν τῷ τέλει τοῦ ληβέλλου ὁ Βέκκος ὁμολογῶν τὴν εὐσέβειαν ἐξ ἧς ἐξέπεσε προσθέτει καὶ τὰ ἑπόμενα ἀξιοσημείωτα «Οὗτος ἐστὶν ὁ τῆς ἐμῆς ὁμολογίας καὶ πίστεως λήβελλος, δι' οὗ πᾶσαν ὁμολογῶ καὶ διαμαρτύρομαι καὶ τρανῶν παριστάνω, ὅπως ἔχω τῆς πρὸς Θεὸν εὐσεβείας καὶ ὅπως.... ἐξέχωμαι τῶν εὐαγγελικῶν καὶ πατρικῶν δογμάτων καὶ διδαγμάτων». Ὡς Χαρτοφύλαξ φίλος ὢν τῆς εἰρήνης, ὡμολόγει τοὺς Λατίνους αἱρετικούς, μελετήσας εἶτα τὰς βίβλους καὶ τοὺς λόγους τῶν ἁγίων, τοὺς συγκροτοῦντας τὴν γνώμην τῶν Ἰταλῶν διϊσχυρίζετο ὡς εὐσεβοῦν τὸ λατινικὸν δόγμα. Ὡς Πατριάρχης ἐν συνόδοις καὶ συγγραφαῖς δι' ὁρμαθοῦ ἐπιχειρημάτων ἐδείκνυ τοῦτο ἀληθεῦον καὶ μὴ σφαλλόμενον. Μετὰ τὴν πτῶσιν ὅμως ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἐπισήμως διὰ ληβέλλου ἐκ ψυχῆς μέσης καὶ ἄνευ δολιότητος ἀποτρέπεται καὶ ἀθετεῖ τὴν ὁμοφροσύνην αὐτοῦ πρὸς τὸ λατινικὸν δόγμα. Ἰδοὺ τὰ διάφορα στάδια τῆς μεταπτώσεως καὶ τῆς μεταλλαγῆς τῶν φρονημάτων.

Νόσῳ καὶ γήρατι βαθεῖ τρυχωθεὶς ὁ Ἰωσὴφ ἀποθνήσκει καὶ ἀναβιβάζεται εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον ὁ Γεώργιος ὁ Κύπριος ὁ Γρηγόριος μετονομασθείς (1).

1) Παχυμ. ΙΙ σελ. 42 ed Bonn.

2) Leo Allat. de Eccl. cons. perpet. bib ΙΙ c. 2 καὶ Δημητρ. Ἱστορία Σχίσμ. σελ. 82.

Ὑπὸ τοῦ νέου Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Κυπρίου συγκροτεῖται σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει παρόντος τοῦ αὐτοκράτορος, ἐν ᾧ τόμος συντάσσεται, ὁ καταδικάζων εἰς ἀπραξίαν πάντας τοὺς ἀμέσως ὑπὸ τοῦ Βέκκου κεχειροτονημένους κληρικοὺς καὶ τοὺς ἐμμέσως τῇ ἀδείᾳ αὐτοῦ τὴν ἱρωσύνην περιβληθέντας. Ἐπειδὴ ὁ Βέκκος ἔν τινι χωρίῳ τῆς Βιθυνίας ἐξόριστος μένων κατεκραύγαζε κατὰ τοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν ἐλεγχόντων αὐτόν(1), καὶ τὴν δημοίαν δίκην ἐξεζήτει, φέρεται καὶ οὗτος ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ, ἐνῷ προσδιάλεξις συνάπτεται μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Πατριάρχου καὶ τοῦ Μουζάλωνος, τοῦ μεγάλου Λογοθέτου.

Τῆς συνδιαλέξεως ἔναρξιν ποιῆται ὁ μέγας ῥήτωρ τῆς ἐκκλησίας, εἰπὼν πρὸς τὸν Βέκκον τὰ ἀκόλουθα : «**ὑγρῶν οὐσῶν τῶν συλλαβῶν, ἐφ' οἷς ὡμολόγεις ἐσφάλθαι καὶ συγγνώμην ἐζήτεις καὶ παραίτησιν ἐποιοῦ, καὶ σήμερον ἀδικεῖσθαι διϊσχυρίζει**»(2). Καὶ τοῦτο δείκνυσιν ὅτι Βέκκος μετὰ τὴν ἔγγραφον ὁμολογίαν καὶ τὴν αἴτησιν συγγνώμης, μετέπεσε πάλιν εἰς τὴν δευτέραν αὐτοῦ γνώμην, ὑποστηρίζων, ὅτι ἡ λατινικὴ ἐκκλησία ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐν τοῖς ὅροις τῆς εὐσεβείας ἀπαρατρέπτως καὶ ἀπαρασαλεύτως μεμένηκεν. Καὶ φανερῶν ἑαυτὸν πρόθυμον τὴν ὑπὸ τῶν γραικῶν προτεινομένην γνώμην ν' ἀποδεχθῇ λέγει «**ἀλλ' ἰδοὺ καί τινα κατ' ἐμαυτοῦ γνῶσιν ἀφεὶς ὅλως ὑμῶν γίνομαι καὶ διδασκάλοις ὡσανεί τισι χρῶμαι**» ἐπειδὴ ὅμως «**καὶ ὑμῖν παραβέβασται θεολογοῦσι**» τῶν μὲν Λατίνων χρωμένων τῇ **ἐκ** ἡμῶν δὲ τῇ **διά**, ἀπαιτεῖ, ὅπως ὑπὸ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ἀπορριφθῇ ἡ ἔκφρασις δ ι' υ ἱ ο ῦ. Ἀλλ' οἱ περὶ τὸν Πατρι-

---

1) Παχυμ. II Ἀνδρ. σελ. 89. ed Bonn. Ὁ Προύσης ἐπίσκοπος Νεόφυτος ἐπὶ τῷ μνημοσύνῳ τοῦ πάπα ὑπό τινος ἱερέως, ἐπέβαλε ποινὴν τοῖς Προυσαίοις πολλῶν ἡμερῶν νηστείαν πρὸς ἐξαγνισμόν, τοῦτο ὅμως βαρὺ τοῖς Πρωσαίοις δόξαν. τὸν αἴτιον δηλ. τὸν Βέκκον κατηρῶντο. Καὶ ὁ Βέκκος μαθὼν τοῦτο ἐρεθισθεὶς κατεκραύγαζε κατὰ τοῦ Πατριάρχου καὶ ἐπεζήτει τὴν δημοσίαν ἀνάκρισιν αὐτοῦ. Τοῦτο ἔδωκεν λοιπὸν ἀφορμὴν ὅπως προσκληθῇ ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ καὶ προσδιαλεχθῇ μετὰ τῶν ὀρθοδοξοφρονούντων.

2) Παχυμ. II Ἀνδρ. σελ. 97 ed Bonn. Ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ποιεῖται σύντομον ὁμολόγιον τῆς ὀρθοδόξου πίστεως «αἴτιον οὖν οὐ φαμὲν τὸν υἱὸν ἐπὶ τῇ ἐκ πατρὸς προόδῳ τοῦ Πνεύματος„ Οἱ περὶ τὸν Βέκκον δηλ. ὁ Μελιτινιώτης καὶ Μετοχίτης ἀνεφώνησεν "ὁμολογοῦμεν τὸ παρατόλμημα καὶ συγγνώμην αἰτοῦμεν».

άρχην Γρηγόριον τὸν Κύπριον ἠρνήθησαν τὴν ἀπαίτησιν ταύτην τοῦ Βέκκου νὰ πληρώσωσι, εἰπόντες «**ἀλλ' οὐ γεγράφαμεν ἡμεῖς, ὑμῖν δὲ γέγραπται καὶ κεκίνηται, ὑμῖν ἐξοβελιστέον ταῦτα**»(1).

Καὶ οὕτω οὐ καλὸν καὶ οὐ συμφέρον πέρας ἔλαβεν ἡ ζωηρὰ αὕτη προσδιάλεξις, ἣν ἱστορῶν καὶ ὁ Γρηγορᾶς λέγει ὅτι. «**εἰ μὴ ὁ Γρηγόριος καὶ ὁ Μουζάλων, ὁ μέγας Λογοθέτης, τὸν σφοδρὸν ἐκεῖνον χειμῶνα τῆς παλαμναίας ἐκείνης ἀνέστελλον γλώττης, τάχ' ἂν τὸ ψεῦδος κατὰ τῆς ἀληθείας ἐλάμβανεν κράτος**»(2) μετὰ τὴν λῆξιν τῆς συνόδου ἐπὶ τῇ ἐμμονῇ εἰς τὴν γνώμην αὐτοῦ ὁ Βέκκος περιορίζεται εἰς τὸ παρὰ τὸν Ἀστακηνὸν κόλπον φρούριον ταχθεὶς ὑπὸ τὴν φρουρὰν τῶν Κελτῶν σωματοφυλάκων(3).

Οὕτω λοιπὸν Ἰωάννης ὁ Βέκκος, ὁ ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ ἀξιοζήλων προσόντων ὁπλισθεὶς σωματικῶν τε καὶ πνευματικῶν, ἐφ' οἷς καὶ τῷ ὑπάτῳ ἱεραρχικῷ ἀξιώματι ἐτιμήθη, τὸ τῆς θεολογίας ὅμως πέλαγος, ὡς λέγει ὁ Παχυμέρης(4) μικρῷ τινι ἀκατίῳ θελήσας διαπλεῦσαι δηλ. τῷ ἀνθρωπίνῳ νῷ, καὶ βουλόμενος τοὺς αἰτιωμένους ἀπολογεῖσθαι καὶ ἔγκλημα αἱρέσεως φεύγων, ἐφωράθη λατινοφρονῶν, καὶ ἐπὶ τοῖς λατινικοῖς αὐτοῦ φρονήμασι τούτοις τὰ ἀκμαιότερα ἔτη τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἐν φυλακαῖς καὶ περιορισμοῖς κατατρίψας, λαλῶν καὶ γράφων ὑπὲρ τῆς εὐσεβοῦς λατινικῆς γνώμης, ἐφ ᾗ καὶ τὴν ἕνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν ὡς δυνατὴν καὶ ἐπιβεβλημένην ἀνεγνώριζε, μετὰ τὰς ἐν διαφόροις περιστάσεσι διακυμάνσεις τῶν φρονημάτων αὐτοῦ καὶ πεποιθήσεων, ἐν τέλει ἐμμένων εἰς τὴν πεποίθησιν ἣν ἐκ τῆς μελέτης τῶν βίβλων τὴν τῶν Ἰταλῶν γνώμην συγκροτεῖν δοκούντων ἐκαρπώθη, «**ἔλαθε αἱρέσει δόξας δικαίως περιπαρείς**»(5) ὑπὸ

---

1) Παχυμ. II Ἀνδρ. σελ. 98 ed Bonn.

2) Ν. Γρηγ. I σελ. 170 ed Bonn.

3) Παχυμ. II Ἀνδρ. σελ. 103 ed Bonn. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἀντίθεσίς τις παρατηρεῖ-[illegible] μεταξὺ Παχυμέρους καὶ Γρηγορᾶ. Ὁ μὲν παριστᾷ τὸν Βέκκον ἀνένδοτον «ἐπὶ μᾶλλον δὲ [illegible] αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς παρωξύνετο ἀνενδότως μένοντας τὸ παράπαν» (Παχ. σελ. 103) ὁ δὲ [illegible]ορᾶς " ἐπειδὴ περὶ οὐδεμίαν ἑώρα περὶ αὐτὸν γενομένην φιλάνθρωπον γνώμην καὶ Προμη-[illegible] δεξίωσιν ὁ Βέκκος, ἀπεῖπεν ἀνακεκαλυμμένῃ τῇ γλώττῃ τὴν ἕνωσιν,. (Γρηγ. σελ. 171).

4) Παχυμ. II Ἀνδρ. σελ. 28 ed Bonn.

5) Παχ. II Ἀνδρ. σελ. 270 ed Bonn.

τὸ στῖγμα τοῦτο, ὅπερ ἡ αὐστηρὰ τηρήτρια τῶν πατρικῶν παραδόσεων καὶ τῆς πατροπαραδότου παρακαταθήκης, Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, *αὐτῷ ἀπέδωκε, ἐν τῇ κέλλῃ τῆς μονῆς τοῦ* Γρηγορίου *παρὰ τὸν* Ἀστακηνὸν *κόλπον ἀπέθανεν, στερηθεὶς τῆς τῷ πατριαρχικῷ ἀξιώματι ἐμπρεπούσης ταφῆς, καὶ εἰκαίως ταφείς*(1).

Τὴν αὐτὴν τιμωρίαν καὶ τὴν αὐτὴν τύχην ὑφίστανται καὶ δύο ὁμόφρονες αὐτῷ διάκονοι τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς Κωνσταντῖνος ὁ Μελιτινιώτης *καὶ* Γεώργιος ὁ Μετοχίτης, **«ἐπεὶ οὐκ ἦν σφίσιν εἰρηνεύειν»(2).** Καὶ *ὁ μὲν πρῶτος ἀπέθανε τῷ* 1307 *ὁ δὲ δεύτερος τῷ* 1328 *τοῦ* Βέκκου *προαποθανόντος κατὰ τὸ* 1293(3). **«Θνήσκει δὲ καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ εἰς Πατριάρχην χρηματίσας, ὁ Βέκκος, μηνὸς Κρονίου, αὐτοῦ που ἐν τῇ κέλλῃ εἰκαίως ταφείς»(4).**

---

1) Παχυμ. II Ἀνδρ. σελ. 270 ed Bonn..

2) Παχυμ. II Ἀνδρ. σελ. 171.

3) Werner Geschiht. Apol. und Pol. Liter. § 390. "Beccus endete sein irdisches Leben nach den Leiden einer vierzehnjahrigen verfolgung seine. ihn überlebenden Freumde C. Militioniotis und G. Metohitis, tragen diese Leiden noch länger, der eine 24, des andere 45 Jahren. Danun beide mit Beccus zugleich in kerker gewesen worden waren so dürfte Constantin bis a 1307 Georgios a 1328 gelebt haben,,.

4) Παχύμ. II Ἀνδρ. σελ. 170 ed Bonn.

ΤΑ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

ΚΑΙ Η ΠΡΟΣ

ΕΝΩΣΙΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΑΠΟΠΕΙΡΑ

Μετὰ τὴν ὑπὸ Λατίνων *ἅλωσιν τῆς* **Κωνσταντινουπόλεως** (1204) *οἱ γραικοὶ ἐξελέξαντο ἡγεμόνα ἢ αὐτοκράτορα τοῦ ἐν* Νικαίᾳ *τῆς* Βιθυνίας *μετατοπισθέντος* Βυζαντινοῦ *κράτους,* **Θεόδωρον** *τὸν* Λάσκαριν, *οὗ μετὰ δέκα καὶ ὀκτὼ ἐτῶν βασιλείαν τελευτήσαντος, διεδέξατο τὴν ἀρχὴν ὁ* Ἰωάννης ὁ Λούκας ὁ Βατάτζης (1222—54) *ὁ τούτου γαμβρός, τοῦτον δ' εἶτα διεδέχθη ἐπὶ τοῦ θρόνου ὁ* Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις (1254—58), *ὅστις θνήσκων κατέλιπεν διάδοχον τὸν παῖδα αὐτοῦ* Ἰωάννην, *ἔτι νηπιάζοντα*(1), *οὗ χάριν ἄλλος ἐπευφημεῖται αὐτοκράτωρ, ὁ ἱδρυτὴς τοῦ οἴκου τῶν* Παλαιολόγων Μιχαὴλ *ὁ* VIII, *ὁ τὸν ὅρκον*(2) *πρὸς τὸν δικαιοῦχον τοῦ οἴκου τοῦ* Λασκάρεως *καταπατήσας καὶ τὸν δεκαετῆ νόμιμον τοῦ*

---

1) Ἐπιτρόπους τοῦ ἀνηλίκου αὐτοῦ υἱοῦ, Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις ὡρίσατο τὸν Πατριάρχην Ἀρσένιον τὸν Αὐτωριανὸν καὶ Γεώργιον τὸν Μουζάλωνα, τὸν μετὰ ἐννέα ἡμέρας ἀπὸ τοῦ γεγονότος τούτου φονευθέντα ἐν τῇ μονῇ τῶν Σωσάνδρων. (Παχυμ. I. καὶ Φραντζ. βιβλ. I σελ. 12 ed Bonn.).

2) Φραντζ. βιβλ. κ. III σελ. 21) «ἐξαποστείλας ἐλεεινῶς ἐστέρησε τῶν ὀφθαλμῶν Ἰωάννην τὸν Λάσκαριν δεκαετῆ ὄντα». (Ἴδε Γ. Ἀκροπολ. χρον. σελ. 166 ed Bonn.) Πάντες οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς συμφωνοῦσι, ὅτι ἦτο δεκαετὴς, ὅτε ἀπετυφλώθη ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ ὁ Ἰωάννης, ἄλλοι διαφωνοῦσι ὡς πρὸς τὰ ἔτη, ἅτινα εἶχε [illegible] ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἀπέθανε. Ὁ Ἀκροπολ. (Χρονικ. ἔκδ. Heisenberg. σελ. 154) [illegible] ὅτι ἦτο 8 ἐτῶν ἐνῷ ὁ Φραντζῆς (βιβλ. I σελ. 12 ed Bonn.) «ἦν γὰρ τῇ ἡλικίᾳ [illegible] ἔτους».

θρόνου κληρονόμον τυφλώσας καὶ οὕτω διὰ κακουργίας τὸν βυζαντινὸν θρόνον σφετερισάμενος.

Βαλδουΐνου δὲ Η ἐν Κωνσταντινουπόλει αὐταρχοῦντος ὁ αὐτοκρά- τωρ Μιχαὴλ διὰ τοῦ Καίσαρος Ἀλεξίου τοῦ Στρατηγοπούλου ἀνεκτή- σατο πάλιν τὴν βασιλίδα τὴν πόλεων, νύκτωρ δι' ὑπονόμων σὺν ὀκτακο- σίοις ὁπλίταις εἰς τὴν πόλιν ἐπελάσαντος(1). Ὁ Βαλδουΐνος φεύγων ἐκ τῆς πόλεως καὶ εἰς τὰ πλοῖα τῶν Γενουηνσίων καταφυγὼν εὐθὺς εἰς Ἰτα- λίαν ἀπέπλει, καὶ οὕτω ἡ πόλις περιῆλθε εἰς χεῖρας τῶν δικαιούχων γραικῶν. «οὕτω τὸ μέγα τοῦ Βυζαντίου ἄστυ, Ρωμαίοις, ὁ θεὸς τοὺς Λατί- νους ἀφελόμενος, δίδωσι»(2).

Ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ εἰς τὴν ἀνακτηθεῖσαν Κωνσταντινούπο- λιν ἐπισήμως εἰσῆλθε τῇ 15 Αὐγούστου 1261 ἐπευφημούμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ τοῦ μετὰ δακρύων ἀγαλλομένου ἐπὶ τῷ κατορθώματι καὶ ὀνειρευο- μένου τὴν ἐπάνοδον τῆς προτέρας δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ κράτους τῶν Βυζαντινῶν. Οἱ γραικοὶ ἐν τῇ ἀνακτηθείσῃ πρωτευούσῃ τὸ ἀνταπό- δομα τοῖς Λατίνοις ἀνταποδίδοντες καὶ ὅμοια, πρὸς ἃ οὗτοι κατὰ τὴν ἅλωσιν αὐτῆς διαπράττοντες(3), πολλοὺς αὐτῶν πολλαχῶς διὰ σφαγῶν, ἐμπρησμῶν καὶ παντοίων ἄλλων μέσων ἐκδικήσεως ἐκάκωσαν. Οἱ δὲ λα- τῖνοι φεύγοντες, καὶ τὰ ἀντίποινα τούτοις διδόντες, ἀμφότερα τὰ τοῦ Ἑλλη- σπόντου παράκτια καὶ πᾶσαν τὴν κατῳκημένην χώραν τῆς Μεσογείου θαλάσσης διὰ τῶν ὁμοίων καταστρεπτικῶν μέσων ἐρήμωσαν.

Πρὸς Κάρολον τὸν Ἀνδεγαυϊκόν, τὸν βασιλέα ἢ ῥῆγα τῆς Σικε- λίας καταφυγὼν ὁ Βαλδουΐνος τὴν θυγατέρα ἐκείνου τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἐμνή- στευσε, ὡς προῖκα τὴν Κωνσταντινούπολιν ὑποσχόμενος «ὑπεσχέσθαι τε δοῦναι ἀντὶ προικός, ἣν ἀπώλεσε Κωνσταντινούπολιν, εἰ συμμα- χήσειε κἀκεῖνος αὐτῷ»(4). Καὶ τὸ πολεμικὸν τοῦτο κατὰ τῆς ἀνακτη-

1) Γ. Ἀκροπολ. χρονικ. σελ. 191 ed Bonn.
2) Γ. Ἀκροπ. χρονικ. σελ. 193 ed Bonn.
3) Γ. Ἀκρόπολ. παρὰ Heisenberg σελ. 8. Leipzig
4) Ν. Γρηγορ. Βυζ. Ἱστορ. Ι σελ. 123 ed Bonn. καὶ Γ. Ἀκροπολ. παρὰ Heisenberg. σελ. 57. Leipzig.

θείσης πρωτευούσης τῶν οὕτω συμμαχησάντων σχέδιον συνετάραξε τὸν αὐτοκράτορα, δυσλύτους τινὰς σκέψεις αὐτῷ γεννῆσαν, σκεπτομένῳ τίνι τρόπῳ δυνήσεται τὰς ἐχθρικὰς ἐκ τῆς Δύσεως ἐπιθέσεις τῶν Ἰταλῶν, Βενετῶν, τῶν Γαλατῶν Ἱπποτῶν, τῶν Ἠπειρωτῶν καὶ τῆς παπικῆς αὐ- λῆς τελείως ν' ἀνακόψῃ καὶ ἀναχαιτίσῃ.

Ἡ θέσις τοῦ αὐτοκράτορος ἦτο ὄντως δυσχερής, διότι πρὸς τοῖς ἀνωτέρω ἐξωτερικοῖς κινδύνοις, εἶχε καὶ ἐσωτερικὰς ἀνησυχίας, διότι ὑπὸ τῶν ὑπηκόων μὲν αὐτοῦ ἐθεωρεῖτο ὡς παρανόμως διὰ σφετερισμοῦ βασι- λεύων, ὑπὸ δὲ τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἀπεκόπη διὰ ἀφορισμοῦ(1) ἐπὶ καταπατήσει τοῦ πρὸς τὰ δί- καια τοῦ οἴκου τοῦ Λασκάρεως δοθέντος ὅρκου.

Ἀλλ' ὁ εὐφυὴς βασιλεὺς διὰ τῆς εὐστρόφου πολιτικῆς αὐτοῦ πε- ρινοίας, ἐξεῦρε τρόπον καὶ μέσα καὶ τὰς ἐσωτερικὰς ταραχὰς νὰ καθησυ- χάσῃ καὶ τὸν ἐξωτερικὸν τὸν ἀπὸ τῆς Δύσεως κίνδυνον ν' ἀνακόψῃ.

Καὶ πρῶτον διὰ συνόδου ἐκ κληρικῶν καταβιβάζει ἐκ τοῦ πατρι- αρχικοῦ θρόνου τὸν τὸν ἀφορισμὸν κατ' αὐτοῦ ἐκφωνήσαντα Πατριάρ- χην Ἀρσένιον(2) καὶ ἀναβιβάζει μὲν ἐπ' αὐτοῦ τὸν ἐξ Ἀδριανουπόλεως Γερμανὸν τὸν προσωνυμούμενον Μαρποτσᾶν, ἄνδρα ἐλεύθερόν μὲν τοὺς τρόπους, ἱεραῖς διεξαγωγαῖς πρέποντα καὶ παλαιόθεν τῆς εὐνοίας τοῦ βασιλέως ἀπολαύοντα(3)· ἀλλὰ τοῦτον μετὰ ὀλιχρόνιον Πατριαραρχείαν

1) Παχυμ. Ι σελ. 216 ed Bonn. «πέμψας ἐκεῖνος (ὁ Πατριάρχης Ἀρσένιος) ἅμα τε ἐλέγχων ἀσεβήσαντα καὶ ἅμα ἐπιφέρων τὴν τοῦ πνεύματος τομὴν τὸν ἀφορισμόν».

2) Παχυμ. Ι σελ. 256 ed Bonn. «ὁ Πατριάρχης τοῦ θρόνου ἀποβάλλεται καὶ ὁρίζεται ἀνὰ τὴν Προικόνησον τῷ ἐκεῖσε μονηδρίῳ τῆς ἄνω τῆς ἐγχωρίως λεγομένης Σούδας».

3). Παχυμ. Ι. σελ. 360 ed Bonn. «Μαρποστᾶς....ὄνομα Περσικὸν ἐξ αἰτίας, ἐκεῖνος τὸ γένος τὸ σύνεγγυς Λαζὸς ἦν, τὸ δὲ ἀνέκαθεν Γαβρᾶς». Κατὰ μὲν Δοσί- θεον (Τομ. Ἀγάπ. προλ. 6.) Μαλχοτσᾶς, κατὰ δὲ Γεδεὼν (Πατριαρ. Πίνακ. σελ. 369) Μαρκοτσᾶς προσωνυμούμενος.

ἀναγκασθέντα νὰ παραιτηθῇ, ἕνεκα τοῦ πρὸς αὐτὸν ὡς λατινόφρονα μίσους τοῦ λαοῦ, παραδίδωσι τὸ πηδάλιον τῆς ἐκκλησίας τῷ γέροντι Ἰωσὴφ ὅς ἦν τῆς μονῆς τοῦ Γελασίου προϊστάμενος καὶ πνευματικὸς πατὴρ τοῦ βασιλέως, κατὰ Γρηγορᾶν, ὁ Ἰωσὴφ οὐ μόνον τοὺς τρόπους ἀπέριττος ἦν, ἀλλὰ καὶ ἑλληνικῆς σοφίας ἄμοιρος, διὸ καὶ παρ' αὐτῷ συνάντῶμεν τὸν θεολογικαῖς σπουδαῖς περιηνθισμένον μοναχὸν Ἰὼβ τὸν Ἰασίτην. Παρὰ τοῦ Πατριάρχου τούτου λαμβάνει τὴν ἐπὶ κακουργίᾳ συγχώρησιν ὁ αὐτοκράτωρ καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐπιτιμίου ἀπολύεται· **«καὶ οὕτω χαίρων ὁ βασιλεὺς ἀπῄει ὁμοῦ τε τὸν τοιαύτῃ συγχωρῆσαι καὶ θεὸν καὶ αὐτὸν εὐμενῆ καὶ ἵλεων ἑαυτῷ καταστῆσαι οἰόμενος».**

Πρὸς ἀναχαίτισιν δὲ τῶν ἐξωτερικῶν κινδύνων πρῶτον μὲν συνάπτει σχέσεις φιλικὰς καὶ συμμαχικὰς μετὰ τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας ἀπομακρύνας τοὺς Γενουηνσίους ἐκ τῆς πρωτευούσης καὶ τοῖς Ἑνετοῖς παραχωρήσας τὸ ἐμπορικὸν μονοπώλιον, ἐξασφαλιζομένου τοῦ αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι(1).

Τεταραγμένην συνεῖχεν ἅπασαν τὴν Δύσιν ἡ ἀπώλεια τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐπὶ τοῦ παπικοῦ θρόνου ἐκάθητο τότε ὁ Οὐρβανὸς IV, ὅστις τὴν καρδίαν ἐσπαράσσετο διὰ τὴν ἀπώλειαν αὐτῆς καὶ παρ' ᾧ ἀνανεώθη ὁ πόνος διὰ τῆς παρ' αὐτῷ ἐμφανίσεως τοῦ Βαλδουΐνου πρὸς αἴτησιν τῆς βοηθείας τοῦ πάπα(2). Καὶ ὁ Οὐρβανὸς IV προσεπιβοηθῶν τὴν πολεμικὴν τοῦ Καρόλου ἐπιχείρησεν διασαλπίζει τὸ σάλπισμα(3) τοῦ

1) Norden Papstum und Byz. Ἡ Γένουα ἦτο κρυφίως ἐχθρά τῆς Λατινικῆς αὐτοκρατορίας, καὶ συνθήκη τις μετὰ Μιχαὴλ, ὄντος ἀκόμη ἐν Νικαίᾳ ὑπῆρχε, δι' ἧς τὸ ἐμπορικὸν μονοπώλιον παρεχωρεῖτο τοῖς Γενουηνσίοις ἐν ᾗ περιπτώσει ἀνεκτᾶτο ἡ Κων]πολις ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν.

2) Ἐπιστολὴ πρὸς Λουδοβῖκον τὸν Ἅγιον (5 Juin 1262) τοῦ πάπα Οὐρβανοῦ παρ. Raynald § 39 – 43.

Norden, Pap. und Byz. p. 403 καὶ 429—30.

3) Ὁ Οὐρβανὸς σαλπίζει τὸ κήρυγμα τοῦ ἱεροῦ πολέμου, ἐν Γαλλίᾳ, Πολωνίᾳ, Ἀραγωνίᾳ, (Guiraud Reg. Grog. No 133), καὶ πρὸς Λουδοβῖκον τὸν ἅγιον εἰς ὃν ὑπεδείκνυε ὅτι διὰ τῆς ὑπὸ Βυζαντινῶν καταλήψεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως κλεί-

ἱεροῦ κατὰ τῆς Ἀνατολῆς πολέμου. Καὶ ἐκ τοῦ παπικοῦ τούτου κηρύγματος ὑπὸ δέους καταληφθεὶς ὁ Μιχαὴλ VIII. τείνει τὴν χεῖρα αὐτοῦ πρὸς πνευματικὴν ἕνωσιν καὶ δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Πάπαν ἀναγνωρίζει αὐτὸν οὐχὶ μόνον ὡς ἔχοντα ἁπλῶς τὸ πρωτεῖον τιμῆς, ἀλλ' ὡς ὑπάτην κεφαλὴν τῆς καθόλου ἐκκλησίας ὑπόσχεται δὲ καὶ τὴν ὑποταγὴν τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, δηλ. παντὸς τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ πάντων τῶν Πατριαρχείων τῆς ἑῴας(1).

Ἐνθουσιασμὸν προκαλεῖ παρὰ τῷ Οὐρβανῷ ἥ τε ἐπιστολὴ τοῦ βυζαντινοῦ βασιλέως καὶ ἡ προφορικὴ δήλωσις τῶν αὐτῷ ἀπεσταλμένων αὐτοκρατορικῶν πρεσβευτῶν(2).

Ὁ Μαμφρὲδ ὅμως ὁ τελευταῖος τοῦ οἴκου τῶν Χοενστάουφεν, συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν Γενουηνσίων τῶν δυσηρεστημένων ἤδη κατὰ τοῦ Παλαιολόγου, ἡτοιμάζετο πρὸς ἔφοδον κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ πολεμικὴ αὐτοῦ ἐπιχείρησις ὑπεδείκνυε τῷ Πάπᾳ τὸν κίνδυνον, ὃν διέτρεχε καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ Ρώμη ἐκ μέρους αὐτοῦ(3).

Ὅθεν ὁ Οὐρβανὸς διὰ πρεσβείας καὶ ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Μιχαὴλ ἐν ᾗ ἀναφωνεῖ, **«εὐλογητὸς ὁ Κύριος! ὁ χρόνος τῆς πληρώσεως ἤγγικεν** [illegible] **ἡ πλήρης χάριτος ἡμέρα ἔφθασεν»** ποιεῖται πρότασιν περὶ συγ-

[illegible] ὁ δρόμος πρὸς τοὺς Ἁγίους τόπους καὶ τὴν Παλαιστίνην. Ἐνεργεῖ δὲ ὁ Βαλδουΐ- [illegible] καὶ παρὰ τῷ βασιλεῖ τῆς Καστιλαίας Ἀλφόνσῳ.

1) Wading. Annal. Bd. IV p. 225. Epist Mich. Pal "sicut princeps ommium sacerdotum et universales doctor catholica ecclesia,, τὴν ρωμαϊκὴν ἐκκλησίαν "cui [illegible] Petri Deus praeeipice vos praefecit,,. . . . ipsi matre nostrae ecclesiae omnes [illegible] et patriachales sedes., ἴδε. Norden Pep, uud Byz,429—30. "οὐδέποτε Βυζαντινὸς [illegible]τωρ ἐλάλησε οὕτω πρὸς Πάπαν ὡς ὁ Μιχαὴλ VIII. Ἀλλὰ καὶ ὁ Πάπας ἕνεκα τῆς ἀντι[illegible] αὐτοῦ πρὸς τὸν Μαμφρὲδ τὸν Χοενστάουφεν ἐπόθει τὴν μετὰ τῶν Βυζαντινῶν συνεν[illegible].

2) Ὁ Γρηγορᾶς λέγει. Δέχεται ἀσμένως (τὴν πρεσβείαν) ὁ Πάπας καὶ ὑπεσχνεῖται ῥᾳδίως [illegible] ὁπόσα κατὰ βούλησιν ἐστὶ τῷ Βασιλεῖ,,.

Τὴν ἐπιστολὴν δὲ ταύτην ἐκόμισε τῷ Πάπᾳ ὁ Ἕλλην τὸ γένος ἐπίσκοπος Κρότων, ὡς διη[illegible] ὁ Παχυμέρης.

[illegible] Gregorovius. Gesehiehte. Tom, II, p. 339.

κλήσεως συνόδου; Ἀλλ' ὁ κατὰ τὴν 2 Ὀκτωβρίου 1264 ἐπισυμβὰς θάνατος τοῦ πάπα τούτου ἐματαίωσε τὸ τῆς ἑνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν σχέδιον. Τὸν Οὐρβανὸν IV θανόντα διαδέχεται ἐπὶ τοῦ παπικοῦ θρόνου ὁ Κλήμης, κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς παπικῆς δράσεως τοῦ ὁποίου αἱ περὶ ἑνώσεως διαπραγματεύσεις ἠρεμοῦσι, τοῦ πάπα τούτου ἀπασχοληθέντος εἰς ἐμμερίμνους ἐσωτερικὰς ὑποθέσεις, ἃς παρουσίασεν αὐτῷ ὁ Μαμφρέδ. Ὁ δὲ βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ οὐδένα πλέον φόβον ἔχων οὔτε ἐκ μέρους τοῦ Πάπα, τοῦ ταρασσομένου ἐκ τῆς πρὸς τὸν Μαμφρὲδ ἀντιθέσεως(1), οὔτε ἐκ μέρους τοῦ πολεμικοῦ σχεδίου τὸν Μαμφρὲδ διὰ τῆς τοῦ Καρόλου τοῦ Ἀνδεγαβικοῦ ἐπεμβάσεως, ἐξαναγκάζει μὲν τὸν Δεσπότην τῆς Ἠπείρου Ἰωάννην(2) εἰς εἰρήνην, συνάπτει δὲ καὶ μετὰ τῶν Ἐνετῶν συνθήκην τῷ 1265, ἀμυντικὴν ἅμα καὶ ἐπιθετικήν· παραχωρήσας αὐτοῖς ὅσα προηγουμένως οἱ Γενουήνσιοι δικαιώματα εἶχον.

Μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Καρόλου νίκην ἣν ἤρατο κατὰ τοῦ τελευταίου γόνου τῶν Χοενστάουφεν (1266), παύσαντος ἤδη τοῦ ἀγῶνος τοῦ παπισμοῦ, ὃν οὗτος ἐδοκίμαζεν ἐκ μέρους τῆς βασιλικῆς ταύτης γενεᾶς, ὁ Κάρολος ἐκβιάζει τὸν πάπαν Κλήμεντα, ὅπως ἀκολουθήσῃ πολιτικὴν ἐναντίον τῶν Βυζαντινῶν ἐκβιαστικὴν καὶ ἀναγκαστικῶς ἐπιβάλῃ τῇ ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ τὴν καθυπόταξιν αὐτῆς ὑπὸ τὴν Ρωμαϊκήν, ἐπισείων τὸ φάσμα τῆς πολεμικῆς ἐπιχειρήσεως. Διὸ ὁ Κλήμης ἀνανεοῖ τὰς περὶ ἑνώσεως διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς ἀνατολῆς. Καὶ ὁ Βυζαντινὸς βασιλεὺς διὰ πρεσβείας καταθέτει τοὺς ὅρους, οὓς καὶ πρὸ 3 ἐτῶν μετὰ πάπα Οὐρβανοῦ συνεφώνησε. Ἀλλ' ὁ Κλήμης οὐδεμίαν συζήτησιν εἰς τὴν ρωμαϊκὴν πίστιν ἐπιτρέπων ἐπιβάλλει τὴν παραδοχὴν τοῦ ρωμαϊκοῦ δόγματος τοῦ Filioque καὶ τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ παπικοῦ πρωτείου ὑπό τε τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ ἀντίστασις ὅμως τοῦ κλήρου τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας παρασκευάζει τὸ ναυάγιον τῶν διαπραγματεύσεων

1) Bussar. VII σελ. 48 ed Bek.

2) Παχυμ. I σελ. 215 ed Bek.

1) Norden Papstum und Byz. p. 450—51 p. 453 καὶ p. 455.

τούτων, διὸ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ διὰ διπλωματικῆς ἱκανότητος ἐκλέγει ἕτερον μέσον πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σχεδίου τῆς ἑνώσεω (1).

Ὁ αὐτοκράτωρ δι' ἐπιστολῆς ἀγγέλλει τῷ Κλήμεντι, ὅτι εἶναι πρόθυμος, ὅπως λάβῃ καὶ οὗτος συμμαχικὸν μέρος εἰς τὴν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ἁγίων τόπων παρασκευαζομένην ἐν τῇ Δύσει σταυροφορικὴν ἐκστρατείαν, ἐν ᾗ περιπτώσει ἡ ἀκεραιότης τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ἠσφαλίζετο κατὰ πάσης ἐπιθέσεως. Μετὰ θάνατον δὲ τοῦ πάπα τούτου διὰ πρεσβείας πρὸς τὸν Λουδοβῖκον τὸν Ἅγιον, βασιλέα τῆς Φραγγίας, ποιεῖται πρότασιν περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἑνώσεως, ὅπως ἐμποδίσῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Κάρολον τὸν Ρῆγα τῆς Σικελίας ἀπὸ τοῦ ἐπιδρομικοῦ κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως σχεδίου(2). Ὁ Λουδοβῖκος εὐχαριστηθεὶς ἐκ τῆς προτάσεως ταύτης τοῦ Μιχαὴλ, ἐπειδὴ οὗτος ὡς κοσμικὸς δὲν ἦτο ἁρμόδιος περὶ ὑποθέσεων ἐκκλησιαστικῶν ν' ἀποφασίσῃ, ἀναθέτει τὴν ὑπόθεσιν ταύτην τοῖς Καρδιναλίοις. Καὶ οἱ Καρδινάλιοι ἀπῄτησαν παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας τῇ 15 Μαΐου 1270, ὅ,τι παρὰ Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἀπῄτησεν καὶ ὁ Πάπας Κλήμης VI κατὰ Μάρτιον τοῦ 1267.(3).

Ἀλλ' αὐτὰ διπλωματικὰ ταῦτα βήματα δὲν κατώρθωσαν τὸ σχέδιον τοῦ αὐτοκράτορος νὰ ἀσφαλίσωσι, τοῦτο κατώρθωσεν ὅμως θαλασσοταραχή τις, ἣ καταστρέψασα τὸν στόλον τοῦ Καρόλου, τοῦ μετασχόντος εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ἀναλαφθεῖσαν κατὰ τῆς Αἰγύπτου σταυροφορίαν, ἠνάγκασε τὸν Κάρολον, ὅπως παραιτηθῇ τῆς κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πολεμικῆς αὐτοῦ ἐπιχειρήσεως.

Καὶ ὁ κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1268 ἐπισυμβὰς θάνατος τοῦ πάπα

1) Νικήτας, ed Bonn. σελ. 806, 807, καὶ Gregorovius—Geschich. tom. p. 334—5. σελ. 895. Παχυμ. I σελ. I ed Bonn. (Ἀνάγνωθι ἐπιστολὴν τοῦ Μιχαὴλ, ἣν συνέταξε ὁ Ὁλόβωλος ὁ μέγας ρήτωρ τῆς ἐκκλησίας.

2) Παχυμ. I σελ. 361—ed Bonn. Τὴν πρεσβείαν ταύτην ἀπετέλουν ὁ Βέκκος καὶ ὁ διάκονος τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς Μελιτινιώτης.

3) Διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Κλήμεντος τῇ 5 Νοεμβ. 1268 ἐχήρευσεν ὁ Παπικὸς θρόνος, ἐν ᾧ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον τῆς χηρείας ἐγένετο ἡ πρότασις τοῦ Μιχαὴλ πρὸς Λουδοβῖκον. Ἐπιστολὴ Καρδιναλίων πρὸς Λουδοβῖκος 15 Μαΐου 1270 (παρ. Raynald 1270 § 2). Καὶ Παχυμ. I σελ. 361—365 ed Bonn.

Κλήμεντος IV ὡς καὶ τοῦ Λουδοβίκου τοῦ Ἁγίου, νέαν τροπὴν τῶν πραγμάτων παρουσίασε.

Διαφορά τις μεταξὺ τῶν παπῶν Οὐρβανοῦ καὶ Κλήμεντος ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴν τῆς ἑνώσεως παρατηρεῖται, διότι ὁ μὲν πρῶτος ἀπησχολημένος ὑπὸ τῶν ἀπειλῶν τοῦ Μαμφρὲδ παρῃτήθη τῆς ἀνακτήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῖς Γραικοῖς ὑποσχεθεὶς τῆς διατήρησιν αὐτῆς, ὁ δὲ Κλήμης μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Καρόλου ἧτταν τοῦ Μαμφρὲδ τὰς χεῖρας πλέον ἐλευθέρας ἔχων εἰργάζετο περὶ μιᾶς πολεμικῆς ἐπιχειρήσεως τοῦ Καρόλου κατὰ τοῦ βυζαντινοῦ κράτους. «Ἐν σοὶ κεῖται, γράφει ὁ Κλήμης πρὸν τὸν αὐτοκράτορα Μιχαήλ, διὰ τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν τὴν ρίζαν τῆς πολεμικῆς ἐπιδρρμῆς εἰς τὸ κράτος σου νὰ ἐκριζώσῃς», καὶ μετά τινας ἡμέρας παρέχει ὁ Κλήμης τῷ Καρόλῳ τὴν συγκατάθεσιν αὐτοῦ εἰς τὸ ἐπιδρομικὸν αὐτοῦ σχέδιον(1).

Μετὰ τὸν θάνατον ὅμως τοῦ Κλήμεντος IV ἐπὶ τριετίαν παραμένει χηρεύων ὁ παπικὸς θρόνος καὶ ὁ Κάρολος μὴ δυνηθεὶς νὰ εὕρῃ τὸ κατάλληλον πρόσωπον διὰ τὴν παπικὴν ἕδραν ἐκ τοῦ κλήρου τῶν Γάλλων, καταφεύγει τῷ 1271 πρὸς τὸν Ἰταλὸν(2) Tedald Visconti von Pianza, τὸν μετονομασθέντα εἶτα Γρηγόριον τὸν X(3).

Ἐν τῷ νῷ Γρηγορίου X δύο τινες σκέψεις ἐκυκλοφόρουν, πρῶτον ἡ ἀπὸ τῶν Τούρκων ἀπελευθέρωσις τῶν Ἁγίων τόπων, καὶ δεύτερον ἡ καθυπόταξις τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Ἀλλὰ τῆς τετάρτης σταυροφορίας ἀποτυχούσης, ἔστρεψε τὰς προσπαθείας αὐτοῦ εἰς πραγματοποίησιν τοῦ δευτέρου αὐτοῦ σχεδίου. Ὁ δὲ Κάρολος γενόμενος κύριος τῆς Ἀχαΐας καὶ τῆς Ἠπείρου, συνάψας δὲ φιλικὰς σχέσεις μετὰ τῶν Σέρβων καὶ Βουλγάρων(4) ἀπέβη ἱκανώτερος πρὸς πραγμάτωσιν τῶν ἐπὶ τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἵμου πολεμικῶν αὐτοῦ σχεδίων, ὅθεν καὶ κατέστη φοβερώτερος καὶ διὰ τὸ βυζαντινὸν κράτος. Ἡ μόνη ὅθεν ἄγκυρα τῆς σωτηρίας διὰ τὸν αὐτοκράτορα Μιχαὴλ ἦτο ὁ πάπας τῆς Ρώμης.

---

1) Παχυμ. I σελ. 317. 842 καὶ 350. ed Bonn.

2) Norden. Paptum und Buz. p. 475.

3) Παχυμ. I σελ. 369 ed Bonn.

4) Παχυμ..... αὐτόθι.

Κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1271 κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς Παλαιστίνης, ἔνθα ἐν τῷ χρόνῳ τῆς ἐκλογῆς διέτριβε, ἐπάνοδον αὐτοῦ εἰς Ἰταλίαν πρὸς ἀνάληψιν τῶν παπικῶν αὐτοῦ καθηκόντων, ὁ πάπας Γρηγόριος, διὰ Φραγκισκανῶν κληρικῶν ἐμύνησε τῷ αὐτοκράτορι τὸν μύχιον αὐτοῦ πρὸς ἕνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν πόθον. Καὶ μετὰ τὰς ἀνταλλαγείσας διαπραγματεύσεις διὰ τοῦ παπικοῦ ἀπεσταλμένου Ἰωάννου τοῦ Παράστρονος, ζηλωτοῦ τῆς ἑνώσεως, ἀνδρὸς λογίου καὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἰδήμονος, ὁ Πάπας καθίστα γνωστὸν τῷ Βασιλεῖ, ὅτι μόνον διὰ τῆς ὑποταγῆς τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ καὶ ἡ πολιτικὴ εἰρήνη καὶ διὰ ἐπιστολῆς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐβεβαίου, ὅτι διὰ τῆς ἀνακηρύξεως τῆς ἑνότητος ὑφ' οὓς ὅρους ὑπαγόρευσεν ἤδη καὶ ὁ πάπας Κλήμης καὶ διὰ τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ παπικοῦ πρωτείου καὶ ἡ ἀσφάλεια τοῦ κράτους παρείχετο(2). Καὶ ὁ Μιχαὴλ ἢ θέλων ἢ βιαζόμενος, φόβους προβάλλων καὶ πολέμους καὶ χυθυσσόμενα αἵματα, στοιχῶν τῇ συστάσει τοῦ Μελιτινιώτου, Γεωργίου τοῦ Κυπρίου καὶ τοῦ μεγάλου Ρήτορος Ὀλοβόλου καὶ τῷ παραδείγματι Ἰωάννου τοῦ Δούκα καὶ τοῦ Πατριάρχου Μανουὴλ ἀκολουθῶν, ἐβάδιζεν πρὸς τὴν ἕνωσιν καὶ πρὸς ταύτην θερμῶς προετρέπετο. Ἀλλ' ὡς ὁ πάπας ἐν τῇ δύσει εἶχε πολιτικοὺς ἀντιπάλους τῆς ἑνώσεως, οὕτω καὶ ὁ Μιχαὴλ ἐκκλησιαστικοὺς τοιούτους καὶ ὁ μὲν πρῶτος τὸ πολεμικὸν σχέδιον τοῦ Καρόλου νὰ ἀναχαιτίσῃ, ὁ δὲ τοὺς ἀνθισταμένους πρὸς τὴν ἕνωσιν κληρικοὺς πρὸς ταύτην νὰ ἐξηναγκάσῃ εἴτε πειθοῖ εἴτε βίᾳ(3). Καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὁ βασιλεὺς συγκαλέσας περὶ αὐτὸν τὸν Πατριάρχην καὶ τοὺς ἐπισημοτέρους τῶν κληρικῶν καὶ πολιτικῶν, προὐτρέπετο αὐτοὺς πρὸς ἕνωσιν καὶ ἐν τῇ συναθροίσῃ ταύτῃ ὁ Μ. Χαρτοφύλαξ Ἰωάννης ὁ Βέκκος τῇ προσ-

---

1) Παχυμ. I σελ. 371 ed Bonn. Ὁ Παράστρων ἐκθειάζων τὴν Ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν ...ει τὴν σύνοδον πρὸς ἕνωσιν· «καὶ ἔλεγε, ὅτι καλὸν εἶναι τοὺς Ἰταλοὺς ἀφιεμένους τὴν ...ην ὡς σκάνδαλον προκειμένην τοὺς ἀδελφοὺς οὕτως εἰρηνεύειν».

2) Γ. Παχυμ. σελ. 371 ed Bonn. Ἡ ἐπιστολὴ Γρηγορ. πρὸς Μιχαὴλ παρὰ Guiraud ... ἐν ᾗ ἐπαναλαμβάνονται καὶ πάλιν οἱ ὅροι τοῦ Κλήμεντος IV. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Παρά-...λαβε χώραν τῷ 1272.

3) Παχυμ. I σελ. 274—76 ed Bonn.

κλήσει τοῦ Πατριάρχου ἀναθεματισμὸν ἀπειλοῦντος ὡς ἀκολούθως ἐξεφράσθη περὶ τῶν Ἰταλῶν «**οἱ μὲν ἐπί τινι καὶ εἰσὶ καὶ λέγονται, οἱ δὲ οὔτε εἰσὶ οὔτε λέγονται, οἱ δὲ λέγονται μὲν οὐκ εἰσὶ δέ, οἱ τανάπαλιν εἰσὶ μέν, οὐ λέγονται δέ, ἐν τούτοις τακτέον καὶ Ἰταλοὺς μὴ λεγομένους μὲν ὄντας δὲ ἐνόχους αἱρέσει**»(1) Καὶ ἐπὶ τῇ ἀδοκήτῳ μὲν ταύτῃ δηλώσει τοῦ Βέκκου ὡς ἀνθισταμένου τῷ βασιλικῷ δόγματι θεωρηθέντος, ὁ αὐτοκράτωρ δυσαρεστηθεὶς καθείργνυσι τὸν Βέκκον ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ Ἀνεμᾶ Κελτοῖς σωματοφύλαξι ἐμπιστευθείς, νομιμοποιήσας τὴν κάθειρξιν αὐτοῦ διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Χούμνου καταγγελίας κατ' αὐτοῦ. Τῇ συνεργασίᾳ δὲ τῶν αἰσκτορικῶν διακόνων καὶ τῶν περὶ αὐτὸν λογίων συντάττει τόμον ἐκ διαφόρων ἱστοριῶν καὶ χρήσεων ἐν ᾧ ἀκαταιτίατα τὰ τῶν Λατίνων παριστῶν, πέμπει τῷ Πατριάρχῃ, ἐπὶ τῇ πεποιθήσει, ὅτι μετὰ τὴν παραμέρισιν τοῦ Βέκκου, τὸ σχέδιον τῆς ἑνώσεως ἦτο εὐκόλως πραγματοποιήσιμον. Ἀλλ' ἅμα τῇ ἐμφανίσει τοῦ τόμου τούτου ὁ Πατριάρχης διδει ἐντολὴν Ἰὼβ τῷ Ἰασίτῃ(2) πρὸς σύνταξιν τοῦ ἀντιτόμου, ὃν ἐν εἴδῃ ἀπολογίας ὁ πιστὸς οὗτος τοῦ Πατριάρχου μαθητὴς ἐν συνεργασίᾳ καὶ ἄλλων μὲν ἰδίᾳ ὅμως Γεωργίου τοῦ Παχυμέρους συνετάξατο καὶ ἐν ᾧ λέγονται πλὴν ἄλλων καὶ τὰ ἀκόλουθα μαρτυροῦντα ἐπισήμως τὴν γνώμην τῆς ἀνατολικῆς περὶ τοῦ πρωτείου, τοῦ ἐκκλήτου καὶ τοῦ μνημοσύνου τοῦ Πάπα «**μὴ δεῖν εἶναι μήτε τῶν πρωτείων ὡς ἀρχιερεῖ τῷ Πάπᾳ παραχωρεῖν, μήτε ἔκκλητον τούτῳ διδόναι, μήτε ἀναφέρειν ἐν τοῖς ἱεροῖς δυπτύχοις(3).**

Ἡ πατριαρχικὴ αὕτη ἀπολογία(4) ἡ τῷ αὐτοκράτορι διά τινος, ὀνόματι Ἀρσενίου, ἐγχειρισθεῖσα, προκαλεῖ παρ' αὐτῷ ἐντύπωσιν ὀδυ-

---

1) Παχυμ. Ι σελ. 379 ed B.

2) Παχυμ. Ι σελ. 380 ed B. Ἰὼβ ὁ Ἰασίτης, οὕτως ἐπωνυμεῖτο ἐκ τῆς Μονῆς, ἧς μοναχὸς ἦτο. Ἡ δὲ μονὴ τοῦ Ἰασίτου ἔκειτο πλησίον τῆς μονῆς τῆς Ἀριστηνῆς, γυναικείας κοινοβιακῆς κατάντικρυ τῆς τοῦ Ἁγίου Μάμαντος μονῆς. (Δημητρ. Ὀρθ. Ἑλλ. σελ. 57—58. Σημ.).

3) Ἡ ἀπολογία αὕτη τοῦ Πατριάρχου εὕρηται ἐν χειρογράφῳ, ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Μονάχου ὑπ' ἀριθ. 28 καὶ ἐν Βιέννῃ ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ Codex theol. ἀριθμ. 281. Τῆς ἀνεκδότου ταύτης ἀπολογίας τεμάχια τύποις ἐξεδόθησαν παρὰ τοῦ Δημητρακοπούλου καὶ Hergentöther (καὶ ὁ Dräseke τὰ αὐτὰ ἅπερ καὶ ὁ Δημητρακόπουλος).

4) Χειρόγραφ Μονάχου ὑπ' ἀριθ. 38 σελ. 32.

νηρὰν, ἀναλογιζομένῳ τὰς δυσχερείας, ἅς τινας εἰς τὸ ἔργον τῆς ἑνώσεως ἤθελε παρουσιάσει αὕτη δημοσιευομένη.

Ἰδοὺ πόσον δύσκολος ἦν ἡ θέσις τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς εἰσαγωγὴν τῆς ἑνώσεως, τοῦ μόνου κατ' αὐτὸν μέσου τῆς σωτηρίας τοῦ κράτους αὐτοῦ, ἐπιδυσχεραινομένη διὰ τῆς στάσεως τῆς ἐκκλησίας, ἧς τὴν ἀντίστασιν ὤφειλε νὰ καταπνίξῃ παντὶ τρόπῳ, ὡς καὶ ὁ Πάπας ἐν τῇ Δύσει τὸν δαίμονα τοῦ λατινικοῦ ἐθνικοῦ αἰσθήματος, ὃς ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Καρόλου ἐνεσαρκοῦτο, ὤφειλε νὰ δαμάσῃ, ὅπως τὴν εἰρηνικὴν ὑποδοχὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ ὑπὸ τῆς ποίμνης τοῦ Πέτρου διευκολύνῃ.

Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Μιχαὴλ ἐκτὸς τῶν ἐσωτερικῶν δυσχερειῶν ἐφοβεῖτο μὴ ὁ Κάρολος πρὸ τῆς ἑνώσεως διαφύγῃ τὸν Πάπαν, κατὰ Μάϊον τοῦ 1273 ἀποφασίζῃ διά τινος τῶν Πρεσβευτῶν τῷ Πάπᾳ τὴν κατάστασιν αὐτῷ νὰ φανερώσῃ(1) δι' ἐπιστολῆς, ἐν τῇ ὁποίᾳ λέγει, ὅτι χάριν τῆς ἑνώσεως καὶ ὕπνον καὶ δεῖπνα καὶ τὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις παρημέλησε «ipsi enim eorum oculis diligentur cernerunt certissime coporationem nostram»(2). Ὁ αὐτοκράτωρ ἠνόησε, ὅτι μόνον ἐν τῇ ἑνώσει τῶν ἐκκλησιῶν ἐπετυγχάνετο καὶ ἡ πολιτικὴ εἰρήνη τῇ ὑποδείξῃ τῆς παπικῆς αὐλῆς, ἐνῷ ταύτης ἀποτυγχανομένης ὁ πάπας πρὸ τῆς βίας τοῦ Καρόλου ἔπρεπε νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ οὕτω εἰς προφανῆ κίνδυνον θὰ ἐξετίθετο τὸ Βυζαντινὸν κράτος. Καὶ ὁ γραικικὸς κλῆρος δὲν παρεγνώριζεν μὲν τὸν ἐκ μέρους τῆς Δύσεως ἀπειλούμενον κίνδυνον, ἀλλὰ ἐκ τοῦ πνεύματος τῆς ἀποστροφῆς πρὸς τοὺς Λατίνους θεωρουμένους ὡς αἱρετικοὺς «**ὅτι γε ἦσαν ἀναθέματος ἄξιοι αἱρετίζοντες φανερῶς**»**(3).** δὲν ἠδύνατο νὰ συναινέσῃ εἰς τὸ βασιλικὸν σχέδιον.

Διὸ ὁ Μιχαὴλ θέτει εἰς ἐφαρμογὴν πάντα τὰ πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν ὑπ' αὐτοῦ σχεδιαζομένων κατάλληλα μέσα. Καὶ πρῶτον τὴν κατὰ Λατίνων δίστομον μάχαιραν, Ἰωάννην τὸν Βέκκον, ἐν δεσμωτηρίῳ ἐγκλείσας, καὶ μὴ κατορθώσας διὰ ἄλλων λογίων πρὸς τὸ μέρος αὐτοῦ νὰ προσελ-

---

1) Ἐπιστολὴ Μιχαὴλ πρὸς Γρηγόριον παρὰ Guiraud Reg. Greg X No 313.

2) Ἐπιστολὴ Μιχαὴλ πρὸς Γρηγ. (παρὰ Guiraud No 313 Reg. Greg X).

3) Ἴδε Hergenrother, Photius Bd. III p. 819.

κύσῃ ἀποστέλλει αὐτῷ ἐν τῇ φυλακῇ τεμάχια βίβλων καὶ λόγους ἁγίων τοὺς τὴν γνώμην τῶν Ἰταλῶν συγκροτεῖν δοκοῦντας, **«καὶ οὕτως ἢ πεισθέντα ἔχειν τὸ θάρρος παγίως ἵστασθαι εἰς ὅ,τι καὶ κλένοι, ἢ μὴ πεισθέντα τὰς αἰτίας ἐμφανεῖς παριστῶν, δι' ἃς μὴ πείθοιτο(1).**

Καὶ ὁ Βέκκος προφασιζόμενος, ὅτι τὸν μέχρι τοῦδε χρόνον ἐδαπάνησε εἰς μελέτην τῶν φιλολογικῶν ἔργων καὶ οὐδέποτε τὰς ἁγίας γραφὰς ἐμελέτησε(2), πρὸς ἀνετωτέραν ἀναδίφησιν αὐτῶν δέχεται τὴν ἀπὸ τοῦ δεσμωτηρίου ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ καὶ ἐνσχολάσας εἰς τὴν μελέτην τῶν αὐτῷ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος παραδοθέντων συγγραμμάτων Νικηφόρου τοῦ Βλεμμύδου καὶ Νικήτα τοῦ Θεσσαλονίκης, **«καὶ ἐντεῦθεν πολλὴν τὴν βοήθειαν ἐπὶ τῇ πράξει συνορῶν 3) ἀπέκλινε πρὸς τὴν τῶν Ἰταλῶν γνώμην,»** ταύτην ἀνακηρύττων ὡς εὐσεβοῦσαν καὶ μὴ τὸ παράπαν σφαλλομένην. Καὶ οὕτως ὡς λέγει ὁ Γρηγορᾶς ἡ πρὶν δίστομος κατα τῶν Λατίνων μάχαιρα ἤδη χαράξασα τὴν ὁμοφροσύνην αὐτοῦ πρὸς τὸ Λατινικὸν δόγμα, ἑτεραλκέα τὴν νίκην ἐποιεῖτο ἢ ὡς ὁ Παχυμέρης λέγει, ὅτι θέλων τοὺς ἐπὶ αἱρέσει αἰτιωμένους ὑπεραμύνεσθαι αὐτὸς αἱρετίζων ἐφωράθη· Ἐντεῦθεν δὲ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ πολλὴν ἐλάμβανε τὴν ῥοπὴν καὶ τὸ θάρρος, ὅσον ἀπηγοητεύθη ἐπὶ τῇ πρώτῃ καταγγελίᾳ τῶν Λατίνων ὡς αἱρετικῶν ὑπὸ τοῦ Βέκκου.

Καὶ πρὸς κατάπνιξιν τῆς ἀντιστάσεως ἀφεὶς τὸ διὰ λόγων πείθειν καὶ πρὸς τὴν βίαν τραπεὶς καὶ οἴστρῳ τινι μανιακῷ ἐλαυνόμενος διὰ μέσων ἀπανθρωποτάτων σκληρὰς τιμωρίας ἐπιβάλλει πᾶσι τοῖς ἐκ τοῦ πολιτικοῦ κύκλου καὶ τοῖς κληρικοῖς, τοῖς τῇ ἑνώσει ἀνθισταμένοις. Καὶ πράγματι, ὡς λέγει, καὶ ὁ Γρηγορᾶς πάντα ἦσαν ἐνεργὰ τῷ βασιλεῖ,

1) Παχύμ. II σελ. 381 ed Bonn.

2) Παχυμ. I σελ. 381 ed Bonn.

3) Γρηγορᾶς Βυζ. ἱστορ. I 129 ed Bonn. « Ὀψὲ δὲ ἐπὶ νοῦν ἀναβιβασάμενος ὁ βασιλεύς, ὡς καὶ πρὸ πέντε καὶ εἴκοσι ἐτῶν ἐπὶ τῆς τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δούκα βασιλείας, ἡ τοιαύτη παρὰ Λατίνων ἐκινήθη ὑπόθεσις καὶ ἦν τηνικαῦτα σοφὸς ἀνὴρ Νικηφόρος Βλεμμίδης, θείων γραφῶν ἐμπειρότατος, ὃς σχολῇ δεδωκὼς ἑαυτόν, ἤρξατο συλλέγειν πολλὰς παρὰ θείων γραφῶν μαρτυρίας συγκροτεῖν δοκούσας τῷ τῶν Λατίνων δόγματι».

δημεύσεις, ἐξορίαι, φυλακίσεις, ὀφθαλμῶν ἀφαιρέσεις, μάστιγες καὶ χειρῶν ἐκτομαί. Οἱ μὲν τῶν αὐτοκρατορικῶν ὑπαλλήλων, Ἀνδρόνικος ὁ Παλαιολόγος ὁ Πρωτοστράτωρ, Ῥαοὺλ Μανουήλ, ὁ ἀρχινοχόος Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος καὶ Ἰσαάκιος, βορυτάταις ἁλύσεσι δεσμευθέντες, φυλακίζονται καὶ τὰ ὄμματα ἐξορύττονται, ἐκ δὲ τῶν κληρικῶν Ἰὼβ ὁ Ἰασίτης καὶ δέκα ἕτεροι πικροτάτοις βασάνοις βασανισθέντες καὶ ἐμπαιχθέντες ὑπερόριοι καταδικάζονται(1).

Καὶ τῆς ἑνώσεως μὴ ἐπιδεχομένης πλέον ἀναβολῆς ἕνεκα τῆς συντελεσθείσης ἤδη προπαρασκευῆς ὑπὸ τοῦ Καρόλου διὰ τὴν κατὰ τῆς πρωτευούσης τοῦ κράτους ἐπίθεσιν, ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀποφασίζεται ἡ ἀποστολὴ πρεσβείας, ἧς τὰ μέλη πάντα ἦσαν ἐκ τῶν ὁμοφρονούντων τῷ βασιλεῖ καὶ φίλων αὐτῷ, οἷοι Γερμανός, ὁ πρώην Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Θεοφάνης ἐπίσκοπος Νικαίας. ὁ Μ. Λογοθέτης Γεώργιος ὁ Ἀκροπολίτης, ὁ Πρωτοβεστιάριος Πανάρετος καὶ ὁ Μ. διερμηνευτὴς Βερροιώτης. Ἐπὶ δύο πλοίων μετὰ πολυτίμων δώρων ἐπιβασθεῖσα κατὰ Μάρτιον τοῦ 1274 ἀπέπλευσε μὴ εὐτυχήσασα ὁλομελὴς ν' ἀποβιβασθῇ ἐπὶ τοῦ Ἰταλικοῦ ἐδάφους, διότι κατόπιν φοβερᾶς παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Μαλέα τρικυμίας, τὸ ἓν πλοῖον ἐβυθίσθη μετὰ τῶν αὐτοκρατορικῶν δώρων καὶ τῶν δύο αὐτοκρατορικῶν ἀποκρεσιαρίων, Παναρέτου καὶ Βερροιώτου, τὸ δὲ ἕτερον τὸν κίνδυνον τῆς πολυταράχου θαλάσσης διαφυγὸν ἀπέπλευσε εἰς Ῥώμην(2).

Συνήφθη δὲ καί τις συμφωνία μεταξὺ Αὐτοκράτορος καὶ Πατριάρχου, καθ' ἣν ὁ δεύτερος **«εἰ εὐοδοῖτο εἰς τέλος τὸ προστεθὲν»** δηλ.

1) Πάντες φυγάδες καὶ μετανάσται γεγόνασι, πληρώσαντες τὰς νήσους Λῆμνον, [illegible], Κέω καὶ τὴν πόλιν Νίκαιαν, ὅσοι μὴ πεπώκασι τὸ θολερὸν ὕδωρ τῆς αἱρέσεως.

Παχυμ. I σελ. 375)6· ed B. καὶ Pichler Geschichte der Trennung zw. Occid. und Orient. Kirche Tom. I p. 345.

Ὁ δὲ μέγας Ῥήτωρ Ὁλόβωλος προηγουμένως ἤδη ὑπέστη τιμωρίας τὴν ῥῖνα [illegible] καὶ ἀπανθρωποτάτῳ τρόπῳ ἐμπαιχθείς. Παχυμ. I. σελ. 291—5 ed B.

2) Παχυμ. I σελ. 380 ed Bonn.

ἡ τῶν ἐκκλησιῶν ἕνωσις, ἔπρεπε νὰ καταλίπῃ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον παραιτούμενος(1). Ὁ Βασιλεὺς συγκαλέσας περὶ αὐτὸν εἰς συνάθροισιν πάντας καὶ αὐτοὺς τοὺς τῇ ἑνώσει ἀνθισταμένους, ἔλεγε ὅτι «μηδὲ χάριν ἄλλου πραγματεύεσθαι τὴν εἰρήνην ἢ τοῦ δεινοὺς πολέμους ἀνακοπῆναι καὶ ἑλληνικὰ αἵματα περιποιηθῆναι ἐκχυθήσεσθαι κινδυνεύοντα, μένειν δὲ πάλιν τὴν ἐκκλησίαν ἀκαινοτόμητον, τρισὶ δὲ κεφαλαίοις τὸ πρὸς τὴν τῶν Ρωμαίων ἐκκλησίαν πραττόμενον περιστήθεσθαι πρωτείῳ, ἐκκλήτῳ καὶ μνημοσύνῳ»(3).

Ἀλλὰ καὶ τὴν ἕνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν ἐπιθυμῶν προβάλλει τοὺς τρεῖς ἀνωτέρω ὅρους δικαιολογῶν ἕκαστον πρὸς τὸ πείθειν τοὺς ἀκροωμένους, καὶ διὰ μὲν τὴν τοῦ πρωτείου ἀναγνώρισιν λέγει «ὅτι κενοὶ οἱ λόγοι εἰσί, πότε γαρ καὶ παρουσιάσας ὁ Πάπας προκαθίσει τῶν ἄλλων», διὰ δὲ τὸ ἔκκλητον «πότε δέ τισι καὶ εἰσέλθοι δίκην ἔχουσι θάλασσαν τοσαύτην ταμέσθαι καὶ τόσον ἀναμετρῆσαι πέλαγος, ἐφ' ᾧ τῶν νομιζομένων πρωτείων τυχεῖν» διὰ δὲ τὸ τοῦ πάπα ἐν τοῖς ἱεροῖς μνημόσυνον(4), «τὸ δὲ ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ καὶ μόνῃ ἐκκλησίᾳ καὶ δευτέρᾳ τῇ καθ' ἡμᾶς μεγάλῃ τοῦ πάπα, μνημονεύεσθαι τοῦ πατριάρχου λειτουργοῦντος, τίς ἂν τῷ ὀρθῷ προσταίη»(5). Καὶ ἐπὶ τούτοις προσθέτει καὶ τὰ ἀκόλουθα δεικνύων, ὅτι μηδόλως τῇ δυνάμει τῆς ἀληθείας νικηθείς, ἀλλὰ τῷ τρόμῳ τοῦ πολέμου κινηθεὶς τὴν ἕνωσιν ἐδίωκε «τὸ κατεπεῖγον ἕν ἐστί, τὸ φυγεῖν κινδύνου ἀναγκαῖον, εἰ ταῦτα πράττομεν. Ὁ πόσον δὲ τοῦτο καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος νοῶν, οὕτω προσφερέτω τὴν γνώμην, ὡς ἄνευ ἐκείνου, οὐδ' ἡμῖν κινητέα ταῦτα, καὶ ὑμῖν τὸ περὶ τούτων ὅλως σκοπεῖν ἀνόνητον»(6).

1) Παχυμ. I σελ. 385 ed Bonn.

2) Παχυμ. I. σελ. 401 ed Bonn.

3) Παχυμ. I σελ 386 ed Bonn.

4) Παχυμ. I σελ. 387 ed B. Ἀξιοσημείωτον εἶναι καὶ ὅσα περαιτέρω λέγει δικαιολογῶν τὰς εἰσαγαμένας οἰκονομίας «Πόσαις οἰκονομίαις οἱ πατέρες πρὸς ὅ ... γενέσθαι συμφέρον ἐχρήσαντο».

5) Αὐτόθι I σελ. 387.

6) Παχυμ. I σελ. 388 ed B.

Ἐκ τῶν τῇ ἑνώσει ἀνθισταμένων οἱ μὲν ἠρνοῦντο καὶ τὰ τρία κεφάλαια «ἦσαν δ' οἳ καὶ πρωτεῖον μόνον ἐδίδουν καὶ ἔκκλητον»(1). Ὁ δὲ Γέρων οἰκονόμος Ξιφιλῖνος πεσὼν εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως ἐξελιπάρει αὐτὸν λέγων «μὴ ζητεῖν ἀναχαιτίζειν ἀλλότριον πόλεμον ἴδιον καθ' ἡμῶν αὐτῶν προσεπινοοῦντα μηδὲ γαρ εἰρηνεύειν πάντας εἰ καὶ ἡμεῖς εἰρηνεύσαιμεν»(2). Ἡ ἐκλεγεῖσα πρεσβεία ἀφίκετο εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον, τυχοῦσα μεγάλων τιμῶν καὶ εὐμενοῦς ὑποδοχῆς ἐκ μέρους τοῦ Πάπα Γρηγορίου, ὃς καὶ ὡδήγησε ταύτην εἰς τὴν ἐν Λουγδούνῳ συγκροτηθεῖσαν σύνοδον(3).

Τὸ ἱστορικὸν τοῦτο γεγονὸς χρήζει ἰδιαιτέρας προσοχῆς καὶ ἀμεροληπτου κρίσεως πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ἀληθείας, πολλῶν ἱστορικῶν διάφορον γνώμην ἐξενεγκόντων ὡς πρὸς τὰ ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ διαδραματισθέντα, τὰ σχετιζόμενα μετὰ τῆς ἑνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν. Εἶναι ἀπαραγνώριστον γεγονός, ὅτι ἡ ἕνωσις ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ ἀνεκηρύχθη τῇ 6 Ἰουλίου 1274 συνελθόντων ἑκατέρωθεν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, παρόντων ὡς σοφωτέρων διδασκάλων τῆς ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας Θωμᾶ τοῦ Ἀκινάτου καὶ Βοναβεντούρα, ὡς λέγει ὁ Λατῖνος ἱστοριογράφος Maimburg(4).

Ζητεῖται ὅμως, ποῖα ἦσαν τὰ σημεῖα τῆς συνεννοήσεως καὶ οἱ ὅροι, ἐφ' οἷς ἡ ἕνωσις ἐπετεύχθη. Ὁ Παχυμέρης ἀναφέρει, ὅτι ἡ πρεσβεία ἐκόμισε τῷ Πάπᾳ Γρηγορίῳ Χ ἐπιστολὴν τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαήλ, ἐν ᾗ πάντως θὰ ὑπῆρχον οἱ ὅροι, ἐφ' οἷς ἔδει ἡ ἕνωσις νὰ συντελεσθῇ καὶ οὓς ὁ βασιλεὺς ἀνέφερε πρὸς τοὺς παρ' αὐτῷ συναθροισθέντας ἤτοι τὸ πρωτεῖον, τὸ ἔκκλητον καὶ τὸ μνημόσυνον τοῦ Πάπα· πρὸς δὲ τούτοις ἑτέραν ἐπιστολὴν τῶν Ἑλλήνων ἱεραρχῶν μετὰ 35 ὑπογραφῶν. Ὁ δὲ

1) Παχυμ, I σελ. 389 ed B.

2) Παχυμ. Αὐτόθι.

3) Σκοπὸς τῆς συνόδου ταύτης ἦτο τριπλοῦς, α) πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ἁγίων τόπων, β) πρὸς ἕνωσιν τῆς Δυτικῆς μετὰ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, καὶ γ) πρὸς ἀναμόρφωσιν τῶν ... ἀνακανόνισιν τῆς πειθαρχίας· (Ἴδε Maimburg Hist. du Schisme des Grecs tom. I ... p. 971.

4) Maimburg Hist du Schisme des Grecs tom. I livr IV p. 96.

Ν. Γρηγορᾶς διηγεῖται, ὅτι μόνον ἐπὶ τοῖς ἄνω μνημονευθεῖσιν ὅροις ἡ ἕνωσις συνετελέσθη, περὶ τοῦ δὲ τοῦ Filioque πάπα λέξις σεσίγητο(1). **«Ἧκον οὖν καὶ γέγονεν ἡ κοινωνία ἐφ' ὅρῳ τριῶν κεφαλαίων. «Περὶ δὲ τῆς προσθήκης, ἣν ἐκεῖνοι περὶ τὸ ἅγιον καινοτομοῦσι σύμβουλον, ἢ περὶ ἄλλης οἵας οὖν ὑποθέσεως ἀναγκαστικὴ ἔρις τέως οὐ συνηνέχθη(2).** Ὁ δὲ Maimburg διηγεῖται ὅτι ἡ ἑλληνικὴ πρεσβεία φθάσασα ἀπέδωκε τῷ πάπᾳ πάσας τὰς τιμὰς καὶ τὴν προσκύνησιν αὐτῷ εἰς ἀντιπροσώπῳ τοῦ Χριστοῦ παραδώσασα δύο ἐπιστολὰς τὴν τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῶν Μητροπολιτῶν καὶ ἀρχιερέων τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἐν ᾗ οὗτοι ὁμολόγουν τελείαν ὑποταγὴν καὶ ἀνεγνώριζον ὅλας τὰς διατάξεις καὶ τοὺς κανόνας τῆς ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας(3), τῇ δὲ ἑορτῇ τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου ἐψάλη ἐν λειτουργίᾳ τὸ Σύμβολον ἑλληνιστὶ καὶ λατινιστὶ μετὰ τῆς προσθήκης(4).

Συμφώνως τοῖς ὑπὸ τούτου διηγουμένοις καὶ πάντες οἱ λατῖνοι ἱστορικοί, ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων ἐν αἷς καὶ ὁ Dräseke(5), μεταξὺ τῶν ὅρων τῆς συνεννοήσεως περιλαμβάνουσι τὸν ὅρον τοῦ Filioque καθὼς ὡς Hertzberg(6) καὶ Knöpfler. Κατὰ τὸν Dräseke ὅμως ἡ ἕνωσις ἐγένετο ἐπὶ τοῖς ὑπὸ Παχυμέρους καὶ Γρηγορᾶ μνημονευθεῖσι ὅροις, τὰ δὲ ὑπὸ Hertzberg καὶ Knopfler(7) ἱστορούμενα χαρακτηρίζονται ὡς ρωμαϊκαὶ διακοσμήσεις, ἃς ἠρύσθησαν οὗτοι ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρωνκαὶ δὴ τοῦ Maimburg.

---

1) Γρηγ. I σελ. 125.

2) Ν. Γρηγορᾶς I σελ. 125 ed Bonn.

3) Περὶ τοῦ ἱστορικοῦ τούτου σημείου ἀνάγνωθι Heisenberg G. Acropolites II p. 15.

4) Maimburg Hist. du Schisme des Grees tom. I livr IV p. 100. Ἐσφαλμένως δὲ συναρριθμεῖ καὶ τὸν Βέκκον ὡς μέλος τῆς πρεσβείας ταύτης.

5) Drasek. Kirchenverein des Kais. Mich. Paleolog. 339. Zeitschrift. anno 1903. "Nachdem aber zu III Romauf Grund der oben nach Gregorasmitgeteilten Bedigungen die Einigung vollgezogen war, dürfte jenes Schaugerprange, von welchem Hertzberg wohl nach dem Vergange alteren Schriftsteller wie etwa Maimburg redet, als abendlandische Ausschmakung, die sachliche mocht uberflussig und dle eben genommenen Griechen Krankend gewesen ware, zu verworfen sein,,.

6) Hertzberg. Geschichte des Byzant. und Osman. Reich. p. 430.

7) Knopfler. Kirchengesch. § 110 p. 388. "Ebenso leicht erfolgte in der vierten Sitjung an 6 Juli die Union der Griechen, nachdem diese Puncte jugestanden; das Filioque, das papstliche Primat und die Apellation nach Rom,,.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι κληρικοὶ ἕλληνες ἀποκρισιάριοι ἐλειτούργησαν μετὰ Λατίνων κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, Πέτρου καὶ Παύλου(1) (δηλ. πρὸ τῆς 6ης Ἰουλίου ἡμέρας συνεδριάσεως τῆς ἐν Λουγδούνῳ συνόδου, καθ' ἣν ἡ ἕνωσις ἐκηρύχθη), ἡ πρᾶξις ὅμως αὕτη ἦτο καθαρῶς προσωπική, λαβοῦσα χώραν πρὸ τῆς ἐπισήμου ἀνακηρύξεως τῆς ἑνώσεως, ὡς ἰσχυρίζεται ὁ Norden. «In Wirklichkeit handelte es sich hier um eine persönliche Handlung der Gesandten, folgte der entscheidende Akt, die förmliche Proklamierung der Griechenunion, erst in der vierten Konzilsitzung von 6 Juli 1274».(2).

Ἀλλὰ καὶ παραδεχόμενοι ὅτι πράγματι καὶ ἐπὶ τῷ ὅρῳ τῆς προσθήκης ἡ ἕνωσις συνετελέσθη, οὐδεμίαν σημασίαν εἶχεν αὕτη διὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν διότι παρουσιάζεται ὡς ἔργον μόνον τοῦ Βασιλέως, καὶ ὀλίγων τῶν συμφρονούντων αὐτῷ. Διότι γνωστόν, ὅτι ὁ Πατριάρχης Ἰωσὴφ ἀνθίστατο καὶ πλεῖστοι τῶν ἀρχιερέων καὶ κληρικῶν, οἱ δὲ Πατριάρχαι τῆς Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ τῶν Ἱεροσολύμων ἀπεδοκίμαζον ταύτην. Ἄρα ἡ ἕνωσις αὕτη παρουσιάζεται ὡς φάσμα καὶ ψιλὸν μορμολύκειον, δὲν παρῆσαν δὲ εἰμὴ ἀποκρισιάριοι τοῦ βασιλέως. Ἡ ἕνωσις λοιπὸν ἦτο ἔργον τοῦ Βασιλέως καὶ οὐχὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας(3). Ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἀποφαίνεται καὶ ὁ Πάπας Βενέδικτος XII, 60 ἔτη μετὰ τὰ συντελεσθέντα ταῦτα γεγονότα, ἐν τῇ πρὸς

---

1) Καὶ ὁ Παχυμ. (I σελ. 399) "ὅτι λειτουργία ἐγένετο καὶ ἐν τοῖς ἀνακτόροις Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀνεγνώσθη τὸ εὐαγγέλιον Ρωμαϊστὶ καὶ Ἑλληνιστὶ καὶ ἐμνημονεύθη ὁ Πάπας λειτουργοῦντος Νικολάου Ἐπισκόπου Χαλκηδόνος κατὰ τὴν πατριαρχικὴν χηρείαν.

2) Norden Papstnm und Byz. päg. 434.

Καὶ αὐτὸς ὁ Παπαρηγόπουλος (Ἱστορ. Ἑλλ. Ἔθνους, τόμ. V σελ. 132) παραδέχεται τὴν ἕνωσιν γενομένην ἐπὶ τῷ ὅρῳ τῆς Προσθήκης, καὶ ὁμολογεῖ ὅτι ἡ μόνη ἀληθὴς πίστις εἶναι ἡ τῆς ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας.

3) Οὐδέποτε καὶ ἐπ' οὐδεμιᾶς ἐξωτερικῆς ἐκδηλώσεως ἦτο μεμαρτυρημένη ἡ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως ἕνωσις καὶ συναδέλφωσις. Οἱ ἀνατολικοὶ κληρικοὶ δὲν συνελειτούργουν μετὰ τῶν λατίνων. Ἓν μοναδικὸν παράδειγμα ἀναφέρει ὁ Παχυμέρης τῆς μετὰ τὴν ἕνωσιν συλλειτουργίας ἐν τῷ ναῷ τῶν Βλαχερνῶν διὰ τὴν χειροτονίαν ἑνὸς τῶν τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας μέλους (Παχυμ. I σελ).

τὸν Βασιλέα τῆς Σικελίας Ροβέρτον ἐπιστολῇ αὐτοῦ, λεγων τὰ ἀκόλουθα(1):

"Si autem aliquis dicut, qua jam factum est de istis (Graecis) concilium Lug-dinensi in quo fuerunt Graeci, sciat quod nemo poterit humiliare populum graecorum ut recipiant illud coucilium sine alio concilio. Quare... Quià illi Gracci non fuerunt missi neque aquatuor Patriarchis qui gubernant Orientalem Ecclisiam, neque à populo sed a solo imperotore, qui conatus fuit facere unionem vos-bis-eum ex vi et non voluntarie,,· καὶ ἀπαδεικνύων, ὅτι ἡ οὕτως γενομένη ἕνωσις οὐδὲν κῦρος εἶχε διὰ τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν. Καὶ ἡ πρεσβεία τὴν ἐντολὴν αὐτὴν τοῦ αὐτοκράτορος πληρώσασα ἐπιστρέφει εἰς τὰ ἴδια κατὰ τὸ Φθινόπωρον τοῦ 1274(2).

Καὶ κατὰ τὴν μεταξὺ αὐτοκράτορος καὶ Πατριάρχου γενομένην συμφωνίαν, καθ' ἣν οὗτος τηρῶν πάντα τὰ πατριαρχικὰ δικαιώματα ὤφειλε, ὅπως ἐνδιατρίβῃ ἐν τινι μονῇ ἐγκεκλεισμένος, καὶ δικαιούμενος μὲν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατριαρχικὴν ἐξουσίαν, ἐὰν ἡ πρεσβεία ἀπετύγχανε, ὑποχρεούμενος δὲ ὅπως τοῦ θρόνου παραιτηθῇ, ἐὰν τὸ ἔργον αὐτῆς ἡ ἐπιτυχία ἔστεφε. Ταύτης δὲ τῆς ἑνώσεως συντελεσθείσης ὁ Ἰωσὴφ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον καταλείπει, ἀποσυρθεὶς ἐν τῇ παρὰ τὸν Ἀνάπλουν μονῇ τῆς Λαύρας(3).

Καὶ οὕτω τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου κενωθέντος, πολλοὶ μὲν ἄλλοι ἐνεκρίνοντο δι' αὐτόν, ἡ ψῆφος ὅμως τῶν ἀρχιερέων συνταυτισθεῖσα μετὰ τῆς τοῦ αὐτοκμάτορος θελήσεως, ἀναδείκνυσι Πατριάρχην τὸν Βέκκον, ψηφισθέντα μὲν τῇ κυριακῇ, μνήμῃ τῶν ἐν Νικαίᾳ 318 πατέρων, ἀναγορευθέντα δὲ εἰς Πατριάρχην τῇ Κυριακῇ τῆς Πεντηκοστῆς τοῦ 1275(4), ὡς δεξιώτερον ἐπὶ τῇ πείρᾳ καὶ τῇ λογιότητι, καὶ ἱκανώτερον ἄρα ὅπως θέσῃ τέρμα εἰς τὸν φοβερὸν κλύδωνα τὸν ἐξεγερθέντα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ συνεπείᾳ τῆς ἐν Λουγδούνῳ συντελεσθείσης ἑνώσεως, καὶ καταλληλότε-

1) Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Βενεδίκτου παρὰ Leo Allat. de eccles. consens perp. II p. XVI.

2) Παχυμ. I σελ. 398 ed Bonn.

3) Ὁ μὲν Παχυμέρης (σελ. 399) ἱστορεῖ, ὅτι ὁ Πατριάρχης Ἰωσὴφ ἐνέκλεισε ἑαυτὸν εἰς τὴν Μονὴν τῆς Λαύρας, ὁ δὲ Γρηγορᾶς εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ. Καὶ ὁ Δημητρακόπουλος τὸ αὐτὸ ἀναφέρει συμφωνῶν μετὰ τοῦ Γρηγορᾶ. ('Ορθ. 'Ελλ, σελ. 56.)

4) Παχυμ. I σελ. 403 ed B.

ρον ταύτην νὰ εἰσαγάγῃ καὶ ἑδραιώσῃ(1), ἐφ' ᾧ καὶ αὐτοκράτωρ «παρεῖχε ἑαυτὸν τῷ Βέκκῳ ἕτοιμον συλλήψεσθαι εἰς ὅ,τι καὶ ἂν δέοιτο»·

Ὁ δὲ Βέκκος ὁ ἀναδιφήσας τὰς ἁγίας Γραφὰς καὶ πεισθεὶς ἐξ αὐτῶν, ὅτι εὐσεβὲς εἶναι καὶ τὸ φρόνημα τῶν Λατίνων περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου πνεύματος καὶ ὅτι οὐχὶ δικαίως ἐχρήσαντο οἱ δημιουργοὶ τοῦ σχίσματος τὰς ἀφορμάς, διότι τοῦτο συνίσταται μόνον εἰς τὴν φρασεολογίαν καὶ οὐχὶ εἰς τὸ πνεῦμα, ἠγωνίσθη καρτερικῶς διὰ λόγων καὶ συνόδων(2) καὶ συγγραφῶν, ὅπως τὸ ἔργον τῆς ἑνώσεως στερεώσῃ. Καὶ αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ οὐδὲν ἀδοκίμαστον μέσον ἀφῆκε, καταθραύων πᾶσαν ἀντίστασιν, ὅπως δεινοὺς πολέμους ἀνακόψῃ καὶ τὴν ἔκχυσιν ἑλληνικῶν αἱμάτων παρεμποδίσῃ· «ἢ γὰρ πάντας συμφρονεῖν ἢ πολεμίοις ἴσα τούτοις κεχρῆσθαι(3) τοιοῦτον ἦτο τὸ σύνθημα τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐπληρώθη ὅμως ἡ προφητεία τοῦ γέροντος Ξιφιλίνου(4) διότι πράγματι πανταχοῦ ἐν τῷ κράτει μέγας ἐρεθισμὸς ἐνεφλέγη, πανταχοῦ αἵματα καὶ ἐξορίαι, καὶ οἱ πάντες παῖδες, γυναῖκες καὶ ἐργάται συνεζήτουν περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου πνεύματος(5), καὶ πολλοὶ οἱ δυνάμενοι κάλαμον νὰ χειρισθῶσι, διὰ γραμμάτων ἐπετίθεντο κατὰ τοῦ λατινόφρονος Πατριάρχου Βέκκου ἀποδεικνύοντες τὴν πρᾶξιν σαθρὰν καὶ πόρρω τοῦ Θεοῦ βάλλουσαν(6).

1) Αὐτόθι I σελ 403 ed B.

2) Pichler, Geschichte der Trenn. Tom. I p. 397 "Dem Patriarchen Veccus allein war esmit der Union ernst. Er hielt eine Synode zu Constantinopel, wo das Primat, das Filioque, und die Azymen anerkannt wurden,. καὶ (Παχ. I σελ. 481 ed B.).

3) N. Γρηγορ. I σελ. 139 ed Bonn.

4) Norden Papstum und Byz. p. 554 "In den Augemblike wo in Constantinopel die entscheidsnten Akte der Unterwerfung unter. Rom vollzogen worden waren, trat das ein, was man dem Kaiser einst prophezeit Ratte: (ὁ Ξιφιλῖνος) ein Schisma schlimmer als das alteszwichen. Rom und Byzanz begann nun mehr die grichische Kirche in Innern ju zerkluffen, Denn mit nach grosserem Hass als man fruher gemeinsam die Lateiner verabscheut natte, verfolgte man sich jetzt unter eimander und wie jede religiose Spaltung grift auch diese in allesozialen Verhaltaisse ein,,.

5) Pichler Ceschech der Trenn. ju Occiduud Orient. I p. 346.

6) Παχυμ. I σελ 415 ed Bonn. "Οτε ἐν τῇ Μονῇ τῆς Λαύρας παρὰ τὸν Ἀνάπλουν ἐπ' [illegible] τὰς διατριβὰς ἐποιεῖτο ὁ Βέκκος τότε "πολλὰ μὲν γράμματα εἰς χεῖρας εἶχε λαμβά-[illegible] καὶ οἱ σχιζόμενοι ἐξετίθουν τὴν πρᾶξιν σφαλεράν,,.

Ὁ Αὐτοκράτωρ διὰ πρεσβείας καὶ ἐπιστολῆς πληροφορεῖ τὸν Πάπαν περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεταβολῆς καὶ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Βέκκου ὡς Πατριάρχου καὶ παρακαλεῖ καὶ πάλιν αὐτόν, ὅπως τὸν Κάρολον ἀποτρέψῃ ἀπὸ πάσης κατὰ τοῦ κράτους αὐτοῦ πολεμικῆς ἐπιθέσεως(1). Ὁ Πάπας τῷ ὄντι κατώρθωσε ἐπὶ ἓν ἔτος ἀκόμη νὰ ἀναβάλῃ τὸν σκοπὸν τῆς ἐν Orbieto συμμαχίας τῆς Ῥώμης, Νεαπόλεως καὶ Βενετίας(2).

Ἡ μεταβολὴ ὅμως τῶν κυβερνώντων τὴν ἐκκλησίαν τῆς Δύσεως ἐπιφέρει σημαντικὴν μεταβολὴν τῆς καταστάσεως. Μετὰ τὸν θάνατον Γρηγορίου Χ ἀναγορεύεται πάπας ὁ Νικόλαος IV, ὅστις καὶ παραπονεῖται κατὰ τῆς ἐνδεικνυμένης ὀλιγωρίας πρὸς τὴν πραγματικὴν ἕνωσιν ἀπὸ μέρους τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. **«Μὴ λόγοις εἶναι τὴν τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνην ἔργῳ δεικνυόντων τῷ καὶ σφᾶς κατ' ἐκείνους τὴν πίστιν ὁμολογεῖν καὶ οὕτω πληροφορεῖν τὴν ἕνωσιν»**(3). Ὁ πάπας οὗτος ἐζήτει τῷ ὄντι περισσότερα τῶν προκατόχων αὐτοῦ διατάξας τοὺς εἰς Κωνσταντινούπολιν σταλέντας λεγάτους, ἵνα οἱ γραικοὶ καὶ τὸ λατικὸν τυπικὸν ἀποδεχθῶσι, διότι ἡ μία πίστις οὐδεμίαν διαφορὰν εἰς τὰς ἐξωτερικὰς ἐκδηλώσεις ἀνέχεται· «Unitas fidei non patitur de versitatem in professionibus suis sine decantatione vel alia ipsius fidei publicatione et maxime in decantatione symboli»(4), καὶ πρὸ παντὸς ἀπῄτει τὴν ἐν τῷ συμβόλῳ εἰσαγωγὴν τοῦ Filioque.

Θανόντος ὅμως καὶ τοῦ πάπα τούτου, ἐκλέγεται ὁ γαλλάτης Μαρτῖνος IV, τῇ 20 Αὐγούστου 1280, ὅστις τυφλὸν ὄργανον τοῦ Καρόλου ὑπάρχων ἐνεργεῖ συμφώνως ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ καὶ θελήμασι, προσπαθοῦντος διὰ τοῦ ἐρεθισμοῦ τοῦ πάπα κατὰ τῶν Γραικῶν, ὅπως παρ-

1) Παχυμ. 1 σελ. 451 ed Bonn.

2) Norden Papstum und Byzanz p. 518.

3) Παχυμ. I. σελ. 456 ed B.

4) Παρὰ Baynald 1278, 8, καὶ Pichler tom II p. 347.

εμποδίσῃ τὴν ἀντικειμένην τοῖς σχεδίοις αὐτοῦ προσέγγισιν τῆς Ῥώμης μετὰ τοῦ Βυζαντίου, καὶ οὕτω πραγματοποιήσῃ τὸ μεγαλεπίβουλον ὄνειρον ὅπερ συνέλαβε περὶ μοναρχίας τινος παρομοίας τῇ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος Αὐγούστοι(2).

Ἀμέσως λοιπὸν μετὰ τὴν τούτου ἐπὶ τοῦ παπικοῦ θρόνου ἀναγόρευσιν ΜαρτίνουVI ὁ βυζαν. αὐτοκράτωρ πέμπει πρεσβευτάς, τὸν Ἡρακλείας Λέοντα καὶ Νικαίας Θεοφάνην, βεβαιῶν τῷ πάπᾳ περὶ τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ προθέσεων καὶ τῆς ἐκκλησίας ὡς πρὸς τὴν ἕνωσιν. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτου ὁ Πατριάρχης Βέκκος, ὅστις ἕνεκα τῶν κατ' αὐτοῦ κατηγοριῶν, ὧν πρωτοστάτης ἦτο ὁ Ἐφέσου Ἰσαάκ, παρῃτήθη τοῦ θρόνου, ζητεῖ τὴν τιμωρίαν τῶν κατηγόρων, πεισθεὶς ὅμως ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ὅπως φανῇ Χριστοῦ μιμητής, ἐπανέρχεται τὸ δεύτερον εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον, καθ' ὃν χρόνον μετὰ τῆς εἰς Ῥώμην πρεσβείας ἀποστέλλεται τῷ πάπᾳ καὶ ἐπιστολὴ **«μὴ ὄντων ἐπισκόπων μετ' ἐπισκοπῶν οὐσῶν»**(3). Ὁ πάπας ὅμως ὡς χλεύην θεωρήσας τὸ γεγονὸς τῆς ἐνώσεως(4), διότι πράγματι ἐκτὸς τοῦ αὐτοκράτορος, τοῦ πατριάρχου καί τινων τῶν σὺν αὐτοῖς, πάντες οἱ λοιποὶ **«ἐδυσμέναινον τῇ εἰρήνῃ»**(5) τὸν βασιλέα Μιχαὴλ **«καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ὡς χλευαστὰς ἐπιτιμίοις καὶ μὴ ταῖς ἀληθείαις στοιχοῦντας ἀφορισμοῖς καθυπέβαλεν.....τοὺς δὲ πρέσβεις ἀπέπεμψε»(6).**

Ταῦτα ἐπληροφορήθη ὁ αὐτοκράτωρ διὰ τοῦ ἐξ Ἰταλίας ἐπιστρέψαντος Νικαίας Θεοφάνους, τοῦ Ἡρακλείας ἀποθανόντος, καὶ ἀμέσως διεκώλυσε τὸν διάκονον, ἕτοιμον ὄντα ἐν λειτουργίᾳ νὰ μνημονεύσῃ τοῦ πάπα, **«ὥστε τὸν διάκονον τὸ μνημόσυνον τοῦ Πάπα ἐκφωνήσοντα ἐν τοῖς ἱεροῖς κατασιγᾶσαι καὶ ἀπαγορεῦσαι»**(7) καὶ οὕτω ἀλγήσας

1) Pichler Geschichber Trenn zw. Occ. und Orient tom 1 p. 349.

2) Γρηγορ. I σελ. 147 ed Bonn. „Ἀλλὰ τὴν ὅλην, ὡς εἰπεῖν, Ἰουλίου Καίσαρος Αὐγούστου μοναρχίαν ὀνειροπώλει Κωνσταντινουπόλεως εἰ γένοιτο ἐγκρατής".

3) Παχυμ. I σελ. 461 ed Bonn.

4) Παχυμ. II σελ. 505 ed B.

5) Παχυμ. 1 σελ. 505 ed B.

6) Αὐτόθι.

7) Παχυμ. 1 σελ. 506 ed B.

ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ τοῦ πάπα διαγωγῇ, ὡς Παχυμέρης περαιτέρω διηγεῖται,
«τὰ ὁρκισθέντα πάντα ἀνεκαλέσαι καὶ τὴν τῆς ἑνώσεως πραγματείαν
διαρρῆξαι ἐβούλετο, εἰμί τινες δειλοὶ λογισμοὶ ἐκράτουν αὐτόν, δηλ. τὸ
μήτοιγε τὸν ἤδη ἀποκρουσθέντα πόλεμον ἐπισύρηται καὶ πάλιν οὕτω
ποινὰς ἐπιθέσθαι προσαναγκασθῇ τοῖς ὅσοι ἐπὶ τῇ ἐπαχθεῖ ταύτῃ εἰρήνῃ
παραίτιοι γεγόνασι». Τοιοῦτον τέλος ἔλαβεν ἡ καματηρὰ αὕτη πάλη τοῦ
αὐτοκράτορος πρὸς συνένωσιν τῶν δύο ἐκκλησιῶν καὶ ἄκαρπον τέρμα
προσέλαβον οἱ διὰ λόγων καὶ καλάμου ἀγῶνες τοῦ Πατριάρχου Βέκκου
ὑπὲρ συναδελφώσεως τῆς Ρώμης καὶ τῆς **Κωνσταντινουπόλεως**, ἡ προσ-
κρούσασα εἰς τὴν σθεναρὰν ἀντίστασιν τοῦ κλήρου τῆς ἀνατολικῆς ἐκ-
κλησίας. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κάρολος δὲν ηὐτύχησε νὰ ἴδῃ τὰ πολεμικὰ αὐτοῦ
σχέδια πραγματοποιούμενα καὶ ἔμενεν «**ἄπρακτος ταῖς τοῦ βασιλέως
ὀξείαις ἀντιβολαῖς καὶ ἀντεπιχειρήμασι**»(1).

Τῇ 11 Δεκεμβρίου 1281 ἐν τῇ πολεμικῇ κατὰ Παχώμιον πλησίον τῆς
θρᾳκικῆς Λυσιμαχίας ἐκστρατείᾳ ὁ θάνατος πλήττει τὸν αὐτοκράτορα «**τὸν
γεγονότα τῷ παντὶ ἀθλιότατον, ὃς οὐδένα πικρίας ὅρον παρῆκε
ἀπείρατον, ἀλλὰ καὶ τῆς ἄνωθεν βοηθείας ἀλογήσας τὴν ἐκ τοῦ
Πάπα ἐπικουρίαν ἐπὶ συνηθείαις ἀνόμοις ἱκέτευε**»(2).

Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Μιχαὴλ οὐχὶ μισῶν τὸν πατέρα, ἀλλὰ
τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς πίστεως τῶν πατέρων οἰκτρὰν ἀπόπτωσιν, δὲν ἀπέ-
δωκε αὐτῷ θανόντι βασιλικὰς τιμὰς ἐνταφιασμοῦ. ἀλλὰ ἀπέστειλε τὸ
σκῆνος αὐτοῦ εἰς Σηλύβριαν πρὸς ταφὴν ὡς κοινοῦ θνητοῦ.

Ὁ εὐσεβὴς βασιλεὺς Ἀνδρόνικος, ὅστις ἔκρυπτε τὴν γνώμην
αὐτοῦ ζῶντος τοῦ πατρὸς «**ὃς ζῶντος τοῦ πατρὸς ἔκρυπτε τὴν μελέ-
την αὐτοῦ ἐν τοῖς λογισμοῖς**», «**ἔργον πεποίηται μέγιστον καὶ πρῶ-
τον τὴν τῆς ἐκκλησίας κατάστασιν**»(3), ἀνακαλεῖ πάντας τοὺς εἰς ὑπε-
ρορίαν ἕνεκα τῆς ἀντιστάσεως αὐτῶν κατὰ τοῦ ἔργου τῆς ἑνώσεως κατα-

1) Γρηγορ. I σελ. 145 ed B.

2) Γρηγορ. I σελ. 153 ed B.

3) Γρηγορ. I σελ. 159 ed B.

δικασθέντας, χρώμενος πλείστοις μὲν ἄλλοις συμβούλοις, μάλιστα δὲ καὶ
ἐνδιαφερόντως τῷ Μ. Λογοθέτῃ Θεοδώρῳ τῷ Μουζάλωνι.

Τότε ὁ Βέκκος ἐπικόρως ἔχων τῆς πατριαρχικῆς τιμῆς, ἐλπίζων
δὲ καί τι τῶν ἀγαθῶν γενέσθαι ἐκ τῆς τοῦ Ἰωσὴφ ἀναβάσεως «**ἀφεὶς τὰ
πάντα τῇ ὑστεραίᾳ τῆς ἑορτῆς (τῶν Χριστουγέννων) κάτεισι**»(1)
καὶ τοῦ Πατριαρχείου ἀποχωρήσας ἐγκλείεται εἰς τὴν μονὴν τῆς Παναγ-
χράντου.(2) Τὴν τρίτην ἡμέραν, μετὰ τὸ γεγονὸς τοῦτο, ἀναβιβάζεται ἐπὶ
τοῦ θρόνου ὁ γέρων ἀσθενὴς Ἰωσήφ, ὃς καὶ τῇ ὁμογνωμοσύνῃ τοῦ Βα-
σιλέως συγκαλεῖ σύνοδον ἐν Ἀδραμμυτίῳ παρόντος τοῦ Αὐτοκράτορος,
τῆς μητρὸς αὐτοῦ Αὐγούστης Θεοδώρας, τῆς θείας αὐτοῦ Εὐλογίας, ἥτις
καὶ ἐσαεὶ παρέμενεν ἀντίπαλος τῷ σχεδίῳ τῆς ἑνώσεως, ὑπὸ τὴν προε-
δρείαν τοῦ Ἀλεξανδρείας Ἀθανασίου ἕνεκα τῆς ἀσθενείας τοῦ Πατριάρ-
χου Ἰωσήφ, ἐν ᾗ καλεῖται ὁ Βέκκος εἰς ἀπολογίαν καὶ δίδωσι ἔγγραφον
μὲν παραίτησιν ἀπὸ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου, λίβελλον(3) δὲ πίστεως,
ἐν ᾧ ὡμολόγει, ὅτι ἄνευ δολιότητος ἀποτρέπεται καὶ ἀποβάλλει ὅσα ἐπι-
σφαλῶς κατετόλμησε εἴς τινα τῶν θείων δογμάτων τῆς ἐκκλησίας.
Ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ παρουσίασαν ἥ τε ἀδελφὴ τοῦ αὐτοκράτορος Μι-
χαὴλ Εὐλογία, ἡ πάντοτε πολεμία οὖσα τῷ ἑνωτικῷ σχεδίῳ, καὶ ἡ σύζυ-
γος αὐτοῦ Θεοδώρα παρ' ἧς «**ἀπῄτουν μέν.... λίβελλον πίστεως ἀπο-
βολῆς δὲ ἔγγραφον τῶν χθὲς γεγονότων**»(4).

Μετὰ ὀλιγοχρόνιον δευτέραν πατριαρχείαν ἀποθνήσκει ὁ γέρων

1) Παχυμ. II σελ. 12 ed B.

2) Ὁ Γρηγορᾶς ἀφηγεῖται ὅτι ὁ Βέκκος λάθρα ἐξεῖρψε τῶν πατριαρχείων διὰ τὸν φόβον [illegible] ὠργισμένου καὶ ἀποτεθηριωμένου δημιδίου.

3) Μέρος τοῦ λιβέλλου ἐξέδωκε ὁ Δημητρακόπουλος, (Ἱστορ. Σχίσμ. σελ. 86).

4) Γεώρ. Παχυμ. II σελ. 55 ed B. Ὁ τῆς Θεοδώρας λίβελλος εὑρίσκεται ἐν χειρογράφῳ [illegible] Βιβλιοθήκης τῆς Βιέννης (ὑπ' ἀριθ. 245). Καὶ πρῶτος ἐξέδωκε τύποις τὸν λίβελλον τοῦτον [illegible] ἐν Λονδίνῳ τῷ 1859 (Ἴδε l Dräsche Kercheneinig. M. Pal. p. 350) καὶ εἶτα [illegible]πουλος (Ἱστορ. Σχισματ. σελ. 78) μὴ λαβὼν ὡς φαίνεται γνῶσιν τῆς τοῦ Σιμωνί-[illegible]. Ὁ λίβελλος οὗτος ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῆς ἐν Ἀδραμμυτίῳ συνό-[illegible] ἐν ᾧ ἡ Θεοδώρα ἀποδοκιμάζει τὸ ἔργον τοῦ συζύγου αὐτῆς Μιχαήλ. ποιεῖται μνείαν τῆς διὰ [illegible] δόγματα ἀποκηρύξεως καὶ καθαιρέσεως τοῦ Βέκκου καὶ τῶν ὁμοφρόνων Κ. Με-[illegible] καὶ Γ. Μετοχίτου.

Ἰωσὴφ κατὰ Μάϊον τοῦ 1283 ταφεὶς ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἁγίου Βασιλείου. Τοῦτον διαδέχεται ὁ Γεώργιος Κύπριος ὁ μετονομασθεὶς Γρηγόριος, ὁ ἐκ λατίνων τὸ γένος ὁρμώμενος, οὗτινος μέλημα ἦν ἡ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης ἀποκατάστασις. Ἐξέλεξεν δὲ τοῦτον ὁ βασιλεὺς διότι οὗτος εἰς οὐδεμίαν μερίδα τῶν φατριαστῶν Ἀρσενιτῶν καὶ Ἰωσηφιτῶν ἀνῆκε, ἀλλὰ μέσην τινα ὁδὸν ἐβάδιζεν.

Ἐπειδὴ ὁ Βέκκος ἐξεζήτει τὴν δημοσίαν αὐτοῦ δίκην, συγκαλεῖται ὑπὸ τοῦ νέου πατριάρχου σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1284 παρὰ τὸ Ἀλεξιακὸν τρίκλινον, παρόντος τοῦ αὐτοκράτορος καὶ πολλῶν λογίων ἔκ τε τοῦ κληρικοῦ καὶ λαϊκοῦ κόσμου· ἐν οἷς ὁ Μ. Λογοθέτης Θ. ὁ Μουζάλων καὶ ὁ Χαρτοφύλαξ Μασχάμπαρ, καὶ συνάπτεται προσδιάλεξις μετὰ τοῦ Βέκκου· **«ὥριστό τε ἡμέρα τῆς διαλέξεως καὶ σύνοδος ἱερῶν ἀνδρῶν παρόντος αὐτοῦ τοῦ βασιλέως ἀνὰ τὸ Ἀλεξιακὸν τρίκλινον»**(2) ἐν ᾗ ἐὰν δὲν ἀνθίστατο ὁ πατριάρχης Γρηγόριος καὶ ὁ Μ. Λογοθέτης **«τάχ' ἂν τὸ ψεῦδος κατὰ τῆς ἀληθείας τὸ κράτος ἐκτᾶτο»**(3).

Ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ συνετάχθη τόμος καὶ ἡ σύνταξις αὐτοῦ ἀνετέθη τῷ Πατριάρχῃ Γρηγορίῳ ὡς ἱστορεῖ ὁ Παχυμέρης(4) **«Σοφῷ γοῦν δοκοῦντι τῷ Πατριάρχῃ καὶ ὑπὲρ πολλοὺς ταῖς ἀληθείαις ὄντι, τὴν τοῦ τόμου γραφὴν ἐπέτρεπον, στήλην μὲν εὐσεβείας ἔσεσθαι νομιζομένην, στήλην δὲ καὶ τῆς τῶν παρεγκλινάντων δῆθεν κακίας τοῖς ὀψιγόνοις».**

Ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ μετὰ τὸν πρόλογον τίθεται ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως, ἐν ᾧ ἀποδέδεικται, ὅτι τὸ ἅγιον πνεῦμα ἐκ μόνου τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ταύτην ἀκολουθεῖ ἡ ἀποκήρυξις τῆς ἐν Λουγδούνῳ τῷ 1274 γενομένης ἑνώσεως, ἕπεται ἡ διήγησις τῶν πεπραγμένων ἐν τῇ συνόδῳ μετὰ τοῦ Λιβέλλου μεταγνοίας τοῦ Βέκκου καὶ ἐν τέλει ἡ ψῆφος τῆς καθαιρέσεως

1) Παχυμ. ΙΙ σελ. 89 ed B. " ὁ τὴν μέσην ἐγνωκὼς βαδίζειν,,.
2) Γ. Παχ. ΙΙ Ἀνδρ. σελ. 89 ed B.
3) Ν. Γρηγορ. Ι 15 ed B.
4) Παχυμ. ΙΙ σελ. 111 ed B.

τοῦ Βέκκου καὶ τῶν αὐτῷ ὁμοφρονούντων διακόνων τῶν βασιλικῶν ἀνακτόρων(1).

Τῆς συνόδου ταύτης λυθείσης, ἐπειδὴ ὁ Βέκκος ἐπὶ τὴν προτέραν τὴν λατινόφρονα γνώμην ἐφάνη ἐπιμένων, καταδικάζεται εἰς ἐξορίαν παρὰ τὸν Ἀστακηνὸν κόλπον εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου. ἔνθα καὶ ἀποθνήσκει ἐκεῖ που ἐν τῇ κέλλῃ εἰκαίως ταφείς, πραγματοποιηθείσης οὕτω τῆς ἀποφάσεως ἣν ἔλαβε ἡ ἐπὶ Ἰωσὴφ σύνοδος **«μὴ ἂν ποτὲ εὐφήμου μνήμης, μὴ ψαλμῳδίας, μὴ ταφῆς ἀξιωθῆναι τὸν ἀποιχόμενον»(2).**

1) Ὁ ὑπὸ Γρ. τοῦ Κυπρίου συνταχθεὶς τόμος ἐξεδόθη ὑπὸ Banduri (Imper. Orient. tom. II p. 942 Paris 1711, σὺν τοῖς δυσὶ ἑτέροις αὐτοῦ πονήμασι, ὁ λόγος ὁ ἀντιρρητικὸς τῶν τοῦ Βέκκου βλασφήμων δογμάτων καὶ ἡ ἀπολογία αὐτοῦ πρὸς τὴν κατὰ τοῦ τόμου μέμψιν ἰσχυροτάτη, ὡς καὶ παρὰ Bernard M. de Rubeis.
2) Παχυμ. ΙΙ Ἀνδρ. σελ. 86 ed Bonn,

ΤΟ ΕΛΑΤΗΡΙΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΑΙΤΙΟΝ ΤΗΣ ΤΟΥ ΒΕΚΚΟΥ ΛΑΤΙΝΟΦΡΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ Η ΒΛΑΒΗ ΑΥΤΗΣ ΕΠΙ ΤΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΙΡΗΝΗ

«Ἑαυτῷ δὲ καὶ τοῖς κοινωνοῦσι ἐσαῦθις βλάβην προὐξένει». (Παχ. Ι σελ. 479).

Ἐὰν τῷ ὄντι οἱ λόγοι καὶ ἔργα παντὸς ἀποτελοῦσι τὸ ἀκριβὲς καὶ ἀδιαφιλονείκητον κάτοπρον τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ καταστάσεως καὶ τοῦ χαρακτῆρος, ἡ τῆς δράσεως ἐν ἔργοις καὶ λόγοις Ἰωάννου τοῦ Βέκκου, ὥς τε Χαρτοφύλακος καὶ Πατριάρχου ἔρευνα, ὡς σκοπὸν προτίθεται τὴν ἀποκάλυψιν καὶ ἐξακρίβωσιν τοῦ ἐλατηρίου, τοῦ ἀφορμὴν δόντος πρὸς σχηματισμὸν τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῦ πεποιθήσεων, ὡς πρὸς τὸ δόγμα τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκπορεύσεως, τῶν ἐναντιωμένων τῇ γνώμῃ τῆς ἐκκλησίας, εἰς ἣν ἀνῆκε καὶ τοῦ αἰτίου, ἐξ οὗ προέβη εἰς τοιαύτας διδασκαλίας, δι' ἃς ἐδέχθη καὶ τὴν προσωνυμίαν τοῦ λατινόφρονος, καὶ τὴν ἐπὶ ταύτῃ τιμωρίαν τῆς ἀνωτάτης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς. Ὅ τε βίος καὶ τὰ συγγραφικὰ αὐτοῦ πονήματα διατρανοῦσι, ὅτι ὁ Βέκκος ἐφλέγετο ὑπὸ βαθέος καὶ ἀκραιφνοῦς πόθου πρὸς τὴν εἰρήνην τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς μετὰ τῶν Ἰταλῶν ἑνώσεως. Καὶ πρῶτον τεκμήριον, ἐκ τῆς βιοτῆς αὐτοῦ εἰλημμένον, τὸ μαρτυροῦν τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν μετὰ τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας συναδέλφωσιν, εἶναι ἡ ἐκλογὴ αὐτοῦ καὶ ἀποστολὴ ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ VIII ὡς πρεσβευτοῦ, μετὰ τοῦ ἐπίσης

γνωστοῦ καὶ κεκηρυγμένου φίλου αὐτῆς Κωνσ. Μελιτινιώτου πρὸς ἑνωτικὸν σκοπὸν ἀποσταλέντος πρὸς τὸν ῥῆγα τῆς Φραγγίας Λουδοβῖκον τὸν Ἅγιον (1269—70), καὶ δεύτερον ἐπίσης ἀσφαλὲς τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων καὶ φρονημάτων τέκμαρ προβάλλεται τὸ πρῶτον τὸ καὶ ἐκτενέστερον καὶ σπουδαιότερον τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ τὸ περὶ ἑνώσεως καὶ εἰρήνης τῶν ἐκκλησιῶν, ἐν ᾧ συντόμους πλέκων θρήνους καὶ τὰς συμφορὰς τοῦ σχίσματος διηγούμενος καὶ τὴν ἰσχὺν τοῦ ἀμάχου τούτου κακοῦ διανοούμενος, γέγηθα, ἀναφωνεῖ ἐπὶ τῇ συντελεσθείσῃ (ἐν Λουγδούνῳ τῷ 1274) ἑνώσει καὶ ἀγάλλομαι νῦν ἐπὶ τῷ πρὶν χωρισμῷ διασπαραττόμενος.

Ἐπειδὴ δὲ ὡς ἀφορμὴν τοῦ σχίσματος, τὴν διδασκαλίαν τῆς τῶν ῥωμαίων ἐκκλησίας περὶ τῆς καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος θεωρεῖ, διὰ τοῦτο διερευνηκὼς σχεδὸν πάσας τὰς γραφάς, καὶ ἐνσχολάσας τοῖς βίβλοις, καὶ τοῖς λόγοις τῶν ἁγίων τοῖς τὴν τῶν Ἰταλῶν γνώμην συγκροτεῖν δοκοῦσι, καὶ τὰς συγγραφὰς Νικηφόρου τοῦ Βλεμμύδου καὶ τοῦ Νικήτα Θεσσαλονίκης μελετήσας, ἀποκλίνει πρὸς τὴν πίστιν τῶν Λατίνων, καὶ σχηματίσας τὴν στερρὰν πεποίθησιν περὶ τῆς εὐσεβείας αὐτῆς προσπαθεῖ νὰ στηρίξῃ ταύτην ἐπὶ ταῖς φωναῖς τῶν πατέρων ὡς στηριζομένην καὶ ὀρθοφρονοῦσαν μόνον δὲ κατ' ἦχον παραλλάττουσαν, ἅτε τῶν μὲν λατίνων λεγόντων **καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ** τῶν δὲ γραικῶν καὶ **δι' υἱοῦ**. Τὴν πεποίθησιν δὲ ταύτην ἀποτυποῖ συμφώνως τοῖς γραφικοῖς ῥητοῖς καὶ ἐκφράσεσι «**δι' ὧν οἱ κατὰ καιροὺς περὶ τριάδος θεολογήσαντες φαίνονται διαρρήδην διατρανοῦντες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τῆς οὐσίας ὑπάρχειν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, ὅπερ ἡ τῶν ρωμαίαν ἐκκλησία πρεσβεύει ἐξ ἀμφοῖν λέγουσα ἐκπορεύεσθαι**» (**Ἰω. Βέκκ. περὶ ἑνώσ. καὶ εἰρ. § II**)· καὶ τοῖς νέοις τούτοις μαθήμασι ὡπλισμένος δηκτικῶς καὶ καυστικῶς ἐλέγχει τοὺς πρωταιτίους καὶ σπουδαστὰς τοῦ σχίσματος, καὶ ἰδιαιτέρως τὸν Μ. Φώτιον, ὃν καὶ χαρακτηρίζει ὡς γεννήτορα καὶ ἐφευρέτην τοῦ σχίσματος καὶ τῶν κατὰ τῶν λατίνων ψευδῶν ἀντιρρήσεων(1) καὶ παριστᾷ ὅθεν τὸ

1) Βέκκ, περὶ ἑνώσ. καὶ εἰρήν. § 35 ἐκδ. Lämmer,

σχίσμα παρεισφθαρθὲν οὐχὶ ἐξ εὐλόγων αἰτίων καὶ λόγων ἐκκλησιαστικῶν, ἀλλ' ἐκ σατανικῆς μόνον ἐπηρείας, ἐκ πεισμονῆς, ἐξ ἔχθρας, καὶ ψευδῶς ἐφευρημένων λόγων.

Τὸ ἐλατήριον ὅθεν τῆς τοιαύτης πρὸς τὴν γνώμην τὴν ρωμαϊκὴν ἀποκλίσεως τοῦ Βέκκου, εἶναι ἡ πρὸς τὴν ἕνωσιν ζέουσα ἀγάπη, τὸ δ' αἴτιον ταύτης εἶναι ἡ ἀνάγνωσις τῶν λόγων τῶν ἁγίων τῶν τὴν γνώμην τῶν Ἰταλῶν συγκροτεῖν δοκούντων καὶ μελέτη(1) τῶν τοῦ Βλεμμύδου πονημάτων, ἐξ ὧν τὴν ἀφορμὴν ἔλαβεν πρὸς ἀναδίφησιν τῶν γραφῶν τῶν περὶ τὸ θέμα τοῦτο ἀσχολουμένων.

Δὲν ἦτο ἄλλως δυνατὸν ἢ τὸ φρόνημα τοῦτο ὁ Βέκκος νὰ ἐνστερνισθῇ, διότι ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖ δὲν ἦτο θεολόγος, ἀλλ' ἐνσχολάζων ἦν ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς γράμμασι. Μὴ ἔχων ἄρα τὴν πυξίδα ἤτοι τὴν ἀληθῆ ἐπιστημονικὴν θεολογικὴν μόρφωσιν(2) καὶ μελετῶν τὰ τὸ λατινικὸν δόγμα συγκροτοῦντα βιβλία, εὐχερῶς ἀπέκλινε τῆς πίστεως, εἰς ἣν ἀνῆκε καὶ ἐλατινοφρόνησε.

Καὶ ὁ μὲν αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ὅπως ἀνακόψῃ δεινοὺς πολέμους καὶ τὸν φοβερὸν ἐκ τῆς Δύσεως κίνδυνον ἀποτρέψῃ, ἐπεζήτει τὴν ἕνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν ὡς πολιτικὴν εἰρήνην, ἐξεπροσώπει ἄρα τὴν πολιτικὴν ἄποψιν τῆς ἑνώσεως, ὁ δὲ Βέκκος ἐπὶ θεολογικῆς βάσεως ἐξετάζων τὸ ζήτημα τοῦ χωρισμοῦ καὶ θεολογικῶς ὑποστηρίζων ὡς προελθόντα ἐκ λέξεων καὶ οὐχὶ ἐξ ἐννοιῶν, ἐπεδίωκε τὴν ἕνωσιν, καὶ ἀντεπροσώπευε ἄρα τὴν θεολογικὴν ἄποψιν αὐτῆς.

---

1) Ὁ Παχυμέρης ἀναφέρει ὡς διδασκάλους παρ' ὧν ἠρύσθη τὴν γνώμην αὐτοῦ ὁ Βέκκος, τὸν Ἀλεξανδρείας Κύριλλον, τὸν Μ. Ἀθανάσιον καὶ Μάξιμον τὸν Ὁμολογητὴν ἐκ τῶν ἀρχαίων. ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων καὶ συγχρόνων αὐτῷ Ν. Βλεμμύδην καὶ Νικήταν Θεσσαλονίκης «ὧν ταῖς συγγραφαῖς θεμελίοις λίθοις χρησάμενος συνεῖρε τὰ πλεῖστα κατὰ σκοπὸν μὲν τῶν ἐκείνοις γεγραμμένων βαλλεῖν ἐθέλων ὅμως λίχναις ταῖς γραφαῖς ὁρμῶν ἐπιμελέστερον ἀνερεύνα».

2) Ὁ Γρηγορᾶς, ἀλλοίαν γνώμην ἐκφράζει περὶ τῆς ἑλληνικῆς καὶ θεολογικῆς αὐτοῦ παιδείας. (Ι σελ. 129 ed Bonn.)

Ὁ Νικηφόρος Βλεμμύδης(1) διδάξας τὴν δι' υἱοῦ ἐκπόρευσιν ὡς ὀρθὴν καὶ ἐπὶ τῇ ὀρθῇ ταύτῃ ἐννοίᾳ συνιστῶν τὴν εἰρήνην ὡς δυνατὴν ἐποιήσατο ἓν βῆμα πρὸς τὰ πρόσω. Ἀλλ' ὁ Βέκκος καὶ πέραν τῆς διδασκαλίας τοῦ Βλεμμύδου προχωρήσας τὴν διά, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς πατερικῆς διδασκαλίας συστήσας ὡς ἐναλλασσομένην διὰ τῆς ἐκ, καὶ ἑπομένως παραδεξάμενος τὴν γνώμην τῶν Ἰταλῶν ὡς εὐσεβῆ καὶ ὑγιᾶ μόνον κατ' ἦχον οὐχὶ δὲ καὶ ἐπὶ ἐννοίᾳ παραλλάττουσαν, ἀντὶ νὰ προαγάγῃ τὴν ἕνωσιν καὶ βοηθήσῃ οὕτω καὶ τὸν αὐτοκράτορα εἰς τὸ ἑνωτικὸν αὐτοῦ σχέδιον, ἐδυσχέρανε(2) ταύτην διὰ τῆς ἐξογκώσεως τῆς ἀντιπάλου μερίδος, πρὸς ἣν προσετέθη καὶ ἡ μερὶς τῶν εἰρηνευόντων.

Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἐκκλησίᾳ τρεῖς διεκρίνοντο μερίδες ἢ φατρίαι, ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἑνώσεως. Τὴν μὲν πρώτην ἀπετέλουν οἱ σχιζόμενοι, οἵτινες ἀντίπαλοι τῷ δόγματι τῷ βασιλικῷ, ἤθελον τὴν ἕνωσιν ἐπὶ τῇ παραδοχῇ ὑπὸ τῆς ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας τῆς πίστεως, ὅτι τὸ πνεῦμα μόνον ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, τὴν δευτέραν τὴν κατ' ἄντικρυς τῇ πρώτῃ ἱσταμένην ἀπετέλουν **οἱ φίλοι τῆς ἑνώσεως**, ἐπὶ τῇ παραδοχῇ τῆς λατινικῆς γνώμης ὡς ὑγιαινούσης καὶ μηδόλως σφαλλομένης, καὶ τὴν τρίτην τὴν μεσαίαν μερίδα ἀπετέλουν οἱ παρὰ τῷ Παχυμέρει **εἰρηνεύοντες** καλούμενοι(3).

Ἡ μεσαία αὕτη καὶ μεγάλη φατρία, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μητροπολίτου Ἐφέσου, **εἰρήνευεν**, οὐχὶ ὅμως ἐπὶ τῇ βάσει τῶν γραφῶν, ἀλλὰ μόνον ἐπὶ πολιτικῶν λόγων κινουμένη, καὶ εἰς μείζονα ἀγαθὰ

---

1) Ν. Βλεμμ. ἐκ τῆς κατ' αὐτὸν διηγήσεως Δημητρ. Ἐκκλ. Βιβλιοθ. σελ. 386· καὶ αὐτόθι σελ. 389. «Ὁ πατὴρ ἐξ οὗ τὸ πνεῦμα ἐκπορεύεται καὶ υἱὸς δι' υἱοῦ ἐκφαίνεται καὶ χορηγεῖται», δηλ. τὴν μὲν ὕπαρξιν ἀποδίδει εἰς τὸν πατέρα, εἰς δὲ τὸν υἱὸν τὴν χορηγίαν τοῦ πνεύματος ἀποδίδει.

2) Παχυμ. Ι σελ. 479, ed Bonn, «Ἑαυτῷ δὲ καὶ τοῖς κοινωνοῦσι ἐσαῦθις βλάβην προὐξένει».

3) Τῆς πρώτης φατρίας ἀρχηγοὶ ἦσαν Ἰὼβ Ἰασίτης, Γεώρ. ὁ Κύπριος, Θεόδωρος Μουζάλων καὶ Μασχάμπαρ, τῆς δευτέρας ὁ Βέκκος, καὶ τῆς τρίτης ὁ Μητροπολίτης Ἐφέσου Ἰσαὰκ καὶ Ἀθηνῶν Μελέτιος.

ἀποβλέπουσα «θεραπεύοντες τὴν συνείδησιν οὐκ ἀπὸ γραφῶν μᾶλλον..... ἀλλ' ἐκ τοῦ πολλὰ τοιαῦτα πολλάκις οἰκονομηθῆναι τῇ ἐκκλησίᾳ χάριν μειζόνων ἀγαθῶν»(1). Ἀλλ' ὁ Βέκκος, ἐκ τῆς εἰρηνικῆς αὐτῶν πολιτικῆς τῆς ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ γνώμῃ αὐτῶν ἐστηριγμένης μὴ ἱκανοποιούμενος, συγκροτῶν συχνὰς συνόδους, καὶ πολλοὺς τῶν ἔξω ὡς σοφοὺς νομιζομένους προσκαλούμενος, καὶ βίβλους ἀνελλίτων καὶ φιλομετρῶν καὶ ὁρμαθὸν πονημάτων συγγράφων ἐδείκνυ τὴν εἰρήνην τὸ ἀσφαλὲς ἔχουσαν(2). Δὲν ἤθελε λοιπὸν νὰ συνάψῃ εἰρήνην καὶ ἕνωσιν νὰ συνδέσῃ μετὰ τῶν Ἰταλῶν ἐπὶ τῇ βάσει τοιαύτης πρὸς μεῖζον συμφέρον εἰρηνικῆς πολιτικῆς, ἀλλὰ ἀπεδείκνυε, ὅτι ἡ ἕνωσις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴ ἀσφαλὴς εἶναι καὶ ἐπὶ τῶν γραφῶν ἐστηριγμένη. «Διὰ ταῦτα παρῆγον ἐκεῖνον γράφειν καὶ ἀπὸ τῶν γραφῶν συνιστᾶν ὡσαύτως, ὡς οὐκ ἔσφαλται σῴζειν ἐπὶ τοιοῦτον τὴν τῶν ἐκκλησιῶν καταπραξαμένοις εἰρήνην, ἀλλὰ καὶ χωρὶς τοῦ εἰς συμφέρον προβῆναι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἀσφαλῶς ἔχειν ἐκείνοις πράξασι, συγκροτουμένην καὶ ἀπὸ γραφῶν ἄλλοθεν»(4).

Καὶ οἱ εἰρηνεύοντες σκανδαλιζόμενοι ἐπὶ τῷ τοιούτῳ τοῦ Βέκκου τολμήματι προσετίθεντο εἰς τὴν πρώτην φατρίαν τῶν σχιζομένων, καὶ οὕτω ἐξωγκοῦτο τὸ κατὰ τῆς ἑνώσεως ρεῦμα καὶ ἐνισχυομένης τῆς ἀντιστάσεως ἀκροσφαλὴς καθίστατο ὁ πόθος τοῦ αὐτοκράτορος.

Καὶ οὕτω ὁ Βέκκος ἔσφαλλε μὲν θεολογικῶς καὶ ἔβλαψε πολιτικῶς «ἑαυτῷ δὲ καὶ τοῖς κοινωνοῦσι ἐσαῦθις βλάβην προὐξένει». Καὶ τὸ θεολογικὸν σφάλμα τοῦ Βέκκου συνίσταται πρῶτον μέν, ὅτι τὴν γνώμην τῶν ρωμαίων περὶ τῆς ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐδείκνυε ὡς στηριζομένην ἐπὶ τῶν φωνῶν καὶ ρήσεων τῶν μεγάλων πατέρων χωρὶς ὅμως καὶ νὰ παραλληλίσῃ αὐτὰς τὰς δῆθεν ἀνακριβεῖς καί πως ἑτεροδόξως ἠχούσας ἐκφράσεις τῶν ἰδίων, τὰς προερχομένας ἐξ ἐλλείψεως ἀκριβεστάτων ὅρων, ὅσους ὁ μετὰ ταῦτα χρόνος καθώρισε ἐν τῇ θεολογικῇ γλώσσῃ, πρὸς ἑτέρας ἀλληλενδότους καὶ ἀλληλοπλόκους ρήσεις, ἐξ ὧν ἡ ὀρθόδοξος αὐτῶν γνώμη ἀναδύεται καὶ ἐκλάμπει αἰρουμένης πάσης ἐπὶ ἑτεροδοξίᾳ ὑποψίας(1).

1) Παχυμ. 1 σελ. 480 ed B.

2) Παχυμ. 1 σελ. 481)2 ed Bonn.

3) Παχυμ. 1 σελ. 477, «καὶ γραφαῖς πειρῷτο δεικνῦναι τὴν πρᾶξιν ἀνεπίληπτον».

4) Γ. Παχυμ. II Ἀνδρ. σελ. 17617. Ὁ Ἀθηνῶν Μελέτιος ὁ ἐν τῇ τάξει τῶν εἰρηνευόντων καταλεγόμενος ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ διδασκαλίᾳ τοῦ Βέκκου ἐρεθισθεὶς ἐφώνει. ὅτι εἶναι ἕτοιμος χάριν τῆς ἀληθοῦς πίστεως καὶ πρὸς ἐξορίαν καὶ πρὸς αὐτὸν ἀκόμη τὸν θάνατον. (Παχυμ. II Ἀνδρ. σελ. 483 ed Bonn.).

Καὶ δεύτερον, ὅτι τὸ ἄπειρον πέλαγος τῆς θεολογίας διὰ μικροῦ ἀκατίου, ὡς λέγει ὁ Παχυμέρης, ἤτοι διὰ τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ ἐτόλμα παραμετρεῖν(2) καὶ διέλαθε ἄρα καὶ αὐτὸν ἔτι τὸν ὀξύτατον αὐτοῦ νοῦν, ὅτι καίτοι ἡ σχέσις τῶν θείων προσώπων, ἀνήκουσα εἰς τὰ μυστηριωδέστατα δόγματα(3), ὁποιοσδήποτε καὶ ἂν ᾖ ὁ τρόπος τῆς ὑπάρξεως τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ πνεύματος, ἓν μόνον μένει ἀπαραγνώριστον, ὅτι ἐν τῇ θεότητι ὑπάρχει μία καὶ μόνη ἀρχὴ καὶ αἰτία. Διὰ τοῦτο ἔδει ἐπιμελῶς νὰ ἀποφύγῃ πᾶσαν παράστασιν ἢ ἔκφρασιν, ἥτις ἠδύνατο νὰ ὑπεισαγάγῃ ἐν τῇ θεότητι τὴν δυαρχίαν. Εἰς τὴν μοναρχίαν ταύτην ἄντικρυς ἀντιβαίνει τὸ ὑπὸ τῶν Λατίνων ἐν τῷ συμβόλῳ τῆς Νικαίας καὶ Κωνσταντινουπόλεως παρεμβληθὲν Filioque, τὸ ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου γραφικῶς καὶ ἱστο-

1) Πρὸς κατάδειξιν τούτου μνημονεύομεν ὀλίγα τῶν πολλῶν χωρία, δι' ὧν ἡ ὀρθόδοξος γνώμη αὐτῶν κατακυροῦται. Μ. Βασιλείου. Ἐπιστ. "38 πρὸς ἀδελφ. αὐτοῦ Γρηγόρ. ἔκδοσις Migne, β') Ἐπιστ. 43 πρὸς τὸν αὐτόν· γ) Κατ' Εὐνομ. (Migne ἀρ. 29, σελ. 731). Γρηγορ. τοῦ Θεολ. λογ. 29 περὶ δογμ. καὶ καταστ. ἐπισκ. Λόγος 44ος. Εἰς τὴν Πεντηκοστ. Ἐπιστ. 25 (σελ. 1220 ἐκδ. Migne). Γρηγ. Νύσσης. Κατ' Εὐνομ. (ἐκδ. Migne 45, σελ. 361, 369, 416). Κυριλ. Ἀλεξανδρ. Λογ. εἰς τὸ ἅγιον Σάββ. (Migne σελ. 604). Ἀπολ. τῇ πρὸς Θεόδωρ. ἀντιρ. κατὰ ἀναθεμ. (ἐκδ. Migne ἀριθ. 76). Κατὰ Ἰουλιανοῦ (ἐκδ. Migne ἀριθ. 76 σελ 555 καὶ 559). Κυριλ. ἐκδ. Migne σελ. 493. Διάλογος περὶ Τριάδος, (ἐκδ. Migne σελ. 1120—1121).

2) Παχυμ. II Ἀνδρ. σελ. ed B. "Καταλαβεῖν δὲ τὸν τρόπον τῆς γεννήσεως ἢ τῆς ἐκπορεύσεως μὴ ἐπεζήτει, ἀκατάληπτος γάρ, ἀλλ' εὐθύτητι καρδίας ἀπεριέργως προσδέχου,,. (Βαρλαὰμ, περὶ Τριάδος). Παρὰ Delies Biblioth. National tom. XX VIII p. 29.

3) Ὡς λέγει καὶ αὐτὸς ὁ Παχυμέρης, "Σώφρον ἦν οὖν κατ' ἐμὴν γνώμην μηδὲν περὶ τούτων κινεῖσθαι,,. (II σελ 33. Παχυμ. II Ἀνδρ. σελ. 27 ed B. "τὰ γὰρ Θεοῦ σιωπῇ κάλλιον ἢ καὶ τιμᾶν ἢ λόγοις συνιστᾶν καὶ δεικνύειν πέφυκεν,,.

ρικῶς ἀπόβλητον ἀποδειχθέν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐν Ἐφέσῳ σύνοδος ἀποφαινομένη «μηδενὶ ἐξεῖναι ἑτέραν πίστιν προφέρειν ἤγουν συγγράφειν» ἀπηγόρευσε τὴν ἐν γένει προσθήκην ἐν τῷ συμβόλῳ, ὡς νοεῖ τὸ Ἐφεσιανὸν τοῦτο θέσπισμα ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος ἐν τῇ πρὸς Ἰωάννην Πατριάρχην Ἀντιοχείας ἐπιστολῇ αὐτοῦ ὅτι, «οὐδενὶ ἐπιτρέπεται ἀμεῖψαι τῶν ἐγκειμένων ἐκεῖσε ἢ μίαν γοῦν παραβῆναι συλλαβήν», καθὼς τοῦτο καὶ ἄλλαι μὲν σύνοδοι, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει (τῷ 879) ἐπὶ Φωτίου συνελθοῦσα, συνεπινευόντων καὶ τῶν παπικῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Πάπα Ἰωάννου VIII ἐθέσπισε(1).

Ὁ Βέκκος ὑπεραπολογούμενος τοῦ λατινικοῦ δόγματος, ὑπεραμυνόμενος τῆς γνώμης τῶν Ἰταλῶν ὡς εὐσεβοῦς καὶ μὴ ὡς ἀποχρώσαν αἰτίων τοῦ χωρισμοῦ θεωρουμένης, τοῦτο ἔπραττε οὐχὶ ἐκ προσωπικῆς πεποιθήσεως, ἀλλὰ μόνον διότι κατ' αὐτὸν καὶ ἡ λατινικὴ γνώμη ἐστηρίζετο ἐπὶ τῶν γραφῶν καὶ τῆς ρητῆς διδασκαλίας τῶς πατέρων, σκοπῶν ὅπως ἀποδείξῃ τὴν ἕνωσιν ἀσφαλῆ καὶ ἀνεπιτίμητον καὶ ἐπομένως τοῦτο πράττων καὶ διανοούμενος καὶ λαλῶν καὶ γράφων, οὐκ ἐπ' ἀθετήσει τῶν ὀρθοδόξων ἠθῶν καὶ δογμάτων ἔπραττε, ἀλλὰ πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἐνώσεως «καὶ γραφαῖς πειρῶτο δεικνῦναι τὴν πρᾶξιν ἀνεπιτέμητον»(2) καὶ πάντ' ἴθυνε πρὸς τὸν πρῶτον σκοπὸν ἐκεῖνον, ὡς ἐπ' ἀσφαλεῖ πεπραγμάτευται»(3).

Ἡ ἀτομικὴ δὲ ἐπὶ τῆς τοῦ πνεύματος ἐκπορεύσεως γνώμη, εὑρηται ἐγκεκλεισμένη μετὰ πλήρους σαφηνείας ἐν τῇ Διαθήκῃ αὐτοῦ ἣν συνέταξεν, οὐχὶ ὡς ἄλλοι τινές, οἷον ὁ Μιχ. ὁ Ψελλός, ὁ Εὐστράτιος καὶ Σωτηρῖχος πρὸς ἄρνησιν τῆς γνώμης αὐτῶν καὶ διδασκαλίας(4), ἀλλ'

---

1) Harduin Consil. VI p. 295.

2) Παχυμέρ. II Ἀνδρ. σελ. 33 ed B.

3) Παχυμέρ. I Μ. Παλ. σελ. 477 ed B.

4) Διαθήκη Βέκκου ἐκδ. Lämmer σελ. 192. Περὶ τῶν τριῶν τούτων ἀνάγνωθι Dräseke Zeitsch. für Wissensch. Theol. XXXII p. 320 καὶ Byzantin. Zeitschr. V p. 333—374.

αὐτὸς ἐπιμένει εἰς τὴν ἐσχηματισμένην αὐτοῦ γνώμην, καίτοι αὕτη ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἔγκλημα. δι' ὅπερ καὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου καθηρέθη καὶ εἰς φυλακὴν ἐβλήθη. Ἡ γνώμη αὕτη εἶναι ἡ ἀκόλουθος(1) «ἐπεὶ γὰρ τὸ τὴν ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ ἐκπόρευσιν τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ ὕπαρξιν φρονεῖν τε καὶ πρεσβεύειν με, ἔγκλημα ἐλογίσθη μοι καὶ τοῦ πατριαρχικοῦ ἐκπτώσεως θρόνου. Τόσον δὲ ἐπιμένει καρτερικῶς εἰς τὴν γνώμην αὐτοῦ, ὥστε λέγει διαρρήδην καὶ κατηγορηματικῷ τῷ τρόπῳ «οὐ φεύγω τὸ ἔγκλημα, οὐκ ἀπαρνοῦμαι, ὡς μῶμον, ὡς ὄνειδος οὐκ ἀποσκευάζομαι καί τινι ἐπάξιον ὕβρεως, ἐγὼ τοιοῦτον ὕβρεως στέφανον ἀναδεῖσθαι οὐκ ἀπαναίνομαι»(2), καὶ ὀνειδισμόν χαρακτηρίζει τὴν τῆς ἐκ μόνου τοῦ πατρὸς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου πνεύματος παραδοχήν, διότι διὰ ταύτης ἀλλοτριότης πνεύματος καὶ υἱοῦ ἀναγκαστικῶς δείκνυται ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὀργανικὴ ὑπηρεσία τοῦ υἱοῦ τῷ πατρὶ φανεροῦται ἐπὶ τῇ ἐκπορεύσει τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἅπερ ἀμφότερα κατ' αὐτὸν εἰσὶν ἔκτροπα καὶ ἀσεβήματα.

Ὁ Παχυμέρης ἐξηγῶν τὸ αἴτιον τῆς τοιαύτης τοῦ Βέκκου γνώμης, λέγει τὰ ἀκόλουθα(3) ἡ κρηπὶς τῆς τόλμης, ὅτι εὑρίσκων μὲν τὸν θεολογικώτατον Δαμασκηνόν, (ἐν τῷ 13ῳ τῶν θεολογ. κεφαλαίων), καὶ διὰ λόγου προβολεὺς ἐκφαντορικοῦ πνεύματος» ἐκλαμβανόμενος δὲ τὸ προβολεὺς εἰς τὸ αἴτιον καὶ διὰ λόγου αἴτιον τὸν πατέρα λέγων τοῦ πνεύματος, χώραν αἰτίας δεδώκει, καὶ οὐ παροπτέας οὐδέ γε μὴν τῆς τυχούσης, συνδοξάζειν αἴτιον τὸν υἱὸν ἐπὶ τῇ ἐκ πατρὸς αἰτίᾳ τοῦ πνεύματος». Ὅθεν ἐκ παρερμηνείας τῶν πατέρων, ὑπεραπολογούμενος τοὺς ἐπὶ αἱρέσει αἰτιωμένους καὶ αὐτὸς ἐφωράθη αἱρετιζόμενος.

---

1) Βέκκου Διαθήκ. σελ. 192 ἔκδοσις Lämmer.

2) Αὐτόθι.

3) Παχυμ. II Ἀνδρ. σελ. 32 ed B.

Ὑπὸ τῶν ἀκολούθων σκέψεων κινούμενος, ὅτι σῶφρόν ἐστι τὰ περὶ Θεοῦ μὴ κινῆσαι καὶ ὅτι κάλλιον ἐν σιωπῇ τιμᾶν τὸν Θεὸν ἢ λόγοις συνιστᾶν καὶ δεικνῦναι, ἔδει νὰ μὴ παρασαλεύσῃ τὰ ὑπὸ συνόδων καὶ τῶν πατέρων σαφῶς καὶ σοφῶς δεδογματισμένα, ἐὰν ἤθελε νὰ φανῇ ὡς ἔλεγε «εἴ τι παρ' ἡμῶν διενοήθη καὶ ἐλαλήθη καὶ ἐπράχθη καὶ ἐγράφη ἐπὶ συστάσει τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης οὐκ ἐπ' ἀθετήσει οὐδενὸς τῶν ἡμετέρων ἠθῶν καὶ δογμάτων τοῦτο γέγονεν παρ' ἡμῶν»(1). Ἀλλὰ θελήσας ἀπὸ τῶν ἐπὶ αἱρέσει κατηγορουμένων, οὓς καὶ αὐτὸς τὸ κατ' ἀρχὰς αἱρέσει ἐνόχους παρεδέξατο, τὸ ἔγκλημα τῆς αἱρέσεως νὰ ἀπορρίψῃ, ὁ ἴδιος ἐν τῷ ἀπολογητικῷ τούτῳ ἀγῶνι ὑπὲρ τῶν Ἰταλῶν καὶ ἐν τῷ ἀντιρρητικῷ πολέμῳ κατὰ τῶν ἀποδεχομένων τὸ ὀρθόδοξον δόγμα, διδοὺς ἐξετάσεσι, καὶ τὰ ὑπὲρ νοῦν ἀνθρωπίνοις νοήμασι ἐρευνῶν, περιέπεσε εἰς τὸ ἔκλημα τῆς αἱρέσεως «ἔλαθε αἱρέσει δόξας δικαίως περιπαρείς».

Ματαίως οἱ ρωμαῖοι θεολόγοι καὶ ἱστορικοὶ παριστῶσι τὸν Βέκκον ὡς ὀπαδὸν τοῦ φρονήματος τοῦ Βλεμμύδου, διότι οὗτος ἐν τῇ περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ πνεύματος δι' υἱοῦ διδασκαλίᾳ αὐτοῦ παρουσιάζεται ὡς ὀρθοφρονῶν. Δὲν ἐχρησίμευσε ὅθεν ὡς διδάσκαλος τῆς γνώμης τοῦ Βέκκου. Ὁ Βλεμμύδης ἐνέμενεν ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς ὀρθοδοξίας, ἐνῷ ὁ Βέκκος, ἀφορμὴν λαβὼν ἐκ τῆς τῶν τοῦ Βλεμμύδου συγγραμμάτων ἀναδιφήσεως πρὸς μελέτην τῶν πατερικῶν γραφῶν καὶ ταύτας παρερμηνεύσας ἀπεπλανήθη καὶ ἐφωράθη αἱρετιζόμενος(2).

Οἱ δυτικοὶ θεολόγοι καὶ ἱστορικοὶ(3) παριστῶσι τὸν Βέκκον ὡς

---

1) Βέκκ. περὶ ἑνώσ. καὶ εἰρήν. § 4, ἔκδοσις Lämmer.

2) Ὁ Βλεμμύδης τὴν ἐν χρόνῳ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ χορηγίαν τοῦ πνεύματος, ἐν ᾧ ὁ Βέκκος τὴν ἄχρονον τοῦ υἱοῦ αἰτίαν τοῦ πνεύματος ἐδέχετο.

3) Λέων ὁ Ἀλλάτιος, ὁ Maimburg, ὁ Rubeis, ὁ Werner καὶ ὁ Lämmer ὡς κακόδοξον τὸν Βλεμμύδην ἀποδέχονται, τοὐναντίον ὁ Georg. Walchius, ὁ Kasimir Oudinus, ὁ D. Petavius, Δοσίθεος Ἱεροσολύμων, Εὐγένιος Βούλγαρος, Ἀνδρ. Δημητρακόπουλος καὶ ὁ

ὀπαδὸν τῆς διδασκαλίας τοῦ Βλεμμύδου ἄρα ἀποδέχονται καὶ τοῦτον ὡς φίλον τῆς λατινικῆς γνώμης. Ἀσφαλὲς ὅμως τεκλήριον, ἐξ οὗ τὸ ὀρθόδοξον φρόνημα τοῦ Βλεμμύδου ἐπιμαρτυρεῖται, εἶναι τὰ δύο συγγράμματα, τὸ μὲν ἓν πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Βουλγαρίας Ἰάκωβον καὶ τὸ ἕτερον πρὸς τὸν βασιλέα Κωνσταντινουπόλεως Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν. «Τελεία μὲν οὖν ἡ γέννησις, τελεία καὶ ἡ ἐκπόρευσις ἐκ τοῦ αὐτοῦ, καὶ μόνος ὁ πατὴρ αἴτιος, ὁ υἱὸς δὲ καὶ τὸ πνεῦμα μόνον αἰτιατά, καὶ λίαν εἰλικρινῶς καὶ ὁμοτίμως ἐκ τοῦ πατρός, ὁ μὲν γεννώμενος, τὸ δὲ ἐκπορευόμενον»(1). «Μία γὰρ ἀρχὴ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ πνεύματος ὁ πατήρ»(2).

Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Βέκκος ὁ συμφώνως τοῖς Ἰταλοῖς τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν ὡς πηγὴν τοῦ πνεύματος ἀποδεχόμενος, ὁμολογεῖ τὸν Βλεμμύδην οὐδέποτε τὴν προσθήκην τοῦ Filioque παραδεξάμενον, ἀλλὰ μᾶλλον κακίζοντα τὴν γνώμην τῶν Ἰταλῶν. «Διαγινώσκω δὲ καὶ αὐτοὺς τὴν ἐν τῷ συμβόλῳ προσθήκην ὅλως κακίζοντας οὐχ ὅτι τὸ τῆς εὐσεβείας λυμαίνεται καθαρόν, ἀλλ' ὅτι γεγονυῖα ὡς ἄρα καὶ γέγονε, τοῦ μεγάλου καὶ οὐ τοῦ τυχόντος παραίτιον σκανδάλου ἐγένετο»(3).

Καὶ τὸ θετικὸν ἐκ τῶν ἄνω συμπέρασμα εἶναι, ὅτι ὁ Βλεμμύδης ὁ λογογραφῶν κρυφίως, ὡς ὁ Γρηγορᾶς περὶ τούτου ἱστορεῖ, οὐχὶ βεβαίως φοβούμενος τὴν δημοσιότητα ὡς λίαν ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Heisen-

---

Heisenberg ἀκίβδηλον τὴν ὀρθοδοξίαν αὐτοῦ ἀποδεικνύουσι. (D. Petav. Dagmat. de trimtt. βιβ. VI c. 1, ann. 1614 Nos istius, Blemmidac professionem, fidei penes non habemus in qua mondum Catholicum illud dogma comparet : ced suorum more a Patre dicit eum (Spiretum sanctum) procedere,, Ἀλλ' ὁ Werner ὁ τὸν Βέκκον ὡς ὀπαδὸν καὶ διάδοχον τῶν φρονημάτων τοῦ Βλεμμύδου παριστῶν (Geschicht, apol und pol. § 390 p. 27), λέγει τὰ ἀκόλουθα " Nicephorus weist aus verschiedenen Stellen bei Athanasius Basil. Epiph. Kyzil. Greg. Nyss. noch dass die griechischen Väter, wenn sei nicht geradezu der Fornel E x F i l i o sich bedienten, das per Filium in einem dem ex Felio verwandten oder gleichbedeutenden Sinne Gebräuchten (αὐτόθι).

1) Βλεμμ. ἐκ τῆς κατ' αὐτὸν Διηγήσ. Ἐκκλ. Βιβλ. Δημητρ. σελ. 386.

2) Αὐτόθι σελ. 389.

3) Βέκκος. περὶ ἑνώσεως καὶ εἰρήν. ἔκδοσις Lämmer σελ. 134.

berg(1), δὲν ἦτο σύμφωνος τῇ γνώμῃ τῶν ρωμαίων, ὡς συμφρονῶν αὐτοῖς ἀποκαλύπτεται ὁ Βέκκος(2) καὶ συνεπῶς, ὁ πρῶτος δὲν ἐχρησίμευσεν τῷ δευτέρῳ ὡς εἰσηγητὴς τῆς λατινοφροσύνης αὐτοῦ, ἀλλὰ ἐκ τῶν συγγραφῶν αὐτοῦ, ἃς παρέδωκεν τῷ Βεκκῳ ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαήλ, ἔδωκεν ὁ Βλεμμύδης ἀφορμὴν μόνον πρὸς πλατυτέραν καὶ ἀκριβεστέραν τῶν γραφῶν ἔρευναν ἐξ ὧν ἀπέδειξεν ὁ Βέκκος τὴν τῶν Ἰταλῶν γνώμην ἐπ' αὐτῶν συγκροτουμένην.

1) Heisenberg (Neceph Blem. p. 30) nec vero judicium publicum veritasest neque regi famum tam caute vitare studuit quam Erasmus, sed cliricorum animos qui num satis perspicerbuit quid vellet jure dubitabat pertuibare noluit, p. 133.

2) Heisenderg, Niceph Blem. p. 133, ὁ μὲν τὸν πατέρα, οἱ δὲ τὸν πατέρα καὶ υἱὸν ὡς πηγὴν τοῦ πνεύματος ἐδέχοντο„ Τῆς μὲν πρώτης γνώμης ὀπαδὸς ὁ Βλεμμύδης τῆς δὲ δευτέρας ὁ Βέκκος, " Certe tamen longissima via fuit nam secundum Blemmydam pater solus est origo, filius medium procedendi, secumdum Veccum et Latinos pater filiusque origo sunt spiritus„.

Η ΠΕΡΙ ΕΚΠΟΡΕΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΒΕΚΚΟΥ

Ἐπειδὴ ἡ ἔρευνα μιᾶς ἑκάστης ἐκ τοῦ ὁρμαθοῦ τῶν τοῦ Βέκκου συγγράφῶν καὶ ἐπὶ μέρους ἐξέτασις αὐτῶν ἐκφεύγει τὴν ἁρμοδιότητα τῆς παρούσης ἐργασίας, εἰς μακρὸν ἐκτείνουσα αὐτὴν καὶ χρόνον οὐ σμικρὸν ἀπαιτοῦσα ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου, ἐπειδὴ πάσης συγγραφῆς τὸ περιεχόμενον, ὡς περὶ ἄξονα, περὶ τὸ αὐτὸ θέμα περιστρέφεται, δηλ. εἰς τὸ περὶ ἐκπορεύσεως δόγμα, διὰ τοῦτο ἀρκούμεθα εἰς τὴν ἀναδίφησιν τοῦ πρώτου πονήματος αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἡ γνώμη αὐτοῦ καὶ ἡ διδασκαλία ἐγκατοπτρίζεται.

Ἀληθῶς θαυμασμοῦ αἴσθημα ἐξεγείρει, ἡ ἀφθονία τῶν γραφικῶν ρήσεωνκαὶ φωνῶν, καὶ ἡ ἐπὶ δογμάτων ἐκκλησιαστικῶν εὔστροφος ἄσκησις τοῦ Βέκκου λαμβανομένης ὑφ' ὄψει τῆς παρατηρήσεως τοῦ Παχυμέρους «τῷ δ' αὖ φιλομαθεῖ οὐκ ἠδόξει ὁμολογεῖν μὴ εἰδέναι μήτε μὴν ἐντυχεῖν, καὶ ἡ αἰτία τὸ ἐφ ἑλληνικοῖς σχολάζοντι μὴ θείαις γραφαῖς ἐγγενέσθαι οἷ ἐμμελετῆσαι»(1), ὅτι μέχρι τοῦ 1273—4 οὐδόλως εἰς τὰς γραφὰς ἠσχολήθη.

Τὸ πρῶτον τὸ καὶ σπουδαιότερον καὶ ἐκτενέστερον τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ φέρον τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν «Ἰωάννου τοῦ Βέκκου, ταπεινοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως περὶ τῆς ἑνώσεως καὶ εἰρήνης τῶν τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς νέας Ῥώμης ἐκκλησιῶν» καὶ ἐξ ἑβδομήκοντα δύο παραγράφων συγκείμενον εἰς δύο ἀλλήλοις συνεχόμενα μέρη διῄρηται. «Πρὸς γοῦν τὸν τοιοῦτον τοῦ λόγου σκοπόν, εἰς δύο ταῦτα συγκεφαλαιῶσαι τὴν ὅλην πραγματείαν τοῦ λόγου βούλομαι νῦν».

1) Γ. Παχυμ. Ι. σελ. 281 ed B.

Καὶ περὶ τῶν πονημάτων τοῦ Βέκκου τοιαύτην κρίσιν ἐκφέρει ὁ I. Dräseke δι' ἧς προδίδει, ὅτι δὲν ὑπέπεσεν εἰς τὴν μελέτην αὐτοῦ καὶ τὸ ἀπολογητικὸν καὶ πολεμικὸν ἔργον τοῦ Werner, ἀφ' οὗ παρίστησι μόνον τὸν Hergenröther ἀναδιφήσαντα ἐπιμελῶς τὰς συγγραφὰς τοῦ Βέκκου, ἐν ᾧ καὶ ὁ ἐφ' ἡμῶν μνημονευόμενος ἐπίσης ὁμοιοτρόπως ἐπεξεργάζεται αὐτάς(1).

Εἰς τὸ προοίμιον τοῦ πρώτου τούτου συγγράμματας (§ 1—7) φανερῶν ὁ Βέκκος τὴν λύπην ἐπὶ τῷ σχίσματι τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἐκφράζων τὴν χαρὰν ἐπὶ τῇ ἐκ δευτέρου ἑνώσει αὐτῶν τῇ συντελεσθείσῃ τῷ 1274 ἐν Λουγδούνῳ, ἀποδίδει τὴν αἰτίαν τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἀπ' ἀλλήλων διαστάσεως, οὐχὶ εἰς εὔλογα αἴτια, ἀλλ' εἰς τὴν σμικρολογίαν ἤχου, ὅστις οὐδόλως λυμαίνειται τὴν εὐσέβειάν εἰς διαφορὰν ὅμως πίστεως τὰ ἑκάτερα μέρη διαιρεῖ· **«οὐδὲν μὲν λυμαίνοντος τὴν εὐσέβειαν εἰς διαφορὰν ὅμως πίστεως ἑκατέροις τοῖς μέρεσι δόξαντος»**(2)· καὶ οὕτω εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς προδίδει τὴν γνώμην αὐτοῦ περὶ τοῦ λατινικοῦ δόγματος ὡς εὐσέβοῦς.

Ἐπειδὴ δὲ ἀπευθύνει τὸν λόγον ὄχι μόνον πρὸς τοὺς παρόντας καὶ συγχρόνους αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὀψιγόνους καὶ μέλλοντας, ὅπως ἄρῃ πᾶσαν ὑποψίαν ἀθετήσεως τῶν ὀρθοδόξων ἠθῶν καὶ δογμάτων, ποιούμενος ἔκκλησιν εἰς τὸ εὐθὺ συνειδὸς καὶ τὴν ἀρρεπῆ αὐτῶν βάσα-

1) Ὁ Dräsek, Kirchenein, Kais. Mich. VIII p. 344—5, Zeitsch für Wissench. Theol.. Leipz. 1891.—"Sié sind in 141. Bande der Migneschen Patrologia Gracca' gesammeltiumd von neimanden bisher sorgfältiger benutzt und fruchterbrigender herausgezogen als von Hergenröther,,. Πράγματι ὁ Hergenröther, ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ "Photio Constanpolitani liber de Spiritus Saneti mystagogià, Regensburg, 1854,,) ἀντιπαραβάλλει τὰς γνώμας τῶν ἀρχαίων πατέρων περὶ τοῦ δόγματος τούτου, Μ. Ἀθανασίου, Μ. Βασιλείου, Γρηγορίοτ, Κυρίλλου, Μαξίμου καὶ Δαμασκηνοῦ καὶ τῶν νεωτέρων, Βλεμμύδου, Βέκκου, Χρυσολωρᾶ, Βησσαρίωνος, Μάρκου, τοῦ Εὐγενικοῦ, Καλέκα, Γεωρ. Τραπεζουντίου κτλ. ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ἐργασίαν ποιεῖται καὶ ὁ Werner ὁ μετὰ 7 ἔτη μετὰ τὸν πρῶτον συγγράψας "Geschichte der apol, und polem. Diteratur der Christl Theol. Schaffhausen 1864. Ὁ Δρ. Ζῶτος ἐν τῇ Union Chritiénne. Paris 1967 ποιεῖται σημαντικὰς διορθώσεις εἰς τὰς ἐπὶ τῶν συλλογισμῶν τοῦ Φωτίου παρατηρήσεις τοῦ Hengenröther.

2) Βέκκ. περὶ ἑνώσεως καὶ εἰρήν. § 1—3 § 9. ἔκδ. Lämmer.

νον, γνωρίζει αὐτοῖς καὶ βεβαιοῖ, ὅτι πᾶν ὅ,τι παρ' αὐτοῦ διενοήθη καὶ ἐλαλήθη καὶ ἐπράχθη καὶ ἐγράφη, τοῦτο σκοπεῖ τὴν σύστασιν τῆς εἰρήνης καὶ ἀποκατάστασιν τῆς τῶν ἐκκλησιῶν ἑνώσεως. Ὅπως συστήσῃ τὴν ὑγιᾶ καὶ εὐσεβῆ διδασκαλίαν τῶν Ἰταλῶν παρίστησιν αὐτοὺς διὰ τῆς ἐν τῷ συμβόλῳ προσθήκης καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ οὐχὶ δύο ἀρχὰς καὶ δύο αἴτια φρονοῦντας, ἀλλὰ μίαν ὡς καὶ οἱ γραικοί, ἄρα ἡ τῶν ρωμαίων ἐκκλησία διδάσκουσα **«τὸν μὲν υἱὸν ἐκ τοῦ πατρὸς τὸ δὲ πνεῦμα καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ**(1) ἐν τοῖς ὅροις τῆς εὐσεβείας ἀσαλεύτως καὶ ἀπαρατρέπτως μεμένηκεν, ἀφ' οὗ καὶ ἡ διδασκαλία αὕτη ἐκ τῶν διδαγμάτων τῶν σοφῶν καὶ μεγάλων πατέρων καὶ διδασκάλων ἐξάγεται(2).

Ὅθεν ὑπάρχει μόνον διαφορὰ ἐκφράσεων οὐχὶ δι' ἐννοιῶν. Διὸ τὰς ἐν λέξεσι διαφορὰς παρορῶντες, καὶ μὴ διὰ λεξείδια φιλονεικοῦντες, μᾶλλον δὲ τῇ ἐννοίᾳ τῶν οὕτω εὐσεβῶς ἑρμηνευόντων τὰς λέξεις προσέχοντες, τὴν εἰρήνην μετ' αὐτῶν νὰ φυλάσσωμεν, ὅπως περὶ τούτου ὁ Μ. Ἀθανάσιος συμβουλεύει(3), διότι μόνον τὸ ἀσεβεῖν εἶναι ἀπηγορευμένον, ὅσιον δὲ τὸ εὐσεβές, καὶ ἂν τις ἀκόμη χρῆται λέξεσι ξενιζούσαις μέν, δι' αὐτῶν ὅμως εὐσεβὲς φρόνημα προτιθέμενος νὰ φανερώσῃ, ὡς καὶ ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγο (4) κατακρίνει τὸ **«μικρολογεῖσθαι περὶ τὸν ἦχον καὶ τὰ γράμματα»** καὶ ὁ δογματικώτατος Μάξιμος, ἰσχυρίζεται λέγων, ἀνεῦρε θεηγόρους πατέρας **«φωνὰς μὲν πολλάκις παραχωροῦντας ἐννοίας δὲ οὐδαμῶς»** (Lämmer σελ. 228 § 10). Καὶ ἐξετάζων τὴν διαφορὰν τῶν λέξεων, ἐξ ἧς τὸ σκάνδαλον μεταξὺ Ἰταλῶν καὶ Γραικῶν θεωρεῖ γεννηθέν, ἰσχυρίζεται ὅτι οὐδεὶς τῶν πατέρων ἐδίδαξε διαφορὰν μεταξὺ τοῦ ρήματος **ἐκπορεύεσθαι** καὶ τῶν ρημάτων **προϊέναι**, **προ-**

1) Ἔχει συγγράψῃ ἰδιαίτερον ἔργον § «Ἀπολογίαν περὶ τοῦ μὴ εἰς ἀντίρρησιν τῶν ἡμετέρων ἠθῶν δέξασθαι τὴν τῶν ἐκκλησιῶν ἕνωσιν».

2) Βασιλ. λόγος πρὸς Εὐνομ. βιβλ. II καὶ Γρηγ. Θεολ. λογ. 41 εἰς τὴν Πεντηκοστήν.

3) Μ. Ἀθανάσιος, πρὸς Ἀντιοχ. τόμ. δώδεκ. I 43, «μὴ ταῖς λέξεσι διαμάχεσθαι, ἀλλὰ τῷ φρονήματι τῆς εὐσεβείας συμφωνεῖν».

4) Γρηγ. λόγος Εἰρήν. II.

χεῖσθαι, προέρχεσθαι, ἐκπέμπεσθαι, (Lämmer σελ. 307 § 32) **ἀναβλύζειν, πηγάζειν, ἐκφύσασθαι, ἐκλάμπειν** (Lämm. σελ. 451–61 § 17, 18, 19. σελ. 307. § 22)· μόνον οἱ νεώτεροι τῶν θεολόγων κατὰ δόκησιν ἀσφαλέστερον τῶν ἀρχαίων πατέρων δογματίζοντες δῆθεν, καὶ δοκησόφως διαφορὰς πλάττοντες, διατείνονται, ὅτι διὰ τῆς παραδοχῆς ὡς ταὐτοσήμων τῶν ρημάτων τούτων, δύο αἴτια τοῦ πνεύματος ἀναφαίνονται. Οἱ Ἰταλοὶ δὲ σήμερον χρώμενοι ταὐτοσήμως ταῖς φωναῖς ταύταις, ὅπως συμφώνως τῇ τοῦ Μ. Βασιλείου διδασκαλίᾳ δηλώσωσι, ὅτι πᾶν ὅ,τι παρὰ τοῦ υἱοῦ λέγεται εἰς τὴν πρώτην αἰτίαν, τὸν πατέρα, ἀνάγεται, δὲν δοξάζουσι δύο τοῦ πνεύματος αἴτια, (Lämmer σελ. 241. § 11). Πρῶτον λοιπὸν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πατερικῶν γραφῶν παρίστησι τοὺς λατίνους εὐσεβῶς παραδεχομένους τὸ πνεῦμα καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορευόμενον ὡς μὴ δύο ἀρχάς, ἀλλὰ μίαν αἰτίαν διδάσκοντας.

Δεύτερον, τὴν ἔκφρασιν **δι' υἱοῦ, «ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ τὸ πνεῦμα ἐκπορεύεται»** ἀποδέχεται ὡς ταὐτόσημον τῇ ἐκφράσει **καὶ ἐξ υἱοῦ.** (Lämmer σελ. 263)4 §.) μάρτυρα ἐπικαλούμενος τὸν Μέγαν Βασίλειον(1) παρ' ᾧ ἡ χρῆσις τῶν φωνῶν ἐναλλάττεται καὶ τὸ ὑπ' ἀλλήλων σημαινόμενον πολλάκις ἀντιμεθίσταται (**ὡς π. χ. ἐκ τῆς Π. Διαθήκης. Γένεσις 4. Κ. Διαθήκη Ἐπιστολ. Παύλ. πρὸς Γαλάτ. 4, 4, Α'. Κορινθ. 11, 12),** καὶ τὸν Κύριλλον, ὅστις οὐδεμίαν διαφορὰν τῶν προθέσεων **ἐκ** καὶ **διὰ** διακρίνει, καὶ διδάσκοντα **«οὐσιωδῶς ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ προχεῖσθαι τὸ πνεῦμα»** ταὐτόσημον τῇ ἐκφράσει **ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ προχεῖσθαι αὐτό».** Ὅθεν ἡ γενικὴ ἰδέα ἡ τὸν νοῦν τοῦ Βέκκου κατέχουσα ἐν τοῖς ἄνω ἐκτεθεῖσιν, εἶναι, ὅτι λέγοντες τὸ πνεῦμα ἐκπορεύεται **δι' υἱοῦ,** οὐδὲν ἄλλο παραδεχόμεθα ἢ ὅτι ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς ἐκπορεύουσι τὸ πνεῦμα, οὐχὶ ὡς κεχωρισμέναι αἰτίαι,

1) Ὡς καὶ ὁ Παχυμέρης (I σελ. 482 ed Bonn) **λέγει**: «καὶ τὸν Βασίλειον εὑρὼν τὴν ἐπὶ τοῦ υἱοῦ **ἐκ** εἰς τὴν **διὰ** μεθαρμόζοντα ὡς ὑπαλλαττομένων τῶν προθέσεων τοιαῦτα ὁσημέραι συνερανιζόμενος καὶ τὴν **ἐκ** εἰς τὴν **διὰ** παρεξῆγε, καὶ ἐντεῦθεν δῆθεν τὴν ἐκ ἐθαράπευε». «Καὶ τὸ τοῦ Δαμασκηνοῦ, Μαξίμου καὶ Ταρασίου «ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι διδασκόμεθα παρ' ἐκείνων λέγει»· (παρ. I σελ. 481).

ἀλλ' ὡς μία ἀρχή, διατηρουμένης τῆς γνωστῆς θέσεως ἑκατέρου τοῦ προσώπου, καθ' ἣν ὁ πατὴρ ἐνεργεῖ ὡς ἀρχὴ πρώτη, ὁ δὲ υἱὸς ὡς ἀρχὴ δευτέρα, προυποτεθεῖσα τὴν πρώτην, διότι τὰ τοῦ υἱοῦ ἅπαντα πρὸς τὸν πατέρα ὡς αἰτίαν ἀνάγονται» (Lämmer σελ. 355), **«ἐκ μὲν τοῦ πατρὸς ὡς πηγῆς καὶ θεογόνου ἀρχῆς, ἐκ δὲ τοῦ υἱοῦ ὡς διὰ πηγῆς ἐκεῖθεν ἐχούσης τὸ εἶναι»· (καὶ σελ. 366).** Οὕτως ἐξηλήφθη ὁ τύπος οὗτος καὶ ἐν τῇ Λουγδούνῳ συνόδῳ, καὶ ἔκτοτε οἱ Λατῖνοι ἐνίστανται κατὰ τῶν Γραικῶν, ἀξιοῦντες, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ ἐκκλησία παραδεχομένη τὸν πατερικὸν τοῦτον τύπον διδάσκει αὐτὸ τοῦθ' ὅπερ καὶ ἡ Ρωμαϊκὴ συνᾴδουσα κατὰ πάντα πρὸς αὐτὴν ἐν τῇ ἀϊδίῳ προόδῳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος(1).

Ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τοῦ ἐννάτου αἰῶνος εἶναι γνωστόν, ὅτι ὁ Φώτιος ὁ πολυμαθέστερος καὶ ὁ πνευματικῶς σημαντικώτερος τῶν Βυζαντινῶν, συνέλαβε τὸ σχέδιον τῆς ἀπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας ἀνεξαρτησίας τῆς ἀνατολικῆς. Καὶ ἐξωτερικὴν μὲν ἀφορμὴν πρὸς φιλονεικίαν μετὰ τῆς Δύσεως ἔδωκαν τὰ τοῦ Φωτίου ὡς παρ' αὐτοῦ τὸν Χριστιανισμὸν δεχθέντα, νεοφώτιστα τέκνα, οἱ βούλγαροι, πρὸς οὓς ἀπεστάλησαν παρὰ τοῦ Πάπα Νικολάου I ἱεραπόστολοι πρὸς διδασκαλίαν καὶ ὑπαγωγὴν αὐτῶν ὑπὸ τὴν Δυτικὴν ἐκκλησίαν. Ὁ Φώτιος ἀναλαβὼν τὸν κατὰ τῆς Ρώμης ἀγῶνα, καθ' ὃν ἤδη προηγουμένως διὰ τῆς μὴ ὑπὸ τοῦ Πάπα Νικολάου ἀναγνωρίσεως αὐτοῦ ὡς νομίμου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ὕλην ἀνταγωνισμοῦ εἶχε συλλέξῃ, ἔν τινι δημοσίῳ

1) Παχυμ. II σελ. 27 ed B, ὁ Βέκκος τὸ **ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ** ἐκπορεύεσθαι τὸ πνεῦμα λεγόμενον παρὰ τῶν πατέρων, λαμβάνων, ὅτι ἡ πρόσθεσις καὶ παρὰ τοῖς ἡμετέροις ἐτολμήθη, τὴν πρόσθεσιν τῶν Ἰταλῶν καὶ ταύτην παρ' αὐτῶν τούτων διδασκομένην ὡς εὐσεβῆ θεωρεῖ· (καὶ αὐτόθι σελ. 81) «ἀντεπεξῆγε δὲ καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ μονογενοῦς **ἐκ** εἰς τὴν **διὰ** κατὰ τὴν τῶν προθέσεων ἀντιπεριχώρησιν... τοῦτο δὲ ἐποίει τὴν τῶν Ἰταλῶν προσθήκην τοῖς ἡμετέροις βουλόμενος ἐξισοῦν».

Διὰ τοῦτο ἐν τῇ προσδιαλέξει μετὰ τῶν ὀρθοδόξων ἐν Κωνσταντινουπόλει **ἔλεγεν** ὁ Βέκκος «τὸν ὁμολογοῦντα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ πατρὸς καὶ ἀποδεχόμεθα. «ἀλλὰ καὶ τὸν ἐκ πατρὸς δι' **υἱοῦ** λέγοντα ἐκπορεύεσθαι καὶ συνόδῳ πάσῃ τῇ ἑβδόμῃ ἑπόμενον ἀποδεχόμεθα καὶ αὐτόν». Παχυμ. II σελ. 99. «Ἀλλὰ τὸν μὴ τιμῶντα τὰ ῥητὰ τῶν πατέρων γραφόμεθα»· (αὐτόθ. σελ. 99).

κατηγορητηρίῳ κατὰ τὸ ἔτος 867 κατὰ πάσης τῆς Δύσεως θέτει, οὐ μόνον
τὸν ἄνω μνησθέντα ἐξωτερικὸν λόγον, ἀλλὰ τὸν θεολογικὸν ὡς βάσιν,
δηλ. ἐν τῇ πρὸς τοὺς πατριάρχας τῆς ἀνατολῆς ἀπευθυνομένῃ ἐγκυκλίῳ
αὐτοῦ ἐπιστολῇ. Ἐν αὐτῇ ἐν ἀρχῇ μὲν ἐναντίον τῶν συνηθειῶν τῆς Δυτι-
κῆς ἐκκλησίας παραπονούμενος, ἐν τέλει ἐλέγχει αὐτὴν ἐπὶ τῇ ἐναντίον
τῇ ὑπὸ τῶν συνόδων τῶν οἰκουμενικῶν καθοριζομένῃ καθολικῇ πί-
στει, νέᾳ διδασκαλίᾳ. ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐ μόνον ἐκ πατρός, ἀλλὰ
καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεται. Καὶ ἐναντίον τῇ διδασκαλίᾳ ταύτῃ ἐκδίδωσι
τὸν περὶ μυσταγωγίας τοῦ πνεύματος λόγον αὐτοῦ «ὅτι **ὥσπερ ὁ υἱὸς ἐκ**
μόνου τοῦ πατρὸς ἱερολογεῖται γεννᾶσθαι, οὕτω καὶ τὸ πνεῦμα
τὸ ἅγιον ἐκ μόνου καὶ τοῦ αὐτοῦ αἰτίου θεολογεῖται ἐκπορεύεσθαι,
λέγεται δὲ τοῦ υἱοῦ εἶναι ὡς ὁμοούσιον καὶ ἀποστελλόμενον ὑπ'
αὐτοῦ»(1). Νῦν δὲ καὶ ὁ Βέκκος περὶ τὰ τέλη τοῦ ἑβδομηκοστοῦ ἔτους
τῆς δεκάτης τρίτης ἑκατονταετηρίδος ἀντιλέγει ἐναντίον τῶν ὑπὸ Φωτίου
συλλογισμῶν. ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ περὶ ἑνώσεως καὶ εἰρήνης τῶν
ἐκκλησιῶν παλαιᾶς καὶ νέας Ῥώμης. (Εἰς τὸ δεύτερον μέρος 35—72 §).
Ἐν τῷ τούτῳ μέρει ὁ Βέκκος ἐλέγχει πικρῶς καὶ δριμέως πάντας τοὺς
πρωταιτίους καὶ σπουδαστὰς τοῦ σχίσματος, τοῦ οὐχὶ ἐκ δικαίας
ἐκκλησιαστικῆς ἀφορμῆς, ἀλλὰ ἐκ προσωπικῆς ἐμπαθείας προκληθέντος.
Καὶ ὡς πρῶτον γεννήτορα τοῦ λυπηροῦ σχίσματος ἀναγνωρίζει τὸ Φώτιον
(περὶ οὗ, ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Σουγδαίας
Θεόδωρον, ἐν ᾧ ἀφηγούμενος τὰ κατὰ τὸν Φώτιον καὶ τοὺς Πάπας
Νικόλαον, Ἀδριανὸν καὶ Ἰωάννην VIII ἱστορικῶς, λέγει τὰ ἀκό-
λουθα· «πᾶν εἴ τι Φώτιος ἄθεσμον κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς.... ἐκκλη-
σίας θυμῷ στρατηγούμενος ἐξειργάσατο» (Migne Patrol. Graec.
ἀριθ. 141 στήλ. 324—337). Εἰς τὰς τοῦ Φωτίου παρατηρήσεις ἐνιστά-
μενος ὁ Βέκκος ἰσχυρίζεται, ὅτι ἀπαραποίητον τηρεῖ ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐκκλη-
σία τὸ σύμβολον, διότι κατ' αὐτόν, ἡ παραποίησις δὲν τελεῖται διὰ
προσθήκης ἢ δι' ἀφαιρέσεως λέξεων, ἀφ' οὗ ἡ εὐσέβεια οὐχὶ εἰς λέξεις,
ἀλλ' εἰς ἐννοίας περιωρισμένη πρέπει νὰ λογίζηται. Ἐκ δὲ τῆς ἱστορίας

1) Ἐξεδόθη ὑπὸ Hergenröther Regensburg 1857.

εἶναι γνωστόν, ὅτι οἱ πατέρες ἐκ τοῦ συμβόλου τῆς Νικαίας, τινάς μεν
λέξεις προσέθηκαν, ἄλλας δὲ ἀφήρεσαν, ὥστε ἐὰν οἱ Ἰταλοὶ ἕνεκα τῆς
προσθήκης **καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ** κρίνωνται ἐπιτιμίων ἄξιοι, τότε καὶ οἱ τὰ
ἐπιτίμια ταῦτα ἀποφασίσαντες τῶν αὐτῶν ἐπιτιμίων ἄξιοι κριθήσονται.
Ὥστε καὶ οἱ Ἰταλοὶ διὰ τῆς προσθήκης μὴ λυμαίνοντες τὴν εὐσέβειαν
δὲν πρέπει νὰ κριθῶσιν ἄξιοι τοῦ σχίσματος, ἀφ' οὗ καὶ οἱ πατέρες βε-
βαίως ἀφήρεσαν μόνον τὰς λυμαινούσας τὴν εὐσέβειαν φράσεις καὶ λέ-
ξεις. Καὶ ἐὰν οἱ Ῥωμαῖοι διὰ τῆς ὕστερον ὑπ' αὐτῶν παρεισαχθεί-
σης προσθήκης καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ὡς παρευαγγελισμὸν εἰσάγοντες,
κατά τινα ῥῆσιν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, κρίνωνται ἀναθέματος ἄξιοι,
ὅθεν καὶ αἱ σύνοδοι αἱ διδάξασαι δόγματα μὴ διδασκόμενα ὑπὸ τοῦ
ἀποστόλου Παύλου ὡς π. χ. τὸ δόγμα **Θεοτόκος,** διὰ παρευαγγελισμὸν
καὶ αὗται κατακρίνονται. Ἀλλὰ δὲν ἦτο δυνατὸν οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι πα-
τέρες νὰ διδάξωσί τι, ὅπερ ἀσύμφωνον τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Σωτῆρος ἦν.
Ἐὰν λοιπὸν ὁ Χριστὸς ἐδίδαξε, ὅτι τὸ πνεῦμα ἐκπορεύεται ἐκ μόνου τοῦ
πατρός, δὲν ἐθεώρησαν οἱ πατέρες ὡς ἀθέτησιν τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ,
ὅτι τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ συγχρόνως ἐκπορεύεται.

Καὶ εὐκόλως τις ἐννοεῖ πόσον ἐπιζήμιος εἶναι διὰ τὴν καθόλου
πίστιν ἡ διὰ τῆς τοιαύτης γνώμης εἰσαγωμένη ἐλευθερία, ἥτις πάντως
σημαίνει ἀνατροπὴν τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ ἄρσιν τοῦ σκοποῦ τῶν συνό-
δων· διὰ τῶν ἐν αὐταῖς δεδογματισμένων, τεθεισῶν τῶν βάσεων, ἐφ' ὧν
ἔδει νὰ ἵσταται ἡ ὀρθὴ καθολικὴ πίστις.

Δεύτερον ὁ Βέκκος ἀναιρεῖ καὶ τὰς ὑπὸ τοῦ Φουρνῆ(1) προβαλλο-
μένας ἐνστάσεις. (Läm, σελ. 351—65 § 49—55). Ἐκ τῶν πολλῶν πρὸς

1) Τὸ ἔργον Ἰωάννου τοῦ Φουρνῆ ἐμπεριέχεται ἐν τῷ παρὰ Λέοντι τῷ Ἀλλα-
τίῳ συγγράμματι de consens. perp. καὶ παρὰ Δημητρακοπούλῳ Ἐκκλ. Βιβλ. σελ.
39—471 ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν: «Τοῦ μοναχοῦ Κυρίου Ἰωάννου τοῦ Φουρνῆ καὶ πρώ-
του τοῦ ὄρους Γάνου ἀντιρρητικὴ ἀπολογία πρὸς τὰ λεχθέντα παρὰ τοῦ Μεδιολάνων
ἀρχιεπισκόπου Πέτρου περὶ τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἐκπορεύσεως, ἐνώπιον τοῦ βασι-
λέως Ἀλεξίου Κομνηνοῦ καὶ πάσης τῆς συνόδου καὶ τῆς συγκλήτου». Ἐρευνᾷ τοῦτο ὁ
[illegible]ke Johannes Phurnis bei Bekkos, ann, 1900 p. 237—957.

ἕνωσιν ἀποπειρῶν σημαντικὴ εἶναι καὶ ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1112 ἐπὶ βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἐπιχειρηθεῖσα. Ὡς ἀντιπρόσωπος τότε τῆς Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ Πάπα Πασχάλη τοῦ II ἀπεστάλη εἰς τὸ Βυζάντιον ὁ ἀρχιεπίσκοπος Μεδιολάνων Πέτρος ὁ Χρυσολᾶνος καὶ πρὸς τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεχθέντα ἀπήντησε ὁ Φουρνῆς μετὰ ρητορικῆς δεινότητος καὶ φιλοσοφικῆς δεξιότητος στηριζόμενος κατὰ προτίμησιν ἐπὶ τῆς γνώμης καὶ διδασκαλίας Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ. Ἀξιοπαρατήρητον δὲ εἶναι ὅτι ὁ Βέκκος εἰς τὴν ἀναίρεσιν τῶν τοῦ Φουρνῆ συλλογισμῶν δὲν ποιεῖται μνείαν τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀρχιεπισκόπου Μεδιολάνων Πέτρου, ἀλλὰ ἁπλῶς λέγει: **«πρός τινα ἐπίσκοπον Μεδιολάνων»** (Lämmer σελ. 351) φαίνεται ἔχων ὑπ' ὄψει τὸ ὑπὸ τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν φερόμενον σύγγραμμα τοῦ Φουρνῆ, τοῦθ' ὅπερ ἔχει ὑπ' ὄψει καὶ Leo Allatius **«πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν Μεδιολάνων ρηθέντα καὶ ὅτι οὐκ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ υἱοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον»**(1).

Ὁ Μεδιολάνων Χρυσολᾶνος εἰς ἀπόδειξιν τὸ τοῦ πατρὸς πνεῦμα, εἶναι καὶ τοῦ υἱοῦ πνεῦμα, προσήγαγε τὸ ρητὸν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου **«πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ ἐμά ἐστι»**, ὁ δὲ Φουρνῆς ἀναιρῶν τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο ἰσχυρίσθη, ὅτι ὁ υἱὸς οὐ δύναται ἔχειν τὸ χαρακτηριστικὸν ἰδίωμα τῆς πατρικῆς ὑποστάσεως, ὁ δὲ Βέκκος παρίστησι τὴν ἀντίρρησιν τοῦ Φουρνῆ ὡς ἐσφαλμένην. Παρόμοιον τινὰ συλλογισμὸν τοῦ Φωτίου ἀνασκευάσας τὸ πρὶν (Lämmer § 44) καὶ τοῦτον τοῦ Φουρνῆ ἀναιρῶν νῦν ἰσχυρίζεται, ὅτι κοινὰ τοῖς τρισὶ προσώποις ὑπάρχουσι ἰδιώματα π. χ. τὸ ἀΐδιον, τὸ ὑπερούσιον, κ.τ.λ., ἀλλ' ὑπάρχει τι κοινὸν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ, ὅπερ οὐκ ἔστι κοινὸν καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, π. χ. **τὸ ἐξ ἀμφοῖν εἶναι τὸ πνεῦμα**, κοινὸν εἶναι τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ οὐχὶ ὅμως καὶ τῷ πνεύματι, διότι τὸ πνεῦμα δὲν ἐκπέμπει ἕτερον ἐξ αὐτοῦ ἐνυπόστατον πνεῦμα. Καὶ πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν ὡμολόγηται πνεῦμα πατρὸς καὶ πνεῦμα υἱοῦ, ὅπως δηλωθῇ, ὅτι ἐξ ἀμφοῖν τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ ἔχει πρῶτον ἐκ τοῦ πατρὸς ὡς ἀνάρχου πηγῆς, εἶτα δὲ καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ὡς διὰ πηγῆς ἐκεῖθεν ἐχούσης τὸ εἶναι.

Ὁ Φουρνῆς ἰσχυρίζεται, ὅτι εἰ ἐκ τοῦ υἱοῦ τὸ πνεῦμα, διότι λέ-

1) Leo Allat. de cousens eccl. perpet. II cap. X. p. 627. 2.

γεται **Πνεῦμα Υἱοῦ**, τότε καὶ ἡ ρῆσις τοῦ Ἰωσὴφ **«τοῦ γὰρ Θεοῦ εἰμὶ ἐγώ»**, καὶ τὸ τοῦ Δαβὶδ **«τοῦ Κυρίου ἡ γῆ»** παρίστησι τόν τε Ἰωσὴφ καὶ τὴν γῆν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ. Ἡ τοιαύτη ὅμως πρότασις τοῦ Φουρνῆ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Βέκκου δὲν εἶναι ἀληθής, καὶ παραδέχεται μὲν ὡς καὶ ὁ Φουρνῆς ἰσχυρίζεται, ὅτι τινὰ εὑρίσκονται **«τινὸς ὄντα καὶ μὴ ἐξ αὐτοῦ ὄντα»** ὡς π. χ. τὸ ἱμάτιον τινός, ἡ κλίνη τινός, ἀλλ' ὑπάρχουσι καί τινα ἕτερα **«τινὸς ὄντα, ἅπερ καὶ ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ ὄντα»** π. χ. υἱὸς τινός, τὸ πνεῦμα τινός, ταῦτα δὲ παριστῶσι, ὅτι καὶ τὸ εἶναι ἐξ ἐκείνου ἔχουσι.

Διὸ καὶ συμπεραίνει ὁ Βέκκος, ὅτι τὸ πνεῦμα λεγόμενον. πνεῦμα υἱοῦ, σημαίνει, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ εἶναι καὶ τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἔχει. Καθὼς καὶ ἀνωτέρω (§ 29, 30, 31, ἐκδ. Lämmer σελ. 306) προκειμένου περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν ἐκφράσεων, **ἄλλο ἐστὶ τὸ ὑπάρχειν** καὶ ἄλλο τὸ **τὴν ὕπαρξιν ἔχειν**, χαρακτηρίζων τὴν διαφορὰν ταύτην ὡς πεπλασμένην καὶ παίγνια παιζόντων καὶ ὄχι σπουδαιολογήματα σπουδαζόντων, ὡς ἀπόδειξιν τῆς γνώμης φέρει τὸ ἀκόλουθον παράδειγμα: **«τὸ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ βοός, βοῦς ἐστί, καὶ τὴν ὕπαρξιν πάντως ἐκ τοῦ βοὸς ἔχει, τὸ ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ ἀνθρώπου, ἄνθρωπος ἐστί, καὶ τὴν ὕπαρξιν πάντως ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἔχει, οὗ καὶ ἐκ τῆς οὐσίας ἐστί»**. Ὥστε κατὰ τὸν Βέκκον δὲν ὑπάρχει διαφορά: Τρίτον ψευδῆ ἐφευρέτην τῶν κατὰ τῶν Λατίνων ἐπινενοημένων ἀντιρρήσεων ἀναιρεῖ ὁ Βέκκος τὸν Νικόλαον ἐπίσκοπον τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Μεθώνης τὸν φίλον καὶ ἰδιαίτερον σύμβουλον τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ (1145—90) χρηματίσαντα, ὅστις ἦν εἷς τῶν εὐφυεστέρων καὶ πολυμαθεστέρων τῶν τε φιλοσόφων καὶ θεολόγων τῆς ἑνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος. Ὁ Μεθώνης δύο πονήματα συνέταξε, ἅτινα ὡς γνησιώτατα ἀπέδειξεν ὁ Ehrhard(1), ἐξ ὧν τὸ πρῶτον φέρει τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφήν. « **Πρὸς Λατίνους περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος, ὅτι ἐκ τοῦ πατρὸς οὐ μὴν καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται»**(2)

1) Ehrhard. Βυζαντιν. Φιλολ. Krumbachers I p. 87.
2) Τοῦτο ἐξεδόθη ὑπὸ Σιμωνίδου ἐν Λονδίνῳ 1858.

καὶ τὸ δεύτερον τὴν ἑπομένην φέρει ἐπιγραφήν. «**Ἔλεγχος κεφαλαιώδης τοῦ παρὰ Λατίνοις καινοφανοῦς δόγματος τοῦ ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ προέρχεται**»(1).

Ὁ Ν. Μεθώνης ἐν τῇ ἀντιρρητικῇ αὐτοῦ συγγραφῇ κατὰ προτί-
μησιν στηρίζεται ἐπὶ τῆς θεολογικῆς διδασκαλίας Διονυσίου τοῦ Ἀρειο-
παγίτου. Καὶ ἐν τῇ ἀναιρέσει τῶν τοῦ Μεθώνης ἀντιρρήσεων ὁ Βέκκος
φαίνεται συγχέων καὶ συνταυτίζων τὴν ἔκφρασιν **δι' υἱοῦ** πρὸς τὴν **ἐκ τοῦ υἱοῦ**.

Ὁ Μεθώνης ἐρειδόμενος ἐπὶ τῇ ρήσει τοῦ Διονυσίου τοῦ Ἀρειο-
παγήτου διατείνεται ὅτι τὸ πνεῦμα οὐ δύναται καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ εἶναι «διὰ τὸ μηδὲ βλαστὸν ἐκ βλαστοῦ οὐ δύνασθαι».

Ἀναλήθη ἀποδείκνυσι τὸν συλλογισμὸν τοῦτον ὁ Βέκκος, διότι
ἐὰν ὁ Διονύσιος τὸν υἱὸν καὶ τὸ πνεῦμα ὠνόμασε βλαστούς, ἤθελε διὰ
τούτου νὰ παραστήσῃ, ὅτι εἰσὶν ἁπλῶς ἐκ τοῦ πατρός, οὐχὶ δὲ διεχῶς,
οὐχὶ διῃρημένως, ἀλλὰ ἁπλῶς μόνον παριστῶν τὴν ἔννοιαν τοῦ αἰτιατοῦ,
διὸ καὶ ὠνόμασε τὸν πατέρα πηγαίαν αἰτίαν. Οὕτω δὲ δυνάμεθα τὸν υἱὸν
καὶ τὸ πνεῦμα νὰ καλέσωμεν διδύμους ποταμούς, θεοφύτους βλαστούς,
ἄνθη δύο ἐκ κλάδου ἑνὸς καὶ φῶτα δύο ἐξ ἡλίου ἑνός. Ὁ λαμβάνων λοι-
πὸν ὑπ' ὄψει ὅ,τι ὁ Γρηγόριος ὁ Νύσσης ἐμφαίνων τὰ αἰτιατὰ καὶ πρὸς ἄλ-
ληλα καὶ πρὸς τὸ αἴτιον, τὸν μὲν υἱὸν προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώτου, τὸ δὲ
πνεῦμα διὰ τοῦ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώτου καὶ λαμβάνων ὑπ' ὄψει, ὅτι οὐ-
δεὶς τῶν πατέρων εἴρηκε, τὸ πνεῦμα ἀμέσως ἐκ τοῦ πατρός, ἐκεῖνος κατ'
ἀνάγκην θὰ εἴπῃ τὸ πνεῦμα καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ καὶ τὴν αἰτίαν τῷ πατρὶ
θὰ τηρήσῃ ὡς π. χ. τὸν καρπὸν ἐκ τῆς ρίζης διὰ τοῦ κλάδου.

Ἀλλ' ὁ σοφίας καὶ δυνάμεως λόγου οὐκ ἄμοιμος Νικόλαος τοῖς
ἀντιπάλοις, λέγει ὁ Βέκκος, τὴν νίκην παρέχει, ἰσχυριζόμενος «**ὅθεν ἔχει τὸ πνεῦμα τὸ εἶναι καὶ ἐκεῖθεν ἐκπορεύεται**»(2) διότι διὰ τῆς προ-
σαγωγῆς μαρτυριῶν Μ. Βασιλίου καὶ Γρηγορίου Θεολόγου καὶ Γρηγο-

1) Ἐξεδόθη ὑπὸ Δημητρ. Ἐκκλ. Βιβλιοθ.

2) Βέκκος περὶ ἑνώσεως καὶ εἰρήνης § 61 σελ. 376 παρ. Lämmer.

ρίου Νύσσης «**ἐκ τοῦ πατρὸς λέγεται καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ εἶναι προσμαρτυρεῖται**(1) ἀποδείκνυσιν αὐτὸν ὁ Βέκκος παραδεχόμενον, ὅτι τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεται, ἀφ' οὗ ἐκεῖθεν ἐκπορεύεται ὁπόθεν καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἔχει.

Τελευταῖον ἀντεπεξέρχεται κατὰ τῶν ἐνστάσεων τοῦ Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας (1107 ἀποθανόντος) ὅστις πολλὴν τὴν θεολογικὴν μόρφωσιν ἔχων καὶ ἄλλα μὲν συνέγραψε κατὰ λατίνων, ἀλλὰ καὶ ἴδιον πόνημα συνέταξε περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος, ὅπερ ἔπεμψε πρὸς τὸν διάκονον Νικόλαον Κανστρίνσιων, τὸν μετέπειτα ἐπίσκοπον Μελασό-
βης, ἐπιγραφόμενον. «**Προσλαλιὰ τινὶ τῶν αὐτοῦ ὁμιλητῶν περὶ ὧν ἐγκαλοῦνται Λατῖνοι**»(2).

Ἐν τῷ πονήματι τούτῳ ὁ Θεοφύλακτος λέγει, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον λέγεται **πνεῦμα υἱοῦ** καὶ **πνεῦμα Χριστοῦ**, οὐχὶ ὅμως ὡς προϊὸν ἐξ αὐτοῦ, ἀλλ' ὡς συγγενὲς καὶ οἰκεῖον καὶ ἐξ αὐτοῦ πεμπόμενον καὶ χο-
ρηγούμενον καὶ μεταδιδόμενον. Ὁ Βέκκος λοιπὸν ἐρευνῶν τὴν ρῆσιν ταύ-
την προσέχει εἰς τὴν σημασίαν τοῦ **ἐξ ἐκείνου προϊόν**, ἣν θεωρεῖ ταὐτό-
σημον τῇ ἐκφράσει ἐξ ἐκείνου ἐκπορευόμενον ἄραθεωρῷ ταὐτόσημον τὸ **προϊέναι καὶ ἐκπορεύεσθαι**. Καὶ ἂν τοῦτο ἀληθές, ὁ Θεοφύλακτος δὲν δικαιοῦται νὰ κατακρίνῃ τοὺς Ἰταλοὺς παραδεχομένους τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορευόμενον, ἀφ' οὗ ὁ Βέκκος ἀπέδειξεν, ὅτι δόκιμοι θεολόγοι διατρανοῦσι τὸ πνεῦμα ὡς ἐκ τοῦ υἱοῦ προϊόν. Τοῦτο ὅμως ἐπειδὴ καὶ ἀ-
νωτέρω ἀπέδειξεν ἀποφεύγων τὰς πολλυλογίας, ἐπικαλεῖται τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν καὶ ἀναγνωστῶν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἐθελοκακίας, δι' ἧς ὁ Θεο-
φύλακτος συγκαλύπτει τὴν ἀλήθειαν.

Ἐν τέλει ἀντιθέτως πρὸς πάντας τοὺς πρωταιτίους τοῦ σχίσματος, καὶ πολεμίους τῆς τῶν ἐκκλησιῶν καταλλαγῆς, οἵτινες, ὥσπέρ τι πρω-

2) Ὁ Βέκκος διέφθειρε τὸ χωρίον τοῦτο, ἔχον ὡς ἀκολούθως "ἐκ πατρὸς λέγεται καὶ τοῦ υἱοῦ εἶναι προσμαρτυρεῖται,.. Ἀνάγνωθι τὰ περὶ τούτου τὸ συνοδικὸν Σημείωμα τοῦ Βέκκου παρὰ τῷ Lām. σελ. 411—422.

1) Τὸ πόνημα τοῦτο τοῦ Θεοφυλάκτου ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Μεγγαρελίου ἐν Ρώμῃ τῷ 1756 ... ὑπὸ τοῦ Κορνηλίου Βίλλου εἰς τὰ "Acta et scripta quae de controversiis Ec... Graecae et Latinae salculo undecimo conposita extant. Λειψία 1861.

τεῖον ἐπὶ δόξῃ σοφίας οἰόμενοι ἀπενέγκεσθαι καὶ εἰς εὕρεσιν σεσοφι-
σμένων διανοημάτων καταφυγόντες, μόνον τὴν ἀπόκτησιν θερμοτέρας
πίστεως καὶ ζήλου ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας διὰ τῆς κατακρίσεως τῶν ἄλλων
ἐπὶ τῇ περὶ τὰ θεία ψυχρότητι καὶ προδοσίᾳ τῶν πατρ.ʹων ἠθῶν καὶ διδαγ-
μάτων, ἐδίωκον αὐτὸς ὁ Βέκκος οὐχὶ ἀλογίστως καὶ ἀβασανίστως τὴν ἐκ-
κλησιαστικὴν εἰρήνην ἐπραγματεύθη, καὶ οὐχὶ ἐπὶ παραποιήσει τῶν πα-
τρίων ἠθῶν καὶ δογμάτων, ἀλλὰ τούτων ἀμετοποιήτως ἐχόμενος, κατέλι-
πεν ἀπολογίαν ἀποχρῶσαν ἐν ᾗ ἀπέδειξε διὰ τῶν σποράδην ἐγκειμένων
ρητῶν τῶν πατέρων, ὅτι τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ ἐκπο-
ρεύεται καὶ ὅτι οἱ τὸ σχίσμα συγκροτήσαντες οὐ καλῶς καὶ δικαίως,
ἀλλὰ ἐξ ἐρεστικῆς καὶ ἐθελογνώμονος διανοίας συνεκρότησαν.

Καὶ οὕτως ὁ Βέκκος τερματίζει τὸ πρῶτον τὸ καὶ σπουδαιότερον
τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, ἐν ᾧ ὁ μελετητὴς θαυμάζει τὸν μέγαν πλοῦτον
τῶν δογματικῶν γνώσεων, τὴν εὐπορίαν καὶ τὴν εὐστροφίαν τῆς μεγά-
λης τῷ ὄντι διανοίας τῆς ἐμβεβαπτισμένης ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς καὶ θεο-
λογικοῖς γράμμασι, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως ἀπαυδᾷ ἐκ τῶν πολλάκις ἀκαί-
ρων περιττολογιῶν καὶ τῶν ἀπεχθῶν ἐπαναλήψεων, καίτοι αὐτὸς πλειστά-
κις, τὸ πολλάκις τὰ αὐτὰ μεταχειρίζεσθαι ὡς προσκορὲς καὶ ἀδόλεσχον
χαρακτηρίζει.

Οὐδεὶς ἕτερος ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ μετὰ τοσούτου ζήλου
ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν ὑπερεμάχησε καὶ ἠγωνίσθη καὶ οὐδεὶς
ἕτερος τῶν λατινοφρονούντων τόσον μέγαν ὁρμαθὸν συγγραμμάτων μετὰ
πλουσίων θεολογικῶν ἐπιχειρημάτων καὶ ἀφθόνων γραφικῶν ρήσεων ἐστή-
ριξε τὸ λατινικὸν δόγμα ὅσον Ἰωάννης ὁ Βέκκος.

Τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Βέκκου περὶ τῆς τοῦ ἁγίου πνεύματος
ἐκπορεύσεως, προβάλλουσιν οἱ Δυτικοὶ ὡς θρίαμβον τῆς ὀρθότητος τοῦ
δόγματος αὐτῶν καὶ αὐτὸν ὡς νικηφόρον πολέμαχον κατὰ τῶν ὡς στιλο-
βατῶν τῆς ὀρθοδοξίας θεωρουμένων σοφῶν διδασκάλων, ὧν τὴν σοφίαν
καὶ αὐτὸς πολλάκις ἀνομολογεῖ καὶ ἀποθαυμάζει.

Διὰ τοῦτο τὸν Βέκκον καὶ τὰ πονήματα αὐτοῦ χρησιμοποιοῦσιν
οἱ Δυτικοὶ ὡς μοναδικὴν πηγήν, θέλοντες τὸν δογματικὸν περιορισμὸν

καὶ τὴν ἐκκλησιαστικο-πολιτικὴν ἰσχυρογνωμοσύνην τῶν ἑλλήνων νὰ
καταπολεμήσωσι.

Τὰ ἔργα τοῦ Βέκκου ἀπικαλύπτουσι αὐτὸν οὐ μόνον μελετηρὸν
ἐξεταστὴν τῶν γραφῶν. ἀνομολογοῦντα σχεδὸν πάσας τὰς γραφὰς ἐξε-
ρευνηκότα, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ὕφους
καὶ τῆς συντάξεως καὶ τῆς φθογγολογίας ὑπερθεμτίζοντα τὴν κλασικὴν
ἐποχήν τῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Κομνηνῶν, ἀναπτυχθεῖσαν φανεροῦσιν
αὐτὸν ἔξοχον ἑλληνιστὴν καὶ δοκιμώτατον βυζαντινὸν συγγραφέα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ἡ καθολικὴ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία ἀγωνιζομένη κατὰ πλανῶν καὶ αἱρέσεων, καὶ ὑπεραμυνομένη τῆς ὀρθῆς πίστεως τῇ αὐτῇ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων παραδοθείσῃ, ἐν συνόδοις περιεθρίγκωσε τὰ κεφάλαια τῆς πίστεως αὐτῆς διὰ συμβόλου. Ἀσχοληθεῖσα δὲ εἰς τὸν καθορισμὸν τοῦ τρόπου τῆς ὑπάρξεως τῶν τριῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ τῆς ἀρχῆς καὶ αἰτίας ἑκάστου αὐτῶν, περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κλασικοῦ χωρίου τῆς Κ. Διαθήκης (Ἰωάν. XVI, 26-27)... «τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται», ὡρίσατο τὴν ἀκόλουθον πίστιν, «**καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορευόμενον**», ἣς πίστεως εἴχετο πιστῶς καὶ ἀπαρασαλεύτως μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ἐννάτου αἰῶνος ἡ μία, ἁγία, καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία.

Ἡ ἑνότης ὅμως τῆς ἐκκλησίας, περὶ τὰ μέσα τῆς ἑνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος διεσπάσθη καὶ ἡ μία ἐκκλησία ἐχωρίσθη εἰς δύο, ἀποτελέσασα δύο στρατόπεδα, ἔναντι ἀλλήλων ἱστάμεναι. Καὶ ἡ μὲν πρώτη, ἀνατολικὴ καλουμένη, ἀπαραποιήτως ἐτήρησε τὰ διδάγματα τῶν συνόδων, ἡ δὲ δευτέρα, δυτικὴ καλουμένη ἐν τῷ περιθορίῳ τῆς καθολικῆς πίστεως, ἐκ πνεύματος ἀναπτύξεως ἀγομένη, εἰσήγαγε καί τινα διδάγματα χαρακτηρισθέντα ὑπὸ τῆς πρώτης ὡς καινοφανῆ καὶ ἄντικρυς ἀντικείμενα τοῖς ὑπὸ τῶν συνόδων κοινῶς παραδεδεγμένοις καὶ δεδογματισμένοις. Ἡ δυτικὴ ἐκκλησία ἐδίδαξε, ὅτι τὸ πνεῦμα ἅγιον οὐ μόνον ἐκ τοῦ πατρός, **ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεται** καὶ ἐντεῦθεν ὁ ἀγὼν ὁ μεταξὺ ἀμφοτέρων τῶν ἐκκλησιῶν ὁ ἐξ ἀ...

ἀφορμῶν ὑφιστάμενος, ἀνερριπίσθη. Πρὸς τοῦτο δὲ παρὰ τὸ Ἐφεσιανὸν θέσπισμα «μηδενὶ ἐξεῖναι ἑτέραν πίστιν προφέρειν ἤγουν συγγράφειν» κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἑνδεκάτου αἰῶνος ἐπισήμως εἰσήγαγε τὴν νέαν αὐτῆς διδασκαλίαν εἰς τὸ σύμβολον. Καὶ οὕτω τὸ ἀντιφερόμενον τοῦτο σημεῖον τῆς πίστεως, ἐθεωρήθη, ὡς δῶσαν ἀφορμήν, ἄλλης τινος κυρίως ὑπαρχούσης αἰτίας, εἰς τὸν ἐπίσημον χωρισμὸν τῶν δύο ἐκκλησιῶν τῆς ἑῴας καὶ ἑσπερίας.

Εἴτε ἐξ ἀληθοῦς ἀγάπης πρὸς ἀνάληψιν πάλιν τῶν δεσμῶν τῆς συναδελφώσεως, εἴτε ἐκ λόγων ἐξωτερικῶν φύσεως πολιτικῆς, ἐπεχειρίσθησαν ἔκτοτε μέχρι τοῦ 15 αἰῶνος ποικίλαι πρὸς ἕνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν ἀπόπειραι. Καὶ μία τοιαύτη σημαντικὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἔλαβε χώραν ἐπὶ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους Ἰωάννου τοῦ Δούκα Βατάτζη, καθ' ἣν Νικηφόρος ὁ Βλεμμύδης προὔτεινε τὴν ἕνωσιν ἐπὶ τῷ ὅρῳ, **ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται «ἐκ τοῦ πατρὸς δι' υἱοῦ»**, δηλ. τὸ πνεῦμα ἐκπορεύεται μὲν ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκφαίνεται δὲ καὶ χορηγεῖται διὰ τοῦ υἱοῦ, «ὁ πατὴρ ἐξ οὗ τὸ πνεῦμα ἐκπορεύεται καὶ ὁ υἱὸς δι' οὗ ἐκφαίνεται καὶ χορηγεῖται.» (Βλεμ. ἐκ τῆς κατ' αὐτὸν διηγ. Βιβλ. Δημητ. σελ. 386). Τὴν διδασκαλίαν ταύτην σιωπηρῶς παραδέχεται ἡ Ἀνατολικὴ ἐκκλησία.

Κατὰ τὸ ἑβδομηκοστὸν ἔτος τῆς δεκάτης τρίτης ἑκατονταετηρίδος ἀνεπιτυχῶς συντελεσθείσης τῆς ἑνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν ἐπὶ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ VIII καὶ τοῦ Πάπα τῆς Ρώμης Γρηγορίου X ἐν Λουγδούνῳ, ὁ Βέκκος, ὁ Πατριάρχης τῆς νέας Ρώμης, φίλος ὢν τῆς ἑνώσεως, ἀσφαλῆ καὶ ἀνεπιτίμητον θεωρῶν τὴν ἤδη γενομένην ἕνωσιν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πατερικῶν γραφῶν καὶ ῥήσεων ἠγωνίσατο πρὸς ἑδραίωσιν αὐτῆς, διδάσκων, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ **πατρὸς δι' υἱοῦ** ...ν τὸν υἱὸν ὡς αἴτιον τῆς ὑπάρξεως τοῦ πνεύματος ἀποδεχθεὶς διότι ...οῦ υἱοῦ πάντα, εἰς τὸν πατέρα ἀνάγονται: «Ἐπεὶ γὰρ τὸ τὴν ἐκ πατρὸς ...υἱοῦ ἐκπόρευσιν τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ ...ν φρονεῖν με καὶ πρεσβεύειν». (Βέκκου Διαθ. σελ 192 ἔκδ. Läm.),

Καὶ οὕτω τὸ δόγμα τῆς ἐκπορεύσεως ἐν τῇ φορᾷ τῶν χρόνων προσέλαβε φάσεις τέσσαρας.

Τὴν νέαν ταύτην διδασκαλίαν τοῦ Βέκκου τὴν σύμφωνον τῇ τῆς ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας, διὰ τῆς ἐναλλαγῆς τῶν προθέσεων ἐκ καὶ διά, ἡ Ἀνατολικὴ ἐκκλησία ἀπεδοκίμασε, καθορίσασα διὰ τόμου τὴν ὁμολογίαν αὐτῆς, καθ' ἣν ἀποδέχεται αὕτη τὸν πατέρα μὲν αἴτιον τῆς ἀχρόνου ὑπάρξεως τοῦ πνεύματος, τὸν δὲ υἱὸν τῆς ἐν χρόνῳ χορηγίας καὶ ἐμφανείας τοῦ πνεύματος.

Ὀγκώδη, μεγάλης ἀξίας καὶ ἐπιχειρηματικότητος συγγράμματα ὑπὸ οὐκ εὐαρίθμων σοφῶν καὶ ὀξυγράφων καλάμων συνετάχθησαν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, ὅπερ μέχρι σήμερον μένει ἄλυτον μὴ ἀνακαλυφθέντος τοῦ σημείου τῆς συνεννοήσεως ἀμφοτέρων τῶν ἐκ διαμέτρου ἀντικειμένην γνώμην ἐχουσῶν ἐκκλησιῶν. Ἀλλὰ παραδεχόμενοι τοὺς λόγους τοῦ πατρὸς τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας Τερτυλλιανοῦ «Unius porro certi instituti infinita inquisitio non potest esse, quaerendum est donec invenias et credendum ubi inveneris» (Tert. de praescr. c. 9), ἐκφράζομεν τὴν πεποίθησιν ὅτι, ἀφ' οὗ τῆς συζητήσεως τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἡ εὕρεσις τῆς ἀληθείας, ἡ ἀλήθεια αὕτη πρὸ τῶν ἀνθρώπων κεῖται, καὶ ἐπικρατήσει τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν.

«Οὕτως ἰσχυρὸν ἡ ἀλήθεια, ὥστε ἐπικρατεῖν τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν».

(Βαχυλ. Στοβ. 11,17).

Η ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΜΟΥ

Ἐν Θράκῃ γενέτειραν ἔχων τὴν Ἀδριανούπολιν ἐκ πατρὸς Δημητρίου Ἰακώβου Ζώτου, ἐμπόρου, καὶ μητρὸς Εὐφροσύνης Ι. Ζώτου, τὸ γένος Δημ. Τζοχαδζῆ, ἐγεννήθην τῇ 4 Ἰουνίου 1872. Τὴν παίδευσίν μου τελέσας ἐν τῷ τῆς ἐμῆς πατρίδος Γυμνασίῳ, τῷ 1888 θελήσει μὲν τῆς προμήτορός μου Μαρίας Ι. Ζώτου, τὸ γένος Καραθεοδωρῆ, προσκλήσει δὲ τοῦ Πατριάρχου Διονυσίου Ε', ἐτάχθην ἐν τοῖς τροφίμοις τῆς κατὰ Χάλκην Θεολογικῆς Σχολῆς, ἀφ' ἧς ἀριστοῦχος τῷ 1896 ἀποφοιτήσας, πρῶτον μὲν γυναῖκα ἔγημα τὴν Ὄλγαν Λεωνίδα Ἰωαννίδου καὶ ἀμέσως εἶτα ἐκάρην πρεσβύτερος τῷ 1897 καὶ τῷ 1905 ἐτιμήθην τῷ ὀφφικίῳ τοῦ Μεγάλου Κατηχητοῦ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεω Νέας Ρώμης κυροῦ Ἰωακεὶμ Γ'.

Ἐν τῇ κοινωνικῇ σταδιοδρομίᾳ πρῶτον μὲν διωρίσθην καθηγητὴς ἐν τῷ Γυμνασίῳ Ἀδριανουπόλεως, εἶτα δὲ τῷ 1898 ἐκλήθην τοιοῦτος ἔν τε τῷ Ζαππείῳ καὶ τῷ Κεντρικῷ Παρθεναγωγείῳ τοῦ Πέραν μέχρι 1912 καὶ ἀπὸ 1906 ὡς καθηγητὴς τοῦ Ἑλληνογαλλικοῦ Λυκείου Χατζῆ Χρήστου ἀνακηρυχθεὶς καὶ Γυμνασιάρχης αὐτοῦ τῷ 1910. Τῷ δὲ 1906 ὠνομάσθην καὶ Πρωθιερεὺς τῆς ἐν Κων]πόλει Ἑλληνικῆς Βασιλικῆς Πρεσβείας μέχρι τοῦ 1912 τιμηθεὶς ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως διὰ τοῦ παρασήμου τοῦ χρυσοῦ Σταυροῦ τοῦ Σωτῆρος.

Δὶς ὠνομάσθην μέλος τῆς Π. Κ. Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ἅπαξ ἐκλήθην Πρόεδρος δικαστὴς τοῦ Πνευματικοῦ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Δικαστηρίου. Τῷ 1912 προσεκλήθην ὡς Προϊστάμενος τῆς ἐν Βερολίνῳ Ἑλληνικῆς Κοινότητος τῷ αὐτῷ ἔτει ἐγγραφεὶς ὡς φοιτητὴς τῆς φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Βερολινείου Πανεπιστημίου μέχρι τοῦ 1914.

Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ πανευρωπαϊκοῦ πολέμου τῷ 1916 ἐκλήθην διοργανωτὴς τῶν εὐκτηρίων Οἴκων τῶν διὰ τὰ Ρωσικὰ ἐν Γερμανίᾳ στρατόπεδα ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν τῆς Πρωσσίας, 32 τοιούτους ἐν διαφόροις πόλεσι ὀργανώσας καὶ τῷ 1918 μετέβην εἰς Μόναχον ἔνθα ἐν τῷ Μαξιμιλιανῷ Πανεπιστημίῳ τὰς σπουδὰς συνεχίσας ἀνηγορεύθην τῇ 10η Ἰουνίου 1920 Διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφίας.

Καὶ τῷ Αὐγούστῳ 1920 διωρίσθην [illegible] τῆς [illegible]
[illegible]

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

σελ.				
3		Ἀδρόνικος	ἀνάγνωθι	Ἀνδρόνικος
7	σημ. (1)	Oceit	»	Occid
8	σημ.	Monusuenta	»	Monumenta
9		ἔρρπε	»	ἔρρεπε
11		ἐθνικὴν	»	ἠθικὴν
12		Βέκκος	»	Βέκος
13		ὀπαδοῦ	»	ὀπαδοῦ
15		ἱερολογιῶν	»	ἱερολογιῶν
16		Κάρολου	»	Καρόλου
18	σημ. (2)	billeren	»	bitteren
20	» (2)	οἱ	»	οἳ
21	» (2)	Οὔγενες	»	Οὔγωνος
22	» (2)	Alletius	»	Allatius
23		Mainburg	»	Maimburg
26		ἐκκαασίας	»	ἐκκλησίας
31		ληβέλλου	»	λιβέλλου
31	σημ. (2)	bib.	»	lib.
32		δημοίαν	»	δημοσίαν
34	σημ. (3)	Geschiht	»	Geschicht.
38	σημ. (1)	Nordeu	»	Norden
34	σημ. (1)	Pep.	»	Pap.
34		Χοευστάουφεν	»	Χοενστάουφεν
42		Paptum	»	Papstum
43		ἀπιστολὴ	»	ἀποστολὴ
44	σημ. (4)	38	»	28
47	» (1)	Kerch	»	Kirchen
47		Ὀλόβωλος	»	Ὀλόβολος

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

σελ.					
49	»	(4)	Grees	ἀνάγνωθι	Grecs
50	»	(5)	Knopfler	»	Knöpfler
50			Draseke	»	Dräseke
53	σημ.	(4)	entscheidsten	»	enscheidenten.
»	»	»	Ratte	»	hatte
55	»	(1)	Geschich ber	»	Geschicht. der
55			ὀνειροπώλει	»	ὠνειροπώλει
65			ἀλληλενδότους	»	ἀλληλενδέτους
65	σημ.	(3)	Dalies	»	Delies
67			ἀκόλουθο	»	ἀκόλουθος
70			ὀπαδὸς	»	ὀπαδὸς
72	σημ.	(1)	Photio	»	Photii
81	σημ.	(1)	saleuto	»	saeculo